

20

21

Výroční zpráva

20

21

ombudsman
veřejný ochránce práv

BAREVNÉ SCHÉMA – LEGENDA BAREV

- obecně k veřejnému ochránci práv
- státní správa
- dohled nad omezováním osobní svobody
- rovné zacházení a diskriminace
- ochrana práv osob se zdravotním postižením

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

Údolní 39, 602 00 Brno

informační linka: **+420 542 542 888**

telefon (ústředna): **+420 542 542 111**

e-mail: podatelna@ochrance.cz

www.ochrance.cz

www.facebook.com/verejny.ochrance.prav

www.twitter.com/ochranceprav

© Kancelář veřejného ochránce práv, 2022

© PUXdesign, s.r.o.

ISBN 978-80-7631-061-2

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	7
1 LEGISLATIVNÍ DOPORUČENÍ, VZTAHY S ÚSTAVNÍMI ORGÁNY A ČINNOST OCHRÁNCE	8
Legislativní doporučení	9
Vyhodnocení doporučení za roky 2019 a 2020	13
Ochránce a Parlament	24
Ochránce a vláda	26
Ochránce a Ústavní soud	28
Činnost veřejného ochránce práv v číslech	30
Významné momenty 2021	32
2 RODINA, ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁCE	34
Měníme pravidla	36
Pomáháme	38
Mluvíme spolu	42
3 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	44
Měníme pravidla	46
Pomáháme	47
Mluvíme spolu	52
4 VEŘEJNÝ POŘÁDEK	54
Měníme pravidla	56
Pomáháme	58
Mluvíme spolu	60
5 STAVEBNÍ ŘÁD	62
Měníme pravidla	64
Pomáháme	65
Mluvíme spolu	68
6 JUSTICE, MIGRACE, FINANCE	70
Měníme pravidla	72
Pomáháme	74
Mluvíme spolu	77
7 DOHLED NAD OMEZOVÁNÍM OSOBNÍ SVOBODY	80
Měníme pravidla	82
Pomáháme	83
Mluvíme spolu	88
8 ROVNÉ ZACHÁZENÍ A DISKRIMINACE	90
Měníme pravidla	92
Pomáháme	95
Mluvíme spolu	97
9 MONITOROVÁNÍ PRÁV LIDÍ S POSTIŽENÍM	100
Měníme pravidla	102
Pomáháme	106
Mluvíme spolu	107
10 KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	110
Rozpočet a jeho čerpání v roce 2021	111
Personální situace v roce 2021	112
Výroční zpráva o poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb.	113
Média a komunikace s veřejností	114
Zahraniční vztahy	116

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv

Úvodní slovo veřejného ochránce práv

Výroční zpráva o činnosti veřejného ochránce práv pravidelně přináší přehled toho nejdůležitějšího, čím jsme se já a moji kolegové zabývali v uplynulém roce. Její rozsah ale reálně umožňuje nabídnout pouhé degustační menu. Vždyť v roce 2021 se nás obrátilo se svými problémy a těžkostmi téměř 8 000 lidí! Za jedním každým podáním se přitom skrývá příběh konkrétního člověka, rodiny či dítěte, kteří věří, že právě tady, v Kanceláři v centru Brna, se konečně najde nadějně řešení jejich jinak bezvýchodné situace. Nemůžu Vám napsat o všech šťastných koncích. A nepřečtete si ani o každém případě, v němž jsme nápravy nedosáhli. Nabízím Vám ale ochutnávku obojího napříč všemi agendami v rámci mé zákonné působnosti. Jen místo gastronomických trendů se v tomto menu odrážejí ty společenské.

Zvykli jsme si říkat, že rok 2021 je rokem dva. Druhým rokem života v pandemii. Ta se logicky i nadále ve velké míře promítala také do naší práce. Vytrvale jsme prověřovali, zda jsou protiepidemická opatření v souladu právem, i to, jestli úřady a organizace nepřekračují při uplatňování opatření své pravomoci. Úspěšně jsme upozorňovali na problematické aspekty i nezamýšlené důsledky přijímaných předpisů. Podrobněji se práci během pandemie věnujeme v jednotlivých kapitolách.

Že se svět pomalu vrací do běžných kolejí a lidé začínají opět řešit i jiné záležitosti než ty spojené s šířením epidemie, naznačuje také skutečnost, že po poklesu v roce 2020 vloni opět stoupl počet podnětů v působnosti ombudsmana až na 70 %. Ovšem i stěžovatelům, jejichž případy jsme se nemohli zabývat přímo, jsme se snažili pomoci radou a návodem, jak by mohli dál postupovat.

Podzim kromě další vlny nálezů přinesl nečekaně i vlnu turbulencí na energetickém trhu, která zasáhla téměř milion českých domácností. Poté, co několik dodavatelů energií ukončilo svou činnost, se na nás lidé obraceli s dotazy na pravidla poskytování dodávek dodavateli poslední instance. Záležitost jsem osobně řešil i s představiteli Energetického regulačního úřadu a dospěl jsem k závěru, že současná podoba energetického zákona není dostačující. Je podle mne nezbytné upřesnit povinnosti dodavatelů poslední instance a zajistit ochranu zranitelných zákazníků.

Přímo do podoby legislativních doporučení jsem za rok 2021 převtělil například poznatky z šetření okolností havárie na řece Bečvě. Předkládám tuto výroční zprávu nové Poslanecké sněmovně vzešlé z podzimních voleb. Pevně věřím, že najde brzy prostor na její projednání i zvážení mých návrhů na úpravu legislativy.

Doufám, že Vás přehled toho nejvýznamnějšího z naší práce na poli ochrany práv zaujme.

Stanislav Křeček, veřejný ochránce práv
1. února 2022

Legislativní doporučení, vztahy s ústavními orgány a činnost ochránce

Ochránce zevšeobecňuje problémy a poznatky získané svou činností a upozorňuje na potřebné změny právní úpravy. Možná řešení navrhuje Poslanecké sněmovně formou legislativních doporučení. Zároveň reaguje na to, jakým způsobem byla využita doporučení předložená v letech předchozích.

Legislativní doporučení

1. ZMĚNA PRÁVNÍ ÚPRAVY HAVÁRIE NA VODÁCH

Současná právní úprava havárií na vodách je poměrně strohá. Do doby, než došlo v září 2020 k rozsáhlé havárii spojené s masivním úhynem ryb v řece Bečvě, neměl ochránce indicie o tom, že by řešení havárií na vodách způsobovalo v praxi výrazné problémy. V rámci svého šetření ([sp. zn. 7643/2020/VOP](#)) však identifikoval některé nedostatky stávající právní úpravy:

- › nepřehlednost regulace ohlašování havárie,
- › nejasnost v tom, kdy má práce při zneškodňování havárií začít řídit krajský úřad,
- › nejasnost v tom, který krajský úřad má řídit práce v případě, že havárie zasáhne území více krajů,
- › a dále nedostatečná úprava toho, v čem konkrétně řízení prací při zneškodňování havárie spočívá a co mají při řešení havárie dělat jednotliví aktéři.

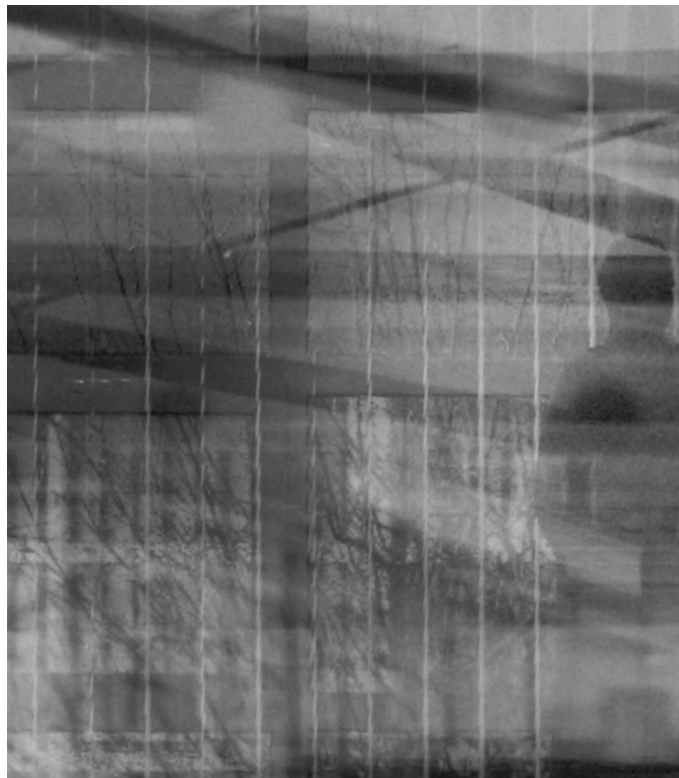
Ve vztahu k ohlašování havárie potvrdila událost na Bečvě fakt, že právní úprava je natolik nepřehledná, že lze s určitou nadsázkou říct, že všichni mají informovat všechny. Pak se může snadno ztratit přehled o tom, kdo koho kdy informoval, a jestli se nezapomnělo na někoho,

kdo se na zvládnutí havárie má také podílet. Přitom je zcela zásadní, aby všechny dotčené subjekty byly o havárii včas informovány a mohly využít pravomoci, které jim zákony k řešení havárie na vodách dávají.

Ve vztahu k působnosti vodoprávních úřadů na krajské úrovni z šetření ochránce vyplynulo, že si úřady různě vykládaly znění ustanovení § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona, dle něhož do působnosti krajských úřadů patří činit opatření při haváriích přesahujících území správního obvodu obce s rozšířenou působností. Vodní zákon v současnosti výslovně nestanoví, jak určit, který krajský úřad má činit opatření (řídit práce při zneškodňování havárie), je-li havárii zasaženo území více krajů.

Událost na řece Bečvě ukázala, že pro efektivní zvládnutí havárie je potřeba blíže specifikovat, co obnáší řízení prací při zneškodňování havárie, a jasně stanovit kompetence jednotlivých dotčených subjektů jako jsou vodoprávní úřady, Česká inspekce životního prostředí, správce povodí a další, a to i ve vztahu k šetření příčin havárie. Obecný právní rámec je třeba zakotvit do vodního zákona, podrobnější specifikaci je možné upravit v prováděcí vyhlášce a metodickém pokynu.

Ministerstvo životního prostředí přistoupilo k novelizaci vodního zákona s cílem odstranit nejen tyto nedostatky. Vláda však nestihla navrhovanou změnu vodního zákona projednat před koncem funkčního období, takže k ní

2. KOMPLEXNÍ ÚPRAVA OPATROVNICTVÍ A PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ PRO DOSPĚLÉ OSOBY

1. Legislativní doporučení,
vztahy s ústavními
orgány a činnost ochránce

Ochránce dlouhodobě upozorňuje na nedostatečnost právní úpravy opatrovnictví, zejména pak opatrovnictví veřejného (vykonávaného obcí nebo její právnickou osobou). V posledních letech získává poznatky i k dalším podpůrným opatřením. Právní rámec pro všechna podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat – tedy pro nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti a omezení svéprávnosti a s tím související opatrovnictví dospělých – obsahuje občanský zákoník. Na základě prošetřování stížností na postup veřejných opatrovníků a z aktivit souvisejících s monitorováním naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením zjistil ochránce následující přetrvávající systémové nedostatky.

Zprv, dlouhodobě chybí gestor agendy podpůrných opatření. Snaha o určení odpovědného ministerstva pro oblast veřejného opatrovnictví se v minulosti dostala do slepé uličky. Dílčí oblasti související s tímto institutem si rozdělilo Ministerstvo vnitra (příspěvek na výkon opatrovnictví), Ministerstvo spravedlnosti (výkaznictví a statistiky, vzdělávání opatrovníků), Ministerstvo práce a sociálních věcí (vzdělávání v souvislosti s deinstitucionalizací sociálních služeb) a kraje (metodická podpora a kontrola). Toto rozdělení však není nikde zakotveno, a tak aktivita v této oblasti záleží čistě na vůli jednotlivých orgánů. Navíc žádný z nich není za podpůrná opatření primárně odpovědný. Přitom v současné době je v České republice využíváno více než 50.000 dospělých. Je proto nezbytné, aby byl stanoven orgán, který bude jednotně garantovat kvalitní výkon veřejného opatrovnictví a dalších podpůrných opatření.

Zadruhé, stávající stručná právní úprava podpůrných opatření v občanském zákoníku je zjevně nedostatečná. V praxi se soudy stále přiklání k invazivnímu opatření omezení svéprávnosti, a to ve velkém rozsahu. Z výzkumu ochránce zaměřeného na praxi soudů při rozhodování o podpůrných opatřeních ([sp. zn. 61/2018/OZP](#)) například vyplynulo, že až ve 40 % rozsudků o omezení svéprávnosti soudy použily tzv. souhrnné omezení. To znamená, že dotčený člověk nemůže právně jednat v ničem, krom běžných záležitostí každodenního života. Takové rozhodnutí má v podstatě stejný účinek jako dřívější zbavení způsobilosti k právním úkonům, které podle občanského zákoníku už není možné. Soudy také často zasahují do základních

nedošlo. Změnu právní úpravy vnímá ochránce jako naléhavou.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, který

- › stanoví jasný a přehledný systém ohlašování havárie,
- › výslovně stanoví, který krajský úřad řídí práce při zvládnutí havárie v případě, že havárie přesáhne území správního obvodu jednoho kraje,
- › a specifikuje obsahovou náplň řízení prací při zneškodňování havárie a pravomoci jednotlivých dotčených subjektů při řešení havárie.

práv omezovaných lidí, jako je volební právo, právo uzavřít manželství nebo právo na práci. Na výkon opatrovnictví má dopad také to, že zákon nestanoví jednoznačně práva a povinnosti opatrovníků a opatrovanců.

Dále, stávající právní úprava nezaručuje efektivní kontrolu opatrovníků a podpůrných osob. Přestože osoby využívající podpůrná opatření je možné považovat za zvláště zranitelné, je dohledová činnost nastíněna pouze u opatrovnictví, a i ta jen nedostatečně. Předně mají dohled nad výkonem opatrovnictví vykonávat soudy, přičemž jeho nedílnou součástí by měl být pravidelný přezkum zprávy opatrovníka. Kvůli nedostatku pravidel však zprávy nebývají jakkoli formálně vyhodnocovány. Fakticky není zjevné, jak se informace obsažené ve zprávě promítly do činnosti soudu, anebo zda je soud „pouze založil do spisu“. Ochránce se setkal i s tím, že opatrovník nepředložil soudu povinnou zprávu celých pět let, aniž by soud přistoupil k nějakému opatření. Kromě soudů vykonávají kontrolu opatrovnictví také krajské úřady a Ministerstvo vnitra. Ty však kontrolují výhradně veřejné opatrovníky, tedy obce. Přitom krajské úřady nemají účinné nástroje k zajištění nápravy a kontrola má spíše metodický charakter.

Konečně, sám občanský zákoník výslovně předpokládá zvláštní zákon o opatrovnictví (viz § 468, § 471 odst. 2 a § 3033). Ani po více než sedmi letech od účinnosti občanského zákoníku vláda takový zákon nepředložila. Ochránce je proto přesvědčen o nezbytnosti přijetí této právní úpravy a přiblížení se tak implementaci čl. 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona, který by komplexně upravoval problematiku opatrovnictví a podpůrných opatření, včetně stanovení ústředního orgánu odpovědného za tuto oblast.

3. PŘIJETÍ NOVÉHO ZÁKONA UPRAVUJÍCÍHO UMĚLÉ PŘERUŠENÍ TĚHOTENSTVÍ

Ochránce dlouhodobě považuje právní úpravu o umělém přerušení těhotenství za nevyhovující ([sp. zn. 32/2011/DIS](#)). Podmínky pro provedení interrupce stanoví vyhláška k zákonu o umělém přerušení těhotenství, přestože podmínky pro výkon práva by obecně měly být stanoveny zákonem, nikoli prováděcím předpisem. Dále vyloučení provedení interrupce u některých žen v závislosti na jejich věku a počtu dětí, které porodily, považuje za diskriminační z důvodu věku a rodičovství. Právní úpravu shledal za rozpornou s právem Evropské unie a diskriminační z důvodu státní příslušnosti, neboť zákon o umělém přerušení těhotenství vylučuje provedení interrupce cizinkám, které se na území republiky zdržují pouze přechodně. Ochránce ministerstvo upozornil, že z vyhlášky a zejména z příslušných pravidel práva Evropské unie přitom plyne, že interrupci je možné legálně v Česku provést všem občankám Evropské unie a dále občankám třetích států, mají-li v Česku nějaké pobytové oprávnění. V obdobné věci komunikoval i s Českou lékařskou komorou ([sp. zn. 25/2021/DIS](#)).

Ochránce se proto opakovaně v letech 2020 a 2021 obracel na Ministerstvo zdravotnictví s žádostí o změnu právní úpravy. Ministerstvo potvrdilo, že právní úprava je zastaralá z pohledu medicínského, právního i společenského. Ačkoli změnu ochránci přislíbilo, ke konkrétnímu návrhu již nepřistoupilo.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu nové zákonné úpravy umělého přerušení těhotenství, která bude zapadat do platného právního řádu, odpovídat současné společenské realitě a soudobým medicínským poznatkům.

Vyhodnocení doporučení za roky 2019 a 2020

1. Legislativní doporučení,
vztahy s ústavními
orgány a činnost ochránce

Doporučení za rok 2020

1. ZKRÁCENÍ DOBY POJIŠTĚNÍ POTŘEBNÉ PRO VZNIK NÁROKU NA (ŘÁDNÝ) STAROBNÍ DŮCHOD

Ochránce se stále častěji setkává s případy, kdy lidé nedosáhnou na starobní důchod, neboť ke dni dosažení důchodového věku nezískají potřebnou dobu pojištění 35 let. Dlouhodobě proto upozorňuje na nezvykle vysokou dobu pojištění pro vznik nároku na starobní důchod a současně apeluje na změny právní úpravy.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v prosinci 2020 předložilo do meziresortního připomínkového řízení návrh novely zákona o důchodovém pojištění (č. j. předkladatele MPSV-2020/216544-510), který měl přinést zásadní změny v oblasti důchodů a také zkrátit potřebnou dobu pojištění na 25 let. Ochránce tento návrh důchodové reformy, jejíž základní pilíře odpovídaly jeho představám o spravedlivější právní úpravě, vyjma dílčích připomínek podpořil ([sp. zn. 1084/2021/S](#)). Navrženou změnu zákona o důchodovém pojištění nicméně v roce 2021 Poslanecká sněmovna vůbec neprojednala.

Ochránce považuje tento stav za nežádoucí. Obává se, že při zachování stávající právní úpravy dojde k nárůstu počtu seniorů v důchodovém věku bez nároku na starobní důchod, stejně jako ke zvýšení chudoby této skupiny lidí, případně k zatížení dávkového systému.

Uvedené okolnosti proto vedou ochránce k tomu, aby své doporučení zopakoval.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu novely zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, která by zmírnila současnou podmínku získání 35 let příspěvkové a nepříspěvkové doby pojištění nebo 30 let příspěvkové doby pojištění pro získání nároku na starobní důchod.

2. NEPŘÍZNÁNÍ NEBO ODNĚTÍ PŘÍSPĚVKU NA BYDLENÍ Z DŮVODU NEDOLOŽENÍ ROČNÍHO VYÚČTOVÁNÍ SLUŽEB

Ochránce se setkal s několika případy, kdy pronajímatel odmítl poskytnout nájemci součinnost při vystavení ročního vyúčtování nákladů na bydlení ([§ 25 odst. 2 zákona o státní sociální podpoře](#)). Úřady práce přesto rozhodly o odnětí či nepřiznání příspěvku na bydlení z důvodu nepředložení tohoto dokladu.

Protože ochránce neuspěl se svým požadavkem na změnu rozhodovací praxe úřadů práce u ministryně práce a sociálních věcí, doporučil Poslanecké sněmovně přijmout dílčí novelu, která by výjimku z povinnosti doložit vyúčtování v obdobných případech zakotvila.

V prosinci 2020 předložil poslanec Marek Novák komplexní pozměňovací návrh č. 7034 k novele zákona o pomoci v hmotné nouzi (PSP ČR, 8. volební období, [sněmovní tisk č. 652](#)). Ten sice reflektoval doporučení ochránce, nicméně současně zamýšlel zpřísnit podmínky pro čerpání některých dávek pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory. Ochránce proto k tomuto návrhu vyjádřil své výhrady a obavy ([tisková zpráva ze dne 2. 3. 2021](#)). Projednávání návrhu novely zákona bylo následně ukončeno s koncem volebního období Poslanecké sněmovny.

V současné době čeká na projednání v Poslanecké sněmovně obdobný návrh (PSP ČR, 9. volební období, [sněmovní tisk č. 3](#)), který fakticky přejal změny právní úpravy obsažené v pozměňovacím návrhu poslance Marka Nováka. S přihlédnutím k negativnímu stanovisku vlády není jisté, zda bude návrh přijat. Ochránce se proto rozhodl své doporučení zopakovat.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu do ustanovení § 25 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, doplnila větu čtvrtou, která zní: „Vynaložil-li žadatel o příspěvek na bydlení nebo příjemce příspěvku na bydlení dostatečnou snahu k získání vyúčtování zálohově placených nákladů na bydlení, může krajská pobočka Úřadu práce doložení vyúčtování prominout.“

3. ZAJIŠTĚNÍ PŘÍSTUPU KE KOMPENZAČNÍM POMŮCKÁM PRO VŠECHNY OSOBY SE ZÁVAŽNOU PORUCHOU POHYBLIVOSTI

Ochránce řadu let poukazuje na nespravedlivé vymezení zdravotních postižení odůvodňujících přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku. Stávající právní úprava ([příloha zákona č. 329/2011 Sb.](#)) neodůvodněně upřednostňuje některá zdravotní postižení nad jinými, přestože mají srovnatelné dopady na pohyblivost osob. Za této situace na úhradu kompenzačních pomůcek nedosáhnou například lidé, kteří trpí těžkou poruchou pohyblivosti zapříčiněnou onemocněním či poškozením mozku (např. roztroušená skleróza, Parkinsonova nemoc, apod.).

Přestože ochránce na uvedený nedostatek v právní úpravě opakovaně upozornil Ministerstvo práce a sociálních věcí a Poslaneckou sněmovnu, doposud nedošlo k předložení legislativního materiálu, který by jej odstranil a zajistil tak rovný přístup lidí se zdravotním postižením ke kompenzačním pomůckám a napomohl jejich mobilitě.

Tento stav nenaplnjuje závazky státu vyplývající z [Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením](#). Dle článku 28 Úmluvy je úkolem státu zajistit lidem s postižením rovný přístup ke kompenzačním pomůckám a další pomoci související s uspokojováním potřeb vztahujících se ke zdravotnímu postižení. Státy mají povinnost přijmout účinná opatření k tomu, aby kompenzační pomůcky a jiná opatření sloužící k zajištění mobility lidí s postižením učinily finančně dostupnými.

Ochránce i nadále považuje za nezbytné přijmout kompletní novelu zákona č. 329/2011 Sb. Své doporučení proto opakuje.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení komplexní novely zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která by zajistila, aby nárok na zvláštní pomůcky získali všichni ti, kteří trpí závažnou poruchou pohyblivosti, bez ohledu na zdravotní postižení, které poruchu pohyblivosti způsobuje.

4. PRÁVA OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM VYUŽÍVAJÍCÍCH DOPROVODU PSA SE SPECIÁLNÍM VÝCVIKEM

Ochránce upozornil na chybějící právní úpravu týkající se práv osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem. Asistenční a vodící psi jsou důležitou pomůckou v každodenním životě mnoha lidí. Ti bohužel stále čelí situacím, které pomoc jejich psů znesnadňují nebo dokonce znemožňují. Ochránce při své činnosti narazil například na problémy v [městské hromadné dopravě](#), při hospitalizaci ve zdravotnickém zařízení, [při využití taxislužby](#), u přístupu do budovy školy nebo [při cestování vlakem](#).

Vláda na základě doporučení ochránce ([sp. zn. 23/2015/SZD](#)) už v roce 2016 [uložila](#) Ministerstvu práce a sociálních věcí vypracovat návrh zákona, který by upravil některá práva osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem. Návrh předložen nebyl, vláda vydala souhlasné stanovisko k poslaneckému návrhu zákona z června 2020 (PSP ČR, 8. období, [sněmovní tisk č. 883](#)). Ochránce přijetí tohoto návrhu podporoval, ale Poslanecká sněmovna ho ve svém volebním období neprojednala.

Ochránce proto znovu doporučuje Poslanecké sněmovně, aby přijala navrhovanou právní úpravu a vyřešila tím neutěšenou situaci, která již trvá opravdu dlouho.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby přijala právní úpravu, která upraví některá práva osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem.

5. ZVÝŠENÍ ODMĚN PĚSTOUNŮM NA PŘECHODNOU DOBU

Ochránce se několik let zabýval nerovností v odměňování dlouhodobých pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu, pečují-li o dítě se zdravotním postižením (dítě závislé na péči jiné fyzické osoby ve stupni I. až IV.). Přechodným pěstounům nebyla odměna pěstouna zvýšena od roku 2013, ačkoli se několikrát navyšovala minimální mzda a u dlouhodobých pěstounů došlo k navýšení odměny v roce 2018. Ochránce poukazoval na skutečnost, že stejně jako dlouhodobí pěstouni se i ti přechodní potýkají se zvýšenými náklady. I výše odměny pěstouna na přechodnou dobu by měla odrážet náročnost poskytnuté péče. Ochránce proto apeloval na Ministerstvo práce a sociálních věcí i Poslaneckou sněmovnu, aby přechodným pěstounům byly náležitě kompenzovány náklady spojené s péčí o dítě závislé na pomoci jiné osoby ([sp. zn. 2763/2020/S](#), legislativní doporučení ve [Výroční zprávě ochránce za rok 2018](#) a ve [Výroční zprávě ochránce za rok 2020](#)).

V průběhu roku 2021 byla schválena změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která doporučení ochránce reflektovala. S účinností od 1. 1. 2022 tak došlo k navýšení odměn přechodných i dlouhodobých pěstounů. Odměna je vázána na výši minimální mzdy a je odstupňována podle počtu dětí svěřených do péče a stupně závislosti svěřeného dítěte. Poslaneckými návrhy došlo ovšem i ke snížení odměny příbuzenským a ostatním nezprostředkovaným pěstounům. U pěstounů, kteří nemají vyživovací povinnost, nepokládá ochránce snížení odměny za vhodné, proto se v této otázce znovu obrátil na Ministerstvo práce a sociálních věcí.

1. Legislativní doporučení, vztahy s ústavními orgány a činnost ochránce

6. DEINSTITUCIONALIZACE PÉČE O MALÉ DĚTI

Ochránce požadoval, aby v České republice přestaly být malé děti do 3 let věku umísťovány do dětských domovů (tzv. kojenecké ústavy, resp. dětská centra). V této souvislosti poukázal na mezinárodní závazky České republiky vyplývající z čl. 17 Evropské sociální charty a čl. 7 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením i na kritiku České republiky ze strany příslušných mezinárodních institucí za nedodržování těchto závazků ([rozhodnutí](#) Evropského výboru pro sociální práva, [doporučení](#) Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením). Ochránce proto navrhoval, aby v zákoně o zdravotních službách došlo ke zrušení dětských domovů pro děti do 3 let věku a v občanském zákoníku byla stanovena věková hranice, před jejímž dosažením nebude možné umístit dítě do ústavní výchovy.

Poslanecká sněmovna reagovala na uvedené nedostatky novelou zákona o zdravotních službách a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Od 1. 1. 2022 došlo ke změně pravidel pro umísťování dětí do dětského domova (§ 43 odst. 1 zákona o zdravotních službách). Nově je vyloučeno, aby děti do tří let věku byly do dětského domova umísťovány ze sociálních důvodů. Tím došlo i k odstranění nesouladu s právní úpravou občanského zákoníku, který také nepovažuje sociální poměry rodičů dítěte samy o sobě za dostatečný důvod pro nařízení ústavní výchovy dítěte (§ 971 odst. 3 občanského zákoníku).

S účinností od 1. 1. 2025 dojde i ke změně v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, která stanoví spodní limit 3 let věku dítěte pro možné uložení soudního výchovného opatření dočasného umístění dítěte v zařízení. Věkový limit 3 let se však nemá týkat dětí se zdravotním postižením (s tzv. III a IV stupněm závislosti), kterým nebude možné zajistit péči v (náhradním) rodinném prostředí.

Přestože ochránce změny v právní úpravě přijaté v roce 2021 hodnotí jako zásadní a vnímá je jako pozitivní posun na cestě k deinstitucionalizaci péče o malé děti, nepovažuje problém za zcela uzavřený. Ústavní výchova dětí se zdravotním postižením bude totiž i nadále možná bez jakéhokoliv věkového omezení, v čemž ochránce spatřuje možný rozpor se závazky České republiky, které pro ni plynou z [Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením](#). Podle čl. 7 odst. 1 této Úmluvy jsou smluvní státy povinny přijmout veškerá nezbytná opatření, která dětem s postižením zaručí plné užívání všech lidských

práv a základních svobod na rovnoprávném základě s ostatními dětmi. V čl. 23 odst. 3 Úmluvy je pak zakotven explicitní závazek smluvních států zajistit dětem se zdravotním postižením rovná práva na život v rodinném prostředí.

V rámci monitorování implementace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením se proto bude ochránce intenzivně zabývat strategií Ministerstva práce a sociálních věcí k podpoře práva dětí s postižením na život v rodinném prostředí a nevylučuje ani, že Poslanecké sněmovně adresuje v této věci navazující doporučení.

7. POSÍLENÍ OCHRANY SPOTŘEBITELE V OBLASTI DODÁVEK ENERGIÍ

Na ochránce se dlouhodobě obracejí spotřebitelé se stížnostmi na postup osob zprostředkovávajících jim dodávky energií (dále jen „zprostředkovatelé“), tj. osob podnikajících bez licence, i na postup dodavatelů energií (dále jen „dodavatelé“), tj. osob podnikajících na základě licence Energetického regulačního úřadu. Z šetření z vlastní iniciativy ([sp. zn. 362/2019/VOP](#)), ve kterém se ochránce zabýval dohledem České obchodní inspekce nad zprostředkovateli, vyplynulo, že ochrana spotřebitelů v tomto odvětví není účinná.

Ochránce proto považoval za nutné upravit energetický zákon. Doporučil Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení změny energetického zákona, která by komplexně upravila problematiku ochrany spotřebitele při sjednávání smluv s dodavateli a zprostředkovateli, sjednotila dohled nad těmito subjekty a zároveň rozšířila působnost Energetického regulačního úřadu o rozhodování sporů mezi spotřebiteli a zprostředkovateli (legislativní doporučení ve [Výroční zprávě ochránce za rok 2020](#)). Považoval za vhodné, aby energetický zákon stanovil např. povinné náležitosti smlouvy o zprostředkování, informační povinnost zprostředkovatelů při sjednávání smluv, oprávnění spotřebitele odstoupit od smlouvy bez sankce, či omezení platnosti plné moci udělované zprostředkovateli.

V průběhu roku 2021 byla schválena změna energetického zákona, která přinesla úpravy zákona doporučené ochráncem. Od 1. 1. 2022 je nově v zákoně upravena problematika zprostředkování v energetice. Zprostředkovatelskou činnost v energetických odvětvích lze již vykonávat pouze na základě

oprávnění udělovaného na žádost Energetickým regulačním úřadem, a to na dobu 5 let. Jsou stanoveny podmínky prodloužení, zániku i odnětí tohoto oprávnění. K ochraně spotřebitelů slouží i nová informační povinnost zprostředkovatele a pravidla pro zprostředkovatelské smlouvy, jako je zakotvení jejích podstatných náležitostí a práv spotřebitelů spojených s jejím uzavřením. Důležité je také posílení postavení spotřebitele: zánik zmocnění nejpozději do 12 měsíců ode dne uzavření dohody o zastoupení, oprávnění spotřebitele ukončit výpověď závazek ze smlouvy o zprostředkování kdykoliv bez postihu a bez výpovědní doby, právo odvolat zmocnění k uzavření dodávkové smlouvy, a rovněž i oprávnění spotřebitele vypovědět bez postihu závazek z dodávkové smlouvy uzavřené se zprostředkovatelem. Energetický regulační úřad je nově oprávněn řešit spory o splnění povinností ze smlouvy o zprostředkování v energetických odvětvích.

8. STÍŽNOSTNÍ MECHANISMUS V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH

Stížnostní mechanismus v sociálních službách je důležitou pojistkou proti zásahu do práv klientů a možností obrany pro případy, kdy poskytovaná služba neodpovídá zákonem definovaným principům a stanoveným parametrům. Klienti sociálních služeb představují zranitelnou skupinu osob a nedostatečná kvalita poskytované péče pro ně může mít zásadní důsledky. Dokonce může nabývat charakteru špatného zacházení v rozporu s čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Proto je velký problém, že instituty na ochranu práv klientů v současnosti zakotvené v zákoně o sociálních službách účinný stížnostní mechanismus neobsahují.

Proti vyřízení stížnosti poskytovatelem služby není možno podat opravný prostředek k subjektu, který by byl nezávislý a mohl zjednat nápravu. Inspekce kvality sociálních služeb není povinna prošetřovat individuální podněty (klientů ani jiných osob, například příbuzných). To stejné platí o krajském úřadu, který pouze dohlíží na plnění registračních podmínek poskytovatele sociální služby.

Na potřebu přijetí nezávislého stížnostního mechanismu upozorňuje ochránce dlouhodobě a je v tom ve shodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Naposledy bylo možné řešení zahrnuto do návrhu vládní novely zákona o sociálních službách (č. j. předkladatele [MPSV-2019/239277-510/2](#)). Ten ale nebyl projednán, a proto ochránce opakuje své doporučení.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, která by zakotvila účinný stížnostní mechanismus.

9. ZÁSAH DO DŮSTOJNOSTI OSOB PŘI POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB JAKO PŘESTUPEK

Zákon o zdravotních službách neumožňuje správní postih poskytovatelů zdravotních služeb za zásahy do důstojnosti, soukromí, bezpečí a integrity pacientů, protože neobsahuje příslušnou skutkovou podstatu přestupku. Ochránce na to dlouhodobě upozorňuje, spolu se zprávami o zjištěných i velmi závažných zásahů do důstojnosti pacientů, ať už vycházejících z jednání jednotlivců nebo nevhodných podmínek poskytování péče. V některých případech lze dokonce mluvit o špatném zacházení zakázaném čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tyto zásahy nyní nelze postihovat, pokud nenaplní skutkovou podstatu trestného činu. Není u nich totiž například způsobena újma na zdraví nebo jde o soubor jednání či opomenutí, jež samy o sobě závažnosti trestného činu nedosahují.

Také správní orgány zjišťují při řešení stížností nebo při kontrolách různá pochybení. Protože nemají nástroj k postihu, mohou pouze poskytovatelům ukládat nápravná opatření do budoucna. To nestačí k nápravě v případech, kdy vážné porušení základních práv mělo neopakovatelnou povahu, nebo kdy zabránění opakování či pokračování nesnesou odkladu. Oběti špatného zacházení se teoreticky mohou bránit samy soukromoprávními prostředky (žalobou na ochranu osobnosti). To je ale mimo možnosti řady pacientů odkázaných na péči a je to příliš zdoluhavé. Absence skutkové podstaty přestupku může snižovat respekt poskytovatelů k právům pacientů i vůči kontrolním orgánům. Přitom z mezinárodních závazků vyplývá povinnost státu špatné zacházení z vlastní iniciativy odpovídajícím způsobem postihovat a tím od něho odrazovat.

1. Legislativní doporučení, vztahy s ústavními orgány a činnost ochránce

Toto legislativní doporučení ochránce blíže rozvinul v připomínkách k vládnímu návrhu novely zákona o zdravotních službách ([sp. zn. 38187/2020/S](#)), který nebyl projednán a nápravu nepřinesl. Proto ochránce své doporučení opakuje.

podobného přestupku (PSP ČR, 8. volební období, [sněmovní tisk č. 520/0](#)), jenž byl ochránce připraven podpořit. Protože tyto návrhy nebyly před koncem volebního období projednány, rozhodl se ochránce Poslaneckou sněmovnu na uvedený problém upozornit.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, který by zakotvil skutkovou podstatu přestupku postihujícího neoprávněné zásahy do důstojnosti, soukromí a integrity a bezpečí pacientů.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který by zakotvil skutkovou podstatu přestupku postihujícího neoprávněné zásahy do důstojnosti, soukromí, integrity a bezpečí osob, kterým je sociální služba poskytována.

10. ZÁSAH DO DŮSTOJNOSTI OSOB PŘI POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB JAKO PŘESTUPEK

Poskytovatelé sociálních služeb pomáhají lidem v nepříznivé sociální situaci, přičemž řada klientů je pro svou nemohoucnost a odkázanost na péči, nebo pro faktické zbavení svobody, ve zranitelném postavení. Proto zákony stanoví různá opatření na jejich ochranu. Mezi nimi však chybí skutková podstata přestupku k postihu zásahu do důstojnosti, soukromí a integrity klientů. To je problém, protože k účinnému postihu nepostačují skutkové podstaty trestných činů. V praxi totiž často nedojde k naplnění všech jejich prvků (nedojde ke škodě na zdraví, chybí úmysl apod.). Přesto může jít o velmi závažné zásahy do důstojnosti člověka, dokonce i dosahující intenzity špatného zacházení. Pro případy porušení základních práv osob tudíž musí být zakotvena možnost správně právního postihu, prostřednictvím něhož by bylo možné ze strany státních orgánů adekvátně reagovat.

Ochránce již několik let usiluje o přijetí změny zákona o sociálních službách a zavedení nové skutkové podstaty přestupku, a to i se sankcí zákazu činnosti poskytovatele sociálních služeb. Přestupek byl začleněn do komplexního vládního návrhu novely zákona o sociálních službách (č. j. předkladatele [MPSV-2019/239277-510/2](#)), který však po meziresortním připomínkovém řízení nebyl zařazen na jednání vlády. Poslanecké sněmovně byl v roce 2019 předložen i dílčí poslanecký návrh obsahující mj. zavedení

11. ZAJIŠTĚNÍ DŮVĚRNOSTI PŘI POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB VĚZŇŮM A OSOBÁM ZBAVENÝM SVOBODY POLICIÍ

I osoba zbavená svobody má právo na zachování své lidské důstojnosti a soukromí, včetně situace, kdy vystupuje jako pacient. Konkrétní bezpečnostní obavy mohou ospravedlnit zásah do důvěrnosti při poskytování zdravotních služeb, ale v souladu s principy právního státu musí mít takový zásah jasnou oporu v zákoně, musí sledovat legitimní cíl (například zamezení konkrétnímu riziku útěku nebo napadení) a tomuto cíli musí být přiměřený.

Ochránce již dlouho upozorňuje na to, že hned první podmínka – zákonnost – naplněna není, neboť zákon o zdravotních službách nestanoví řádné zmocnění pro příslušníky Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky, v jakých situacích a jak smí při poskytování zdravotních služeb vykonávat kontrolu či dozor. Co se týká osob ve výkonu vazby, trestu nebo zabezpečovací detence, § 46 odst. 1 písm. g) zákona o zdravotních službách pouze stanoví poskytovateli zdravotních služeb povinnost zajistit, že prohlídky/vyšetření se odbyvají „za přítomnosti příslušníka Vězeňské služby, a to pouze na dohled“, a v případě nebezpečí i na doslech. Poskytovateli tak nelogicky ukládá povinnost, jejíž splnění může zajistit pouze jiný subjekt – Vězeňská služba České republiky. Té však zákon korespondující dohledovou pravomoc nepřiznává. K zásahu do soukromí pacienta by mělo podle stávající právní úpravy docházet v ordinaci automaticky, na základě žádosti dokonce

v mimořádném rozsahu, což je nepřipustné. Zjištění ochránce potvrzují, že v praxi jsou příslušníci Vězeňské služby České republiky místy až rutinně přítomni v ordinacích, čímž denně dochází k porušování práv vězňů. Při zajišťování bezpečnosti při poskytnutí zdravotních služeb je přítomnosti příslušníků dáвана přednost před rozvíjením šetrnějších opatření (budování zabezpečených ordinací, zřizování tísňových tlačítek, posilování zdravotnického personálu o muže apod.). Pro lékařské prohlídky osob zbavených svobody Policií České republiky zákon zvláštní režim nestanoví, ale závazný pokyn policejního prezidenta předepisuje, že nejméně jeden policista zůstane přítomen „v přímém audiovizuálním kontaktu“, leda by lékař výslovně přítomnost policistů odmítl.

Tato nezákonná praxe má ještě jednu důležitou rovinu. Právo setkat se s lékařem představuje jednu ze základních pojištění proti špatnému zacházení v průběhu zbavení osobní svobody. Lékařská zjištění a důkazy o špatném zacházení zároveň představují důležitý předpoklad vyšetřování případů špatného zacházení. Pro naplnění obou funkcí je důležité, aby prohlídka nebo ošetření proběhly v soukromí. Přítomnost příslušníků policie či Vězeňské služby totiž může potenciální oběť špatného zacházení odradit od toho, aby lékaři sdělila veškeré informace, včetně těch o okolnostech vzniku zranění. Zásada soukromí při prohlídce je promítnuta do [standardu](#) Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) i [Zásad](#) OSN pro účinné vyšetřování a dokumentování mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání.

Současné znění zákona o zdravotních službách tedy nejen nevyhovuje standardu prevence špatného zacházení, ale v případě vězňů jeho naplnění přímo znemožňuje. Česká republika je tak oprávněně terčem kritiky mezinárodních lidskoprávních orgánů. Řešením je změna zákona o zdravotních službách, jež zakotví přesně vymezenou výjimku z práva pacienta na respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb (§ 28 odst. 3) a vypustí nesystémovou povinnost poskytovatele zdravotních služeb [§ 46 odst. 1 písm. g)].

V roce 2021 projednal ochránce svůj konkrétní legislativní návrh s Vězeňskou službou České republiky, na základě jejích podnětů jej upravil a pro výsledný návrh získal její podporu.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně prostřednictvím poslaneckého návrhu změnit zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, tak, že

- › do ustanovení § 28 bude doplněn nový odstavec 6, který včetně poznámky pod čarou zní:

„V případě poskytování zdravotních služeb osobám ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence a osobám omezeným na svobodě podle jiného právního předpisu¹ může být právo pacienta na důvěrnost a respektování soukromí uvedené v odstavci 3 písm. a) a právo odmítnout přítomnost třetích osob uvedené v odstavci 3 písm. h) omezeno dozorem příslušníka Vězeňské služby nebo Policie České republiky (dále jen „příslušník“), pokud je to nezbytné kvůli důvodným obavám z útěku nebo o bezpečnost osob zúčastněných na poskytování zdravotní služby nebo pacienta a hrozbu nelze odvrátit jinak. Uplatnění dozoru a jeho intenzita musí být přiměřené danému nebezpečí a podmínkám poskytování služby; v krajním případě, pokud by mírnější postup nevedl k dosažení účelu podle předchozí věty, může být příslušník přítomen na dohled a doslech. Případný dozor a jeho formu stanoví příslušník ve spolupráci se zdravotnickým pracovníkem. O uplatnění dozoru a jeho formě se provede záznam ve zdravotnické dokumentaci pacienta.

¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.“

- › ustanovení § 46 odst. 1 písm. g) bude zrušeno bez náhrady
- › v ustanovení § 51 odst. 5 písm. f) se text „§ 46 odst. 1 písm. g)“ nahrazuje textem „§ 28 odst. 6“

12. ZRUŠENÍ SUBJEKTIVNÍ LHŮTY PRO ZAHÁJENÍ PŘEZKUMNÉHO ŘÍZENÍ (§ 96 ODST. 1 SPRÁVNÍHO ŘÁDU)

Ochránce v roce 2020 upozornil na právní úpravu přezkumného řízení ve správním řádu, kterou nepovažuje za vhodnou. Konkrétně jde o velmi krátkou subjektivní lhůtu dvou měsíců pro zahájení přezkumu. Zákon navíc počátek jejího běhu stanoví poměrně neurčitě jako den, kdy se správní orgán dozví o důvodu zahájení přezkumu.

Podle názoru ochránce nemá subjektivní lhůta pro přezkum takový význam, který by převyšoval rizika, která z ní plynou. Zejména to, že nebude možné zrušit nezákonné rozhodnutí jen z toho důvodu, že úřad nestihl přezkumné řízení v subjektivní lhůtě zahájit. V takovém případě bude na správních soudech, aby se značným časovým odstupem zajistily nápravu.

Protože Poslanecká sněmovna nestihla před koncem volebního období vzít legislativní doporučení ochránce na vědomí ani pověřit vládu, aby se jimi zabývala, ochránce se rozhodl doporučení zopakovat. Zároveň využije zákonného oprávnění a obrátí se na vládu s doporučením na novelizaci správního řádu, kterou by byla subjektivní lhůta pro zahájení přezkumného řízení z jeho § 96 odstraněna.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila § 96 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, tak, že se jeho stávající odstavce 1 nahrazuje novým odstavcem 1 následujícího znění: „Usnesení o zahájení přezkumného řízení lze vydat nejpozději do 1 roku od právní moci rozhodnutí ve věci.“

13. SDÍLENÍ DŮKAZNÍHO BŘEMENE

Ochránce zopakoval své [doporučení](#) Poslanecké sněmovně z roku 2015, aby sjednotila procesní postavení všech obětí diskriminace napříč chráněnými důvody a oblastmi života. Za

současné úpravy je totiž sdílení důkazního břemene možné jen v některých oblastech a jen u některých důvodů.

Sdílení důkazního břemene znamená, že žalobce v soudním sporu musí tvrdit a prokázat, že došlo k méně příznivému zacházení. Následně může s odkazem na podezřelé okolnosti již pouze tvrdit, že se tak stalo z některého z chráněných důvodů. Důkazní břemeno se pak přenáší na žalovaného, který musí tvrdit a prokázat, že k méně příznivému zacházení vůbec nedošlo, nebo že k němu došlo z ospravedlnitelných důvodů.

Stále tak platí stav, kdy mají oběti diskriminace například na základě věku či zdravotního postižení horší procesní postavení, namítají-li diskriminaci v přístupu ke vzdělání, ke zdravotní péči, ale i k bydlení a ke zboží a službám. Pokud tedy restaurátér neobslouží osobu se zdravotním postižením, nebo obec odmítne uchazeče o obecní byt z důvodu jeho věku, jde o diskriminaci, a oběť má možnost podat žalobu. Avšak v soudním řízení je její postavení výrazně horší, než kdyby byla namítána diskriminace z důvodu rasy či etnicity, přestože prokazovat pohnutky diskriminujícího je stejně obtížné.

Ochránce v září 2020 publikoval výzkum o soudních rozhodnutích v diskriminačních sporech ([sp. zn. 61/2019/DIS](#)). Z něj opět vyplynula potřeba změnit současnou úpravu sdílení důkazního břemene. V roce 2020 také ochránce začal monitorovat naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací. V první vydané monitorovací zprávě ([sp. zn. 62/2020/DIS](#)) připomněl, že indikátor „Legislativní rozšíření výčtu důvodů pro sdílení důkazního břemene v občanském soudním řádu“ zatím nebyl naplněn. Poslanecká sněmovna totiž nestihla do konce volebního období projednat poslanecký návrh novely občanského soudního řádu, která pravidla pro sdílení důkazního břemene sjednocuje (PSP ČR, 8. volební období, [sněmovní tisk č. 424](#)). Ochránce se proto obrací na Poslaneckou sněmovnu znovu.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila § 133a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, následovně:

„Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k diskriminaci

Doporučení za rok 2019

- a. na základě rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru ve věcech
1. práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání,
2. přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
3. pracovních poměrů, služebních poměrů a jiné závislé činnosti včetně odměňování,
4. členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace nebo rady svým členům poskytují,
5. členství a činnosti v profesních komorách včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují,
6. sociálního zabezpečení,
7. přiznání a poskytování sociálních výhod,
8. přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování,
9. přístupu ke vzdělání, odborné přípravě a jejich poskytování, nebo
10. přístupu ke zboží a službám včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování,
- b) na základě rasy nebo etnického původu při přístupu k veřejným zakázkám a členství ve spolcích a jiných zájmových sdruženích, nebo
- c) na základě státní příslušnosti v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků^{56b)},

je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.

^{56b)} Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.“

1. MLČENLIVOST ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVNÍKŮ A ŠPATNÉ ZACHÁZENÍ

Ochránce doporučil změnu zákona o zdravotních službách tak, aby oznámení zjištění známek špatného zacházení nepředstavovalo porušení mlčenlivosti zdravotníků a poskytovatelů. Podle aktuální úpravy mlčenlivosti mají poskytovatelé zdravotních služeb a zdravotníci povinnost zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvědí v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Zákon o zdravotních službách (§ 51 odst. 2) stanoví několik výjimek z tohoto pravidla. Co se týká oznamování spáchání protiprávních činů, výjimka z mlčenlivosti nyní platí jen pro případy nejzávažnějších trestných činů (vražda či těžké ublížení na zdraví). To však nepokrývá všechny podoby špatného zacházení a navíc klade na lékaře břemeno znalosti jednotlivých skutkových podstat trestných činů a posouzení možnosti jejich naplnění. Předávání poznatků o špatném zacházení orgánům příslušným k jeho vyšetřování je pro účinný boj se špatným zacházením na místech zbavení svobody nezbytné [srov. pravidla [Valného shromáždění OSN](#) a [Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání](#) (CPT)].

Toto legislativní doporučení ochránce blíže rozvinul v připomínkách k vládnímu návrhu novely zákona o zdravotních službách ([sp. zn. 38187/2020/S](#)), který nebyl v legislativním procesu projednán a nápravu tedy nepřinesl. Proto ochránce své doporučení opakuje.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, který by zajistil, že oznámení zjištění známek špatného zacházení nebude představovat porušení mlčenlivosti zdravotníků.

2. NEDOSTATEČNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA VÝKONU OCHRANNÉHO LÉČENÍ

Ochránce dlouhodobě upozorňuje na chybějící komplexní úpravu problematiky výkonu ochranného léčení. Systematickými návštěvami i šetřeními individuálních stížností zjistil mnoho problémů při výkonu ochranného léčení v psychiatrických nemocnicích, které jsou způsobeny nedostatečností právní úpravy: nejsou stanoveny specifické podmínky, jež má poskytovatel ochranného léčení splňovat; práva a povinnosti pacienta nejsou komplexně upraveny; panují nejasnosti ohledně léčby bez souhlasu pacienta, legitimacy a rozsahu režimových opatření (možnost nosit vlastní oblečení a používat své věci včetně telefonu, denní přístup na vzduch, možnosti kontroly či zákazu kontaktu s některými osobami) a používání bezpečnostních opatření (kamery, mříže, prohlídky); není upraveno přerušení výkonu ústavního ochranného léčení, což je v praxi někdy potřeba.

V roce 2021 nedošlo v této otázce k žádnému hmatatelnému pokroku. Ministerstvo zdravotnictví uznává, že si ochranné léčení zaslouží komplexní revizi právního zakotvení, a v polovině roku 2021 obnovilo práci na koncepci ochranného léčení, jež by měla legislativním změnám předcházet. To však zatím nepřineslo žádné výsledky a především neprobíhá skutečný dialog s druhým dotčeným resortem, kterým je

Ministerstvo spravedlnosti. Z jeho iniciativy došlo pouze k dílčí novele trestního řádu (zákonem č. 220/2021 Sb.), takže soud má konečně možnost nařídít výkon ochranného léčení i jinému než spádovému zdravotnickému zařízení (tedy přemístit pacienta).

Zákonný podklad je výchozí podmínkou oprávněnosti zásahů do svobody a integrity člověka ze strany orgánů veřejné moci. Jestliže nyní chybí, jedná se o závažný zásah do práv pacientů a právní jistoty poskytovatelů zdravotních služeb a zdravotníků. Absence komplexní zákonné úpravy výkonu ochranného léčení pak také snižuje účinnost práce poskytovatelů zdravotních služeb a naplňování účelu léčby jednotlivých pacientů. Prodlevy Ministerstva zdravotnictví při přípravě legislativního materiálu a problémy při meziresortní spolupráci vedou ochránce k rozhodnutí, aby doporučení zopakoval.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona, který by komplexně upravoval problematiku výkonu ochranného léčení.

3. ZMĚNA ÚSTAVNÍHO OCHRANNÉHO LÉČENÍ NA ZABEZPEČOVACÍ DETENCI

Ochránce doporučil, aby byly v trestním zákoníku upraveny podmínky pro přeřazení osob z výkonu ústavního ochranného léčení do zabezpečovací detence. V důsledku novelizace trestního zákoníku (zákonem č. 330/2011 Sb.) účinné od 1. 12. 2011 je nyní změna možná, aniž by musely být splněny podmínky pro přímé uložení zabezpečovací detence (§ 100 odst. 1 a odst. 2 trestního zákoníku). Prakticky to znamená, že z ochranného léčení se do zabezpečovací detence dostávají pachatelé i „jen“ přečinů, nikoli zločinů, u nichž dosavadní léčba v psychiatrické nemocnici neplní svůj účel. Podle [analýzy ochránce](#) z roku 2018 tvořily případy bez naplnění podmínek pro přímé uložení zabezpečovací detence zhruba pětinu soudy nově uložených opatření. To znamená, že změna trestního zákoníku z roku 2011 zasáhla do praxe významně. Ochránce připomíná původní koncept zabezpečovací detence, jež byla v České republice v roce 2009 zavedena jako mimořádný institut a nejprísnější ochranné opatření pro ty pachatele, kteří představují pro společnost mimořádné nebezpečí. Není správné, aby rozšiřováním cílové skupiny zabezpečovací detence bylo nekonceptně suplováno ochranné léčení ústavní. Nepřekvapí, že tlak na zabezpečovací detence vedl k zaplnění jejich kapacit, takže počátkem roku 2022 musely být zřízeny nové. Ochránce proto navrhoval takto nastavenou úpravu

přeměn zrušit, konkrétně pak vypustit poslední větu z § 99 odst. 5 trestního zákoníku.

Tento problém přetrvává i po drobné změně § 99 odst. 5 trestního zákoníku z roku 2021 (zákonem č. 333/2020 Sb.). Díky novele však již není možné změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci kvůli tomu, že ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti s ohledem na to, že pacient „projevil negativní postoj k ochrannému léčení“.

1. Legislativní doporučení,
vztahy s ústavními
orgány a činnost ochránce

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV DOPORUČUJE

Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona, který by problematiku změny ochranného léčení na zabezpečovací detenci upravil tak, aby tyto přeměny nebyly možné bez naplnění podmínek pro přímé uložení zabezpečovací detence.

Ochránce a Parlament

POSLANECKÁ SNĚMOVNA

Poslanecká sněmovna v březnu 2019 projednala **výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2018** (PSP ČR, 8. volební období, sněmovní tisk č. 444) a vzala tuto zprávu na vědomí. Současně požádala vládu, aby se zabývala legislativními podněty uvedenými v první kapitole a do konce dubna 2020 předložila Poslanecké sněmovně zprávu o využití těchto podnětů jejich zařazením do svého legislativního plánu. Vláda Poslanecké sněmovně **zprávu o využití legislativních podnětů doposud nepředložila**.

V březnu 2020 zaslal ochránce Poslanecké sněmovně **výroční zprávu o činnosti za rok 2019** (PSP ČR, 8. volební období, sněmovní tisk č. 802). Uvedenou výroční zprávu následně projednal Petiční výbor. Poslanecká sněmovna však tuto zprávu **doposud neprojednala**.

Obdobná situace se opakovala rovněž v roce 2021. V březnu 2021 zaslal ochránce Poslanecké sněmovně **výroční zprávu o činnosti za rok 2020** (PSP ČR, 8. volební období, sněmovní tisk č. 1193). Krátce na to výroční zprávu projednal Petiční výbor. V průběhu projednávání této zprávy výborem vyjádřili někteří členové výboru určité znepokojení ohledně přístupu pléna Poslanecké sněmovny k projednávání výročních zpráv ochránce. Tento postoj ochránce přivítal, protože informace ve výročních zprávách

považuje za podstatné, a pokud jde o jednotlivá legislativní doporučení, tak jejich přijetí v některých případech za nezbytné.

Poslanecká sněmovna však ke dni redakční uzávěrky ani výroční zprávu za rok 2020 neprojednala.

Ochránce s Poslaneckou sněmovnou dále spolupracoval především prostřednictvím Petičního výboru a jednotlivých poslanců.

PETIČNÍ VÝBOR

Petiční výbor projednal výroční zprávu o činnosti ochránce za rok 2020. Bohužel však již **neprojednán čtvrtletní zprávy** za 4. čtvrtletí 2020, 1. čtvrtletí 2021, 2. čtvrtletí 2021 a 3. čtvrtletí 2021, ke kterým jsou připojeny též zprávy o věcech, v nichž ochránce nedosáhl nápravy ani po vyčerpání všech postupů dle zákona o veřejném ochránci práv.

Petiční výbor v květnu 2021 projednal státní závěrečný účet Kanceláře veřejného ochránce práv za rok 2020.

VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ POLITIKU

Při projednávání poslaneckých novel zákona o pomoci v hmotné nouzi (PSP ČR, 9. volební období, [sněmovní tisky č. 290](#) a [652](#)) ochránce

dopisem upozornil všechny členy Výboru pro sociální politiku na možné negativní dopady přijetí komplexního pozměňovacího návrhu k uvedeným návrhům.

U sněmovního tisku č. 290 poukázal zejména na možnou neústavnost zamýšleného řešení – strhávání nezaplacených pokut za vybrané přestupky. Členy výboru rovněž upozornil na možné kumulované dopady současné a navržené právní úpravy na rodiny s nezaopatřenými dětmi. Uložení správního trestu za zanedbání povinné školní docházky zákonnému zástupci může mít již nyní za následek jeho vypadnutí ze systému hmotné nouze. Nově by se k tomu ještě přidalo strhávání nezaplacené pokuty z opakovaných dávek pomoci v hmotné nouzi. Rodinám s nezaopatřenými dětmi by v takovém případě po několik měsíců zbyla k zajištění živobytí jen částka životního minima nezaopatřených dětí.

Strhávání nezaplacených pokut z příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení bez jakéhokoliv ochranného limitu (dospělé osobě nemusí zůstat ani částka existenčního minima) neumožňuje lidsky důstojné přežití a bude dotčené osoby spíše nepřímo tlačit k opatření prostředků na živobytí nežádoucími (nevýhodné půjčky) nebo nelegálními způsoby (krádeže či práce „na černo“). Proto ochránce doporučil, aby poslanci právní úpravu v této podobě nepřijímali. I přes výhrady veřejného ochránce práv byl zákon ve znění komplexního pozměňovacího návrhu schválen.

U sněmovního tisku č. 652 jsme kritizovali zejména nepřiměřené zpřísnění sankcí za nesplnění povinnosti osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výši. Legislativní proces nebyl u tohoto tisku do konce funkčního období Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ukončen, proto k přijetí návrhu nedošlo.

ROZPOČTOVÝ VÝBOR

Rozpočtový výbor v květnu 2021 projednal návrh rozpočtu Kanceláře veřejného ochránce práv na rok 2022.

SENÁT

Senát projednal výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2020 dne 10. června 2021 a vzal ji na vědomí (senátní tisk č. 70).

Podrobněji činnost veřejného ochránce práv sledují Ústavně-právní výbor a Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, které také pravidelně projednávají výroční zprávy ochránce.

KOMUNIKACE S JEDNOTLIVÝMI POSLANCI A SENÁTOŘY

Ochránce oceňuje, že poslanci a senátoři využívají svého oprávnění a předávají mu podněty jednotlivých stěžovatelů, kteří se na ně obracejí, případně se aktivně zajímají o reálný dopad právního řádu na společnost. Ochránce vítá možnost seznámit zájemce z řad zákonodárců se svými zjištěními a závěry ze všech oblastí své působnosti.

1. Legislativní doporučení, vztahy s ústavními orgány a činnost ochránce

Ochránce a vláda

Veřejný ochránce práv vyrozumívá vládu, pokud ministerstvo nepřijme dostatečná opatření k nápravě konkrétního pochybení nebo obecné nezákonné správní praxe. Může také vládě doporučit přijetí, změnu nebo zrušení zákona, případně nařízení nebo usnesení vlády.

V roce 2021 ochránce vládu pětkrát vyrozuměl o nezákonné praxi ministerstev. Za zjednodušenou podobu legislativního doporučení vládě ochránce považuje svou účast v připomínkových řízeních.

VYROZUMĚNÍ OCHRÁNCE VLÁDĚ

NEPŘIJÍMÁNÍ ŘÁDNÝCH OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ V ŘÍZENÍCH O PŘÍSPĚVKU NA PÉČI A V ŘÍZENÍ O ZVLÁŠTNÍ POMŮCKU

O dávkách podmíněných zdravotním stavem rozhoduje v prvním stupni Úřad práce České republiky, který při rozhodování vychází mimo jiné z posouzení zdravotního stavu vypracovaného posudkovým lékařem okresní správy sociálního zabezpečení. Odvolacím správním orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Posouzení zdravotního stavu pro účely odvolacího řízení provádí posudkové komise ministerstva (PK MPSV).

Ochránce zdravotní stav žadatele o dávku posuzovat a přezkoumávat nemůže. Šetří výhradně, zda jsou posudky úplné a přesvědčivé. Při jejich kontrole se zaměřuje na to, zda se posudkový orgán, tedy posudkový lékař, případně PK MPSV, srozumitelně vypořádal se všemi rozhodujícími skutečnostmi, zvláště s těmi, které posuzovaná osoba namítá, a zda jsou posudkové závěry srozumitelně odůvodněny. Z posudku musí být zřejmé, že zdravotní stav byl posouzen komplexně na základě úplné

zdravotnické dokumentace a s přihlédnutím ke všem tvrzeným obtížím, a že posudkový lékař využil všech zákonných prostředků ke zjištění úplného skutkového stavu.

Jestliže správní orgán vyhotoví rozhodnutí na podkladě neúplného nebo nepřesvědčivého posudku, zatíží tím řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Takové rozhodnutí je v rozporu s právními předpisy a nadřízený správní orgán má povinnost rozhodnutí zrušit, vrátit ho správnímu orgánu a požadovat nápravu.

Zjistí-li ochránce během šetření pochybení, upozorní na ně ministra práce a sociálních věcí a žádá zjednání nápravy. Nejčastěji navrhuje zrušení vadného odvolacího rozhodnutí v přezkumném řízení. Existují ale i jiné možnosti nápravy, například nové posouzení zdravotního stavu v rámci kontrolní lékařské prohlídky.

V roce 2021 ochránce upozornil vládu na čtyři nejzávažnější případy, tři z nich se týkaly příspěvku na péči, poslední pak příspěvku na zvláštní pomůcku. Společným jmenovatelem byly závažné nedostatky posudků o zdravotním stavu, které nebylo možné odstranit jinak, než novým a kvalitním posouzením zdravotního stavu, který by již nezavdával důvody k pochybnostem. Ministryně ale bez řádného odůvodnění požadovanou nápravu odmítla. Dokonce obecně odmítla provádění kontrolních lékařských prohlídek jako možného opatření k nápravě. Přitom kontrolní lékařské prohlídky by byly časově nejefektivnějším a také nejlevnějším způsobem nápravy. Podobný postup se podle ochránce v minulosti přitom velice dobře osvědčil v šetřeních týkajících se invalidních důchodů. V nich ČSSZ běžně kontrolní prohlídky využívá a tyto posudky mají vysokou kvalitu.

Ochránce proto i nadále bude o nařizování kontrolních lékařských prohlídek usilovat.

[Vyrozumění vlády: sp. zn. 25/2021/SZD](#)

[Sankční tisková zpráva ze dne 18. 10. 2021](#)

ČINNOST DOMOVU PRO SENIORY MÍR PRÁČE BEZ ZÁKONNÉ REGISTRACE

Spolek pro seniory Mír Práce poskytuje podle zjištění ochránce bez oprávnění ubytování a sociální či zdravotní služby seniorům se sníženou soběstačností. Formálně se jedná pouze o spolek, jehož členy jsou právě ubytovaní senioři. Reálně ale zařízení funguje jako domov pro seniory a mělo by se tedy registrovat coby pobytová sociální služba. To Spolek téměř dva roky vytrvale odmítá.

Registrace sociálních služeb je garancí toho, že zařízení poskytuje služby klientům prostřednictvím kvalifikovaného personálu a s odpovídajícím zázemím. Provozování podobného zařízení pod hlavičkou Spolku považuje ochránce za účelové obcházení zákona.

Při návštěvě zařízení v září 2019 zjistili pověření zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv a externí expertka z oboru zdravotnictví, že se o seniory stará nekvalifikovaný laický personál. Seniori měli smlouvy s takzvanými asistenty sociální péče. Ti prováděli i úkony, které přísluší pouze zdravotníkům, jako je například podávání léků.

Většina seniorů v zařízení používala inkontinenční pomůcky – a to včetně těch, kteří by byli samostatně nebo s dopomocí schopni používat toaletu. U některých kabiněk toalet nebo sprchových koutů neměli klienti zachované dostatečné soukromí. Při návštěvě byli zaměstnanci Kanceláře svědky převozu nedostatečně zahalených seniorů do koupelen.

Spolek povinnou registraci i po urgencích po téměř dva roky odmítá s odkazem na sdružovací právo. S tím ochránce nesouhlasí. Na problém neregistrovaných zařízení sociálních služeb upozorňuje dlouhodobě. [Systematické návštěvy ubytovacích zařízení poskytujících péči bez oprávnění v roce 2014](#) odhalily četná pochybení od nevhodného prostředí, nekvalitní péče a nevyhovující stravy po omezování pohybu klientů a jejich finanční závislost na provozovateli zařízení.

V případě Spolku pro seniory Mír Práce, který odmítá registrovat své zařízení jako sociální pobytovou službu, vyčerpal ochránce všechny zákonem dané možnosti, jak zařízení přimět k nápravě. Proto se rozhodl využít svého zákonného oprávnění a uvědomit veřejnost i vládu. Zároveň podal také podnět Krajskému úřadu Jihomoravského kraje, aby činnosti Spolku prověřil. Poskytování sociální služby bez oprávnění je přestupek. Provozovatelům takových zařízení za něj hrozí pokuta až dva miliony korun.

[Vyrozumění vlády: sp. zn. 11/2021/SZD](#)

[Sankční tisková zpráva ze dne 29. 6. 2021](#)

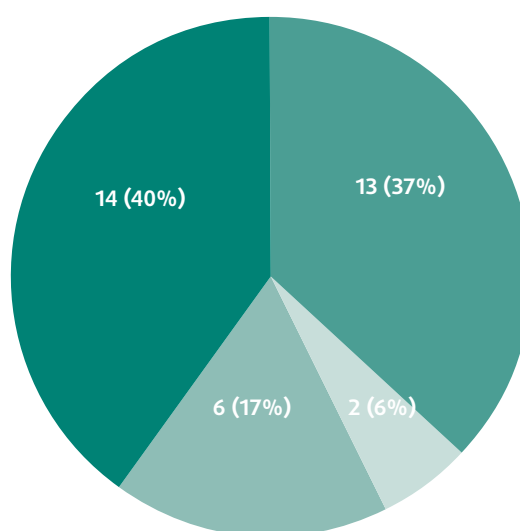
PŘIPOMÍNKY OCHRÁNCE VLÁDĚ

Veřejný ochránce práv vznesl v roce 2021 celkem 35 připomínek k 11 materiálům ministerstev (z toho 8 právních předpisů). Alespoň částečně akceptována byla necelá polovina vypořádaných připomínek (43 %), v dalších 17 % zůstal rozpor.

Počet vznesených a vypořádaných připomínek meziročně výrazně klesl (ze 185 na 35), stejně tak i počet připomínkových materiálů (z 33 na 11). Příčinou je zejména všeobecná pandemická situace a s tím spojená nižší pestrost právních předpisů, které jednotlivá ministerstva navrhovala, neboť primárně byly předkládány návrhy právních předpisů, spojených s bojem proti nemoci covid-19. Současně byla legislativní činnost utlumena s ohledem na blížící se volby do Poslanecké sněmovny, neboť projednání návrhů zákonů je časově náročné a celý proces by se již nestihl. Úspěšnost připomínek je zhruba stejná, v roce 2020 bylo alespoň částečně akceptováno 49 % připomínek.

Připomínky byly úspěšně uplatněny v méně než polovině případů (37 % připomínek bylo akceptováno zcela, dalších 6 % připomínek bylo akceptováno částečně). Nejvíce vypořádaných připomínek (celkem devět) se týkalo I. Akčního plánu k Národní strategii ochrany práv dětí 2021–2029 na období 2021–2024. Nejvíce neakceptovaných připomínek (celkem tři) bylo vzneseno k novele zákona o státní sociální podpoře.

Do přehledu jsou zařazeny pouze zásadní připomínky, s nimiž se předkladatelé již vypořádali.

- Vysvětleno, ustoupeno
- Akceptováno
- Neakceptováno - rozpor
- Částečně akceptováno

Ochránce a Ústavní soud

ŘÍZENÍ O ZRUŠENÍ ZÁKONŮ

Od 1. ledna 2013 může veřejný ochránce práv vstoupit do řízení o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení jako vedlejší účastník. V roce 2021 ochránce **vstoupil do čtyř řízení** z patnácti.

Ve **dvou případech** se návrhem na zrušení části právního předpisu na Ústavní soud obrátil sám.

NOVELA ZÁKONA O POMOCI V HMOTNÉ NOUZI „TŘIKRÁT A DOST“

V návaznosti na předchozí kritiku novely zákona o pomoci v hmotné nouzi (zákon č. 327/2021 Sb.), která umožnila strhávat nezaplacené pokuty za vybrané přestupky z opakovaných dávek pomoci v hmotné nouzi ([podrobněji viz str. 60](#)), využil ochránce svého práva vstoupit jako vedlejší účastník do řízení před Ústavním soudem o zrušení právního předpisu.

Připojil se k [návrhu skupiny senátorů](#), která navrhla zrušit nově přijatá ustanovení zákona pro jejich rozpor s ústavním pořádkem, konkrétně s právem každého, kdo je v hmotné nouzi, na nezbytnou pomoc k zajištění základních životních podmínek (čl. 30 odst. 2 Listiny) a právem na lidskou důstojnost (článek 1 a článek 10 odst. 1 Listiny).

Ochránce argumentoval zejména tím, že součástí ústavní ochrany práva na pomoc v hmotné nouzi je i pravidlo, že dávky pomoci v hmotné nouzi nepodléhají výkonu rozhodnutí. A toto pravidlo nová právní úprava prolamuje. Umožněním exekuce dávek pomoci v hmotné nouzi bez jakéhokoliv ochranného limitu u dospělých osob může dojít k zásahu do esenciálního obsahu práva na pomoc v hmotné nouzi, což ústavní pořádek nepřipouští. Zákon navíc ani neumožňuje udělit na základě správního uvážení

výjimku v případech, kdy by stržení nezaplacené pokuty mělo mimořádně tíživé sociální dopady. Chybí tak důležitý prvek individualizace opatření.

Napadená právní úprava také umožňuje zabavit celý doplatek na bydlení, který v některých případech může být jedinou dávkovou pomocí s úhradou nákladů na bydlení. To ve svém důsledku může vést k nárůstu bezdomovectví a sociálně nežádoucích jevů a je v přímém rozporu s účelem zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Z těchto důvodů ochránce podpořil návrh skupiny senátorů na zrušení právní úpravy.

Ústavní soud zatím ve věci nerozhodl.

 [Vyjádření ochránce: sp. zn. 29/2021/SZD](#)

BEZDOPLATKOVÉ ZÓNY

Dne 31. srpna 2021 Ústavní soud zrušil část zákona o pomoci v hmotné nouzi, která umožňovala obcím vyhlásit oblasti se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů, tzv. „bezdotkatkové zóny“. Nově přistěhovaní obyvatelé tam nemohli získat doplatek na bydlení – tedy dávku určenou lidem v tíživé sociální situaci. Ochránce se k řízení v roce 2018 připojil jako vedlejší účastník řízení.

Problém byl podle něj v tom, že právní úprava dopadala plošně a bez výjimek na všechny, kdo se do „bezdotkatkové zóny“ nově přistěhují. Mohla navíc bránit i mobilitě v rámci obce – například přestěhování seniorů či rodičů samoživitelů do menšího bytu s nižšími náklady. Pokud by se takový člověk přestěhoval do „bezdotkatkové zóny“, o doplatek na bydlení by přišel.

Ve vyjádření pro Ústavní soud ochránce situaci ilustroval na příkladu matky tří dětí ve věku od 2 do 15 let. Kromě příspěvku na živobytí a přídatku na dítě pobírala také příspěvek a doplatek na bydlení. Chtěla se přestěhovat do města, kde měla rodinu i domluvenou práci. Protože ale dostupný nájemní byt spadal právě do „bezdotkatkové zóny“, přišla nejen o budoucí bydlení, ale také o možnost získat práci v obci, kde by jí širší rodina pomohla s hlídáním dětí. Existence „bezdotkatkové zóny“ tak ženě fakticky znemožnila zlepšit si životní situaci, přestože se o to sama aktivně snažila.

Ochránce už dříve zmínil také obavy z dominového efektu, kdy se po vyhlášení jedné „bezdotkatkové zóny“ přidají s podobným krokem i obce v okolí, aby se i ony vyhnuly přistěhování lidí v hmotné nouzi. To sociální problémy pouze přenáší do dalších oblastí bez toho, že by se je obce potažmo stát snažili vyřešit.

Ústavní soud napadenou právní úpravu zrušil okamžikem publikace nálezu ve Sbírce zákonů, ztotožnil se přitom i s řadou argumentů uvedených ve vyjádření ochránce.

 [Vyjádření ochránce: sp. zn. 5/2018/SZD](#)

 [Tisková zpráva ze dne 31. 8. 2021](#)

 [Nález Ústavního soudu: sp. zn. Pl. ÚS 40/17](#)

LEGALIZACE PROTIPRÁVNÍHO POSKYTOVÁNÍ PRÁVNÍCH SLUŽEB

Nařízení vlády umožnilo lidem od 1. července 2021 podnikat ve volné živnosti s názvem „Poskytování služeb pro právnické osoby a svěrenské fondy“. Náplň této živnosti se podle ochránce i názoru profesních organizací, především České advokátní komory, kryje s obsahovou náplní práce advokátů, a tím prakticky umožňuje takzvané „vinklaření“ či „pokoutnictví“, tedy neoprávněné poskytování právních služeb. Ochránce se proto rozhodl využít svého oprávnění a podal k Ústavnímu soudu návrh na zrušení té části nařízení vlády č. 278/2008 Sb., která stanoví obsahovou náplň nové živnosti.

Vládní nařízení podle ochránce vytvořilo vedle advokátů, kteří musí při své činnosti dodržovat celou řadu zásadních podmínek plynoucích ze zákona o advokacii, také skupinu osob, kterým bez ohledu na dosažené vzdělání a kvalifikaci k totožné práci postačuje svéprávnost a bezúhonnost.

Ochránce proto v této souvislosti upozornil na skutečnost, že smyslem a účelem omezení, podle kterého jsou oprávněni poskytovat právní služby jen advokáti a další zákonem taxativně vymezené subjekty, je v první řadě ochrana práv klientů samotných. V zákoně o advokacii se tento účel projevuje v řadě ustanovení. Advokát má být při poskytování právních služeb nezávislý, je vázán právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta. Neméně důležitou zárukou ochrany klienta je rovněž odpovědnost klientovi za újmu v souvislosti s výkonem advokacie (advokát má pro tyto případy povinnost být pojištěn). Advokát navíc podléhá kárné pravomoci České advokátní komory.

Ústavní soud zatím ve věci nerozhodl.

 [Návrh ochránce: sp. zn. 20/2021/SZD](#)

 [Tisková zpráva ze dne 24. 8. 2021](#)

ŘÍZENÍ O ZRUŠENÍ PODZÁKONNÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

NESPRAVEDLIVÉ ODMĚŇOVÁNÍ ADVOKÁTŮ – OPATROVNÍKŮ

Ústavní soud již v předchozích letech opakovaně rušil jednotlivé části § 9 odst. 5 tzv. advokátního tarifu (vyhláška č. 177/1996 Sb.) upravujícího výpočet odměn pro advokáty, kteří byli v soudním řízení ustanoveni jako opatrovníci. Odměna těchto advokátů – opatrovníků se odvíjela od paušálně určené tarifní částky 1 000 Kč, čímž se výsledné částky odměny výrazně odlišovaly od odměn, které podle téhož předpisu náležely ostatním advokátům. Advokáti – opatrovníci přitom poukazovali na to, že zastupování klientů v pozici opatrovníka není v ničem jednodušší, naopak mnohdy se jedná o lidsky i profesně náročnější práci, advokát například musí hájit zájmy klienta nepřítomného, klienta s duševním onemocněním apod.

Ačkoliv Ústavní soud vždy návrhům na zrušení této právní úpravy vyhověl s tím, že pro existenci takto rozdílně nastavených odměn neexistují žádné rozumné důvody, nemohl přistoupit ke zrušení celého ustanovení, ale pouze vždy té části, které se bezprostředně týkala podaná ústavní stížnost. Ochránce proto využil svého oprávnění a podal Ústavnímu soudu návrh na zrušení sporného ustanovení jako celku. Upozornil totiž také na to, že postupným rušením jednotlivých částí daného ustanovení vzniklo ve výsledku nové rozdílné zacházení mezi samotnými advokáty – opatrovníky. Znevýhodnění tak zůstali například i advokáti – opatrovníci lidí s duševní poruchou nebo těch, kteří nejsou schopni se srozumitelně vyjadřovat. Ochránce považoval takovou situaci za nepřijatelnou i proto, že jeho posláním je také monitorovat naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Ta přitom požaduje zvláštní ochranu zranitelných osob v přístupu ke zranitelnosti.

Ústavní soud se ztotožnil s argumentací ochránce, jeho návrhu vyhověl a sporné ustanovení advokátního tarifu jako celek zrušil. Zastupování odměny advokáta – opatrovníka je podle Ústavního soudu nejen v rozporu s principem rovnosti a v rozporu s právem advokáta získávat prostředky pro své životní potřeby prací, ale také s právem opatrované osoby na právní pomoc.

 [Návrh ochránce: sp. zn. 37/2020/SZD](#)

 [Rozhodnutí Ústavního soudu: sp. zn. Pl. ÚS 17/21](#)

 [Tisková zpráva ze dne 1. 11. 2021](#)

1. Legislativní doporučení, vztahy s ústavními orgány a činnost ochránce

Činnost veřejného ochránce práv v číslech

V roce 2021 jsme dostali 7 988 podnětů. Počet podnětů v působnosti se vrátil téměř na úroveň z doby před pandemií. To může naznačovat, že společnost se i přes mnohá trvající omezení vrací k běžnému chodu. Pomoci jsme mohli 70 % lidí, kteří se na nás obrátili.

 7988

podnětů jsme obdrželi

 8092

podnětů jsme vyřídili

 446

lidí přišlo osobně do Kanceláře veřejného ochránce práv pro radu a informaci, 281 z nich využilo návštěvy k podání podnětu ústně do protokolu

 6010

lidí využilo naši informační telefonní linku k ověření, zda je řešení jejich problému v působnosti ochránce, k získání informací o možnostech řešení jejich potíží nebo k ověření stavu vyřizování jejich podnětu

 849

zahájených šetření

 840

šetření bylo ukončeno s tím, že

v 207

případech jsme nezjistili pochybení nebo diskriminaci

v 633

případech jsme konstatovali pochybení nebo diskriminaci, z nichž:

v 484 případech úřad již po vydání zprávy o šetření pochybení napravil

ve 114 případech úřad pochybení nenapravit a ochránce musel vydat závěrečné stanovisko, v němž navrhl opatření k nápravě, které úřad následně přijal

v 17 případech svá pochybení úřad nenapravit ani po vydání závěrečného stanoviska. Ochránce se proto rozhodl využít sankčního oprávnění a vyzoomět nadřízení úřad, případně informovat veřejnost.

 56

z vlastní iniciativy

PŘIJATÉ PODNĚTY V LETECH 2019 – 2021

1. Legislativní doporučení,
vztahy s ústavními
orgány a činnost ochránce

	Celkem podnětů	V působnosti	Mimo působnost
Rok 2019	7 840	71 %	29 %
Rok 2020	↑ 7 926	↓ 68 %	↑ 32 %
Rok 2021	↑ 7 988	↑ 70 %	↓ 30 %

PŘIJATÉ PODNĚTY V PŮSOBNOSTI V ČLENĚNÍ PODLE OBLASTÍ

Sociální zabezpečení	1 412
Stavby a regionální rozvoj	577
Správa na úseku zdravotnictví	523
Armáda, policie a vězeňství	420
Ochrana práv dětí, mládeže a rodiny	401
Ostatní nezařazené obory v působnosti VOP	303
Věci cizinců	278
Státní správa soudnictví	242
Daně, poplatky a cla	239
Doprava a spoje	209
Přestupky	208
Diskriminace	184
Správa zaměstnanosti a práce	170
Ochrana životního prostředí	166
Pozemkové právo a restituce	125
Vnitřní správa	76
Samospráva, územní členění a právo na informace	76
Správa státního zastupitelství	17

2021 Významné momenty

LEDEN

- › Zastali jsme se podnikatelů, kteří [neměli nárok na kompenzační bonus](#) v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti kvůli pandemii covid-19.
- › Vydali jsme [informační leták](#) k očkování klientů pobytových sociálních služeb s omezenou svéprávností. Poskytovatelé sociálních služeb se z něj dozvědí, jak klienty a jejich opatrovníky o očkování informovat nebo jak postupovat, pokud by opatrovník s očkováním opatrovance nesouhlasil. V březnu jsme navázali vydáním podrobnějšího doporučení.
- › Členové Poradního orgánu pro oblast práv osob se zdravotním postižením se na [prvním ze svých šesti jednání](#) v roce 2021 zabývali problematikou zaměstnávání lidí s postižením a problémy, kterým na pracovním trhu čelí. Diskutovali také o přístupnosti testovacích a očkovacích míst pro lidi s postižením.

ÚNOR

- › Upozornili jsme, že střežocheský krajský úřad vydává v oblasti správních řízení o existenci veřejně přístupných účelových komunikací dlouhodobě a opakovaně [nesrozumitelná a věcně vadná správní rozhodnutí](#), která neodpovídají platnému právu.
- › Zveřejnili jsme [výsledky výzkumu](#) o životě lidí v domovech pro osoby se zdravotním postižením. Zabývali jsme se především otázkami nastavení služby pro nezletilé, zaměstnávání klientů a zajištění zdravotní péče.

BŘEZEN

- › Zasadili jsme se o to, aby hlavní zpravodajská relace České televize – Události – byla v internetovém archivu ČT [dostupná i v českém znakovém jazyce](#).

- › Upozornili jsme, že přijetí návrhů měnících zákon o pomoci v hmotné nouzi a zákon o státní sociální podpoře povede k zásadnímu [zhoršení situace lidí v hmotné nouzi](#) i těch pobírajících příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek.
- › [Apelovali jsme na vládu](#) a poslance, aby upravili pravidla pro poskytování mimořádných odměn zdravotníkům za práci v době epidemie covid-19 a odměny nepodléhaly exekuci ani oddlužení.
- › [Zastali jsme se](#) vlastníka pozemku, po němž úřad žádal po osmi letech zaplacení poplatku za zhodnocení pozemku, aniž by mu poplatek vyměřil.

DUBEN

- › Upozornili jsme na chybu v systému [elektronických dálničních známek](#), který umožňoval zadat i neexistující registrační značku. Lidé přitom nemohli údaje opravit ani dostat zpět již zaplacené peníze.
- › Zveřejnili jsme výroční zprávu za rok 2020.

KVĚTEN

- › Požadovali jsme [zlepšení situace](#) v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem. Pro jejich klienty totiž i po skončení nouzového stavu nadále trval zákaz vycházení.
- › Vydali jsme [Doporučení](#) ke zřizování vyhrazených parkovišť pro lidi se zdravotním postižením.
- › Apelovali jsme na předsedu Českého statistického úřadu, aby obnovil [pomoc sčítacích komisařů](#) nebo kontaktních míst s vyplněním formulářů pro sčítání lidu.

ČERVEN

- › Spolu s představiteli Hlavního města Prahy jsme vyzvali Ministerstvo pro místní rozvoj ke změně přístupu stavebních úřadů k bytům využívaným ke [sdílenému ubytování](#). Stavební úřady dosud nevyžadovaly rekolaudaci bytů určených k trvalému bydlení, pokud jsou soustavně využívány k provozování krátkodobých ubytovacích služeb.
- › Zveřejnili jsme zprávu o šetření okolností [havárie na řece Bečvě](#). Komplikace při nahlašování a odstraňování havárie způsobila nejasná právní úprava.

- › Upozornili jsme na provoz [neregistrovaného zařízení sociálních služeb](#) na Znojemsku. Formálně se jedná pouze o spolek, jehož členy jsou ubytovaní senioři. Reálně ale zařízení funguje jako domov pro seniory a mělo by se tedy registrovat coby pobyťová sociální služba.
- › V reakci na naše šetření nechala Rada pro rozhlasové a televizní vysílání vypracovat analýzu aktuálních dílů pořadu [Výměna manželek](#). Následně Rada upozornila TV Nova na porušení zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání v souvislosti s odvysíláním vulgarismy nebo zařazením jednoho z dílů do vysílání před desátou hodinou večerní.

ČERVENEC

- › Zveřejnili jsme zprávu o šetření ve věci [Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví](#). Upozornili jsme, že nové znalecké odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví vzniklo bez hlubší diskuze s lékaři.
- › Vydali jsme [Doporučení](#) „Účast dítěte na rozhodování o záležitostech souvisejících s jeho hospitalizací na psychiatrii“. Za zásadní považujeme informování dětských pacientů, a to přiměřeně věku. Doporučení následně vyšlo také ve [Věstníku Ministerstva zdravotnictví 10/2021](#).
- › Zjistili jsme, že [neobvyklé jméno](#) může způsobit problémy při registraci k očkování proti covid-19. Poradili jsme lidem, jak v takovém případě postupovat.
- › Vydali jsme [Sborník](#) stanovisek ombudsmana z oblasti školství.

SRPEN

- › Podali jsme Ústavnímu soudu návrh na zrušení části nařízení vlády, která stanoví obsahovou náplň nové živnosti „Poskytování služeb pro právnické osoby a svěřenské fondy“. Tato živnost podle ombudsmana umožňuje [neoprávněné poskytování právních služeb](#) ovšem bez patřičných záruk pro klienty.
- › Ohradili jsme se [proti ukončení bezplatného testování](#) na covid-19 pro děti a mladistvé.
- › Upozornili jsme, že tvrdé omezení vstupu do ČR z mimounijních zemí s extrémním rizikem výskytu nákazy covid-19 dopadá na [mezinárodní rodiny](#).

ZÁŘÍ

- › Představili jsme ukazatele, jejichž prostřednictvím bude možné sledovat, jak si Česká republika vede při naplňování [Úmluvy OSN](#) o právech osob se zdravotním postižením.
- › Zveřejnili jsme [video](#), kde vysvětlujeme základní pojmy a souvislosti týkající se migrace v Česku.
- › Upozornili jsme na [diskriminaci](#) státních zaměstnanců kvůli rodičovství. Služební úřady rušily coby neobsazená také pracovní místa zaměstnanců na mateřské a rodičovské dovolené.

ŘÍJEN

- › Na tiskové konferenci jsme shrnuli [15 let](#) práce v oblasti prevence špatného zacházení s lidmi omezenými na svobodě a 10 let sledování vyhoštění a předání cizinců.
- › Ochránce na [setkání ombudsmanů států V4](#) v maďarském Visegrádu představil práci úřadu během pandemie covid-19. Přiblížil také některé případy spojené s ochranou životního prostředí.

LISTOPAD

- › Ústavní soud vyhověl návrhu ombudsmana a zrušil protiústavní zastropování odměn pro [advokáty ustanovené jako opatrovníky](#).
- › Prověřili jsme činnost Energetického úřadu v souvislosti s odchodem Bohemia Energy a dalších dodavatelů energií z trhu. Intenzivně jsme pomáhali také jejich [bývalým klientům](#). Upozornili jsme, že v [legislativě](#) chybí jasnější pravidla pro dodavatele poslední instance i ochrana zákazníků ohrožených energetickou chudobou.

PROSINEC

- › Zveřejnili jsme [výsledky výzkumu](#) veřejného opatrovnictví. Obcím v této oblasti chybí jednotné metodické vedení, se soudy komunikují různě. Situace tak dopadá na samotné opatrované, kteří nemají jistotu, že se o ně veřejní opatrovníci v různých místech postarají stejně.
- › V [Doporučení](#) týkajícím se pracovníků ze zemí Evropské unie jsme úřadům, obcím, krajům i ministerstvům nabídli možnosti, jak přístup k migrujícím pracovníkům zlepšit.

Rodina, zdravotnictví a práce

POMOHLI JSME NEBO PORADILI

107

lidem s pojistným na zdravotním pojištění
a s činnostmi zdravotních pojišťoven

423

rodinám

124

lidem s problémy s úřadem práce

86

dětem

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S

činností orgánů ochrany veřejného zdraví	231
výkonem sociálně-právní ochrany dětí	124
postupem OSPOD jako kolizního opatrovníka	46
úpravou styku nebo bránění ve styku s dětmi	30
podporou v nezaměstnanosti	29
odebráním dítěte a jeho umístěním v ústavním zařízení	29
vyřazením z evidence úřadu práce	26
dluhem na pojistném	21

1543

podnětů, z toho

906

v působnosti

637

mimo působnost

126

šetření skončilo
zjištěním pochybení,
z toho

5

případů, kdy se
nepodařilo zajistit,
aby úřady svoji
chybu napravily

Také v roce 2021 jsme řešili dopady opatření proti šíření onemocnění covid-19. Dosáhli jsme uznávání očkování ze zahraničí a úhrady testů dětem. Povedlo se nám zajistit přístup k očkování proti covid-19 i lidem, kteří nejsou účastníky veřejného zdravotního pojištění a chtějí si očkování sami zaplatit. Upozornili jsme na délku karantény 14 dnů při kontaktu s pozitivně testovanou osobou ve školních kolektivech a podařilo se nám domoci se jejího zkrácení. Opakovaně se na nás obraceli rodiče, kteří chtěli být se svými hospitalizovanými dětmi.

Živým tématem bylo také vyřazování uchazečů o zaměstnání z evidence úřadu práce – uchazeči o zaměstnání a žadatelé o podporu v nezaměstnanosti měli kvůli omezením během pandemie ztížené postavení při podávání žádostí a museli čelit novým situacím v komunikaci s úřadem práce i během zprostředkování zaměstnání.

Dokončili jsme rozsáhlé šetření zaměřené na postup krajských úřadů a OSPOD při vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti, které jsou v pěstounské péči na přechodnou dobu. A zahájili jsme další systémové šetření zaměřené na problematiku kontaktu dětí s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody.

Přispěli jsme k přijetí zákona o odškodnění nezákonně sterilizovaných osob. Tím jsme završili dlouholetou aktivitu ochránce v této oblasti. Následně jsme s Ministerstvem zdravotnictví spolupracovali na metodice pro podávání žádostí o odškodnění.

Z šetření vyplynula potřeba vytvoření celostátní databáze žadatelů o pěstounskou péči a osvojení. Databázi by mělo vytvořit Ministerstvo práce a sociálních věcí a měla by být přístupná všem krajským úřadům. Ministerstvo by také mělo sjednotit postupy úřadů v této oblasti pomocí metodického pokynu.

MPSV již naše doporučení částečně realizuje. Plánuje zavést standardy vedení spisové dokumentace žadatelů a dětí a přislíbilo vytvořit jednotnou celostátní databázi žadatelů o pěstounskou péči a osvojení a databázi dětí, kterým je třeba pěstounskou péči či osvojení zprostředkovat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2226/2020/VOP](#)

 [Výzkumná zpráva](#)

Měníme pravidla

VYHLEDÁVÁNÍ PĚSTOUNŮ A OSVOJITELŮ DĚTEM V PĚSTOUNSKÉ PÉČI NA PŘECHODNOU DOBU

Vedli jsme šetření zaměřené na postup krajských úřadů a orgánů sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) při vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti, které jsou v pěstounské péči na přechodnou dobu. Součástí šetření byl výzkum, který potvrdil, že praxe správních orgánů je v tomto směru velmi roztržistá.

Upozornili jsme, že krajské úřady jsou povinny bezodkladně hledat vhodné žadatele o pěstounskou péči či osvojení ve vlastní evidenci. Nenaleznou-li vhodného žadatele ve své evidenci, mají, a to i opakovaně, oslovit ostatní krajské úřady - nejprve sousední krajské úřady nebo současně všechny krajské úřady. Jestliže osloví všechny krajské úřady současně, musí mj. dbát i na požadavek co nejbližší vzdálenosti bydliště vybraných žadatelů od bydliště biologické rodiny. Krajský úřad musí znovu oslovit ostatní úřady také v případě zahájení řízení o předání dítěte do ústavní výchovy. OSPOD a krajské úřady spolu mají aktivně spolupracovat a předávat si informace, které se bezprostředně týkají dítěte, a také informace ohledně samotného procesu zprostředkování.

NEMOCNICE NENÍ VÝCHOVNÉ PROSTŘEDÍ

V šetření z vlastní iniciativy jsme prověřili postup nemocnice a OSPOD v případě matky, která odmítla nemocnicí doporučenou léčbu pro svoji dceru a ukončila její hospitalizaci na revers. Podle nemocnice byla dívka ve vážném ohrožení života, přesto dívku propustila do domácí péče a nevyužila institutu dobrovolné hospitalizace, který na obdobné případy dopadá. Místo toho o situaci informovala OSPOD, na který de facto přesunula odpovědnost. OSPOD v časové tísní podal návrh na rychlé předběžné opatření na svěření dívky do péče nemocnice. Jiný nástroj k ochraně dítěte již v tu chvíli prakticky neexistoval.

OSPOD v daném případě sice využil nevhodný nástroj, avšak s ohledem na okolnosti jako byla časová tíseň a tvrzení nemocnice o bezprostředním ohrožení života dívky, jsme jeho postup nemohli hodnotit jako pochybení. Upozornili jsme však, že je-li třeba řešit akutní zdravotní stav dítěte, mají zdravotničtí pracovníci využívat k tomu určené nástroje podle zdravotnických předpisů (neodkladná péče, dobrovolná hospitalizace). Předání dítěte do péče nemocnice předběžným opatřením totiž nenaplňuje jeho zákonný účel, kterým je předání dítěte do vhodného výchovného prostředí, a nemá nahrazovat řízení o dobrovolné hospitalizaci. OSPOD by na to měl v obdobných případech poskytovatele zdravotních služeb upozorňovat. Dostali jsme příslib, že v budoucnu takto bude OSPOD postupovat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7716/2020/VOP](#)

SPRÁVA JMĚNÍ DÍTĚTE ZE STRANY OSPOD

Zabývali jsme se dvěma případy, kdy měl OSPOD problémy s úkony spojenými se správou jmění dítěte. V prvním případě jedenáctiletý chlapec zdědil po smrti matky majetek, který však jeho otec nehospodárně spravoval. Otec chlapci zároveň dlužil vysokou částku na výživném, jelikož se před smrtí chlapcovy matky dlouhodobě nepodílel na jeho výchově. Na situaci chlapce opakovaně upozorňovala jeho babička, ale OSPOD byl pasivní. Po našem šetření OSPOD uznal svá pochybení a začal se aktivněji zajímat o vyčíslení dluhu otce vůči chlapci a jeho splacení. Rovněž přislíbil změnu své praxe do budoucna.

V druhém případě šlo o třináctiletou dívku vyrůstající v péči matky omezené ve svéprávnosti. Po smrti otce vykonával OSPOD funkci poručníka dívky a podal návrh na prodej zděděného pozemku, aniž by více ověřil další možnosti jeho využití, které mohly být pro dívku výhodnější. Rovněž v tomto případě OSPOD své chyby uznal.

[!\[\]\(bd1a142de767a21e5362c595f844a4ff_img.jpg\) Zpráva ochránce: sp. zn. 5083/2020/VOP](#)

[!\[\]\(e2376d476d06eb31946dc01a69a4403a_img.jpg\) Zpráva ochránce: sp. zn. 2309/2021/VOP](#)

na nepřetržitou přítomnost rodiče totiž neplatí za všech okolností. Nemocnice může přítomnost rodiče ve výjimečných případech omezit, ovšem pouze pokud takové rozhodnutí řádně odůvodní například prostorovým uspořádáním, nedostatkem personálu a hygienickými důvody. To platí i při uvádění dítěte do celkové anestezie na vyšetření magnetickou rezonancí.

Další případy se týkaly neumožnění přítomnosti rodiče u dítěte na standardním pokoji, případně umožnění jeho přítomnosti jen po omezenou dobu. Je třeba si uvědomit, že rodič není návštěvou hospitalizovaného dítěte a neplatí pro něj návštěvní hodiny. Domníváme se, že úřady mají při prošetření stížností požadovat, aby nemocnice nastavily rozumné a transparentní podmínky, přistupovaly k situacím individuálně a zvažovaly, jak je možné přítomnost rodiče zajistit.

S Ministerstvem zdravotnictví jsme se dohodli, že na základě našich poznatků vytvoří pro konkrétní situace metodický materiál pro nemocnice.

[!\[\]\(0b5e7e25e8775f7e7e80906ada4f0021_img.jpg\) Zpráva ochránce: sp. zn. 320/2021/VOP](#)

[!\[\]\(8bba887393ca45b761e5cb49e755e762_img.jpg\) Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 321/2021/VOP](#)

[!\[\]\(6bb0e4f14c4133b37d2887cb37e67ddd_img.jpg\) Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 1000/2021/VOP](#)

PODAT STÍŽNOST NA LÉKAŘE MOHOU I DĚTI

I dětský pacient může podat stížnost na lékaře nebo nemocnici podle zákona o zdravotních službách. Z metodického stanoviska Ministerstva zdravotnictví ale vyplývalo, že za děti do 18 let podávají stížnosti jen jejich rodiče. Na rozpor jsme ministerstvo upozornili, a to nám dalo za pravdu. Do metodického stanoviska ke stížnostem ve zdravotnictví ministerstvo doplnilo možnost, aby podle své rozumové a volní vyspělosti mohlo stížnost na lékaře nebo nemocnici podat i dítě.

[!\[\]\(0fb13ad0bfa3d86868cdd3883e5665b3_img.jpg\) Ombudsman dětem a náctiletým - I děti si mohou stěžovat na lékaře](#)

LIKVIDÁTOR V EVIDENCI UCHAZEČŮ O ZAMĚSTNÁNÍ?

Stěžovatel - soudem jmenovaný likvidátor, požádal úřad práce o zprostředkování zaměstnání a o podporu v nezaměstnanosti. Současně podal soudu žádost o zproštění funkce likvidátora kvůli svému špatnému zdravotnímu stavu a úřad práce o tom informoval. Ten následně řízení o podpoře v nezaměstnanosti přerušil až do doby rozhodnutí soudu o zproštění funkce likvidátora.

Uchazečem o zaměstnání nemůže být podle zákona o zaměstnanosti osoba jmenovaná likvidátorem v době, kdy tuto činnost vykonává. Není tedy rozhodující, zda je osoba likvidátorem dle obchodního rejstříku, ale zda činnost fakticky vykonává. To vyplývá i z četné judikatury.

Úřad práce jsme upozornili, že nemůže pouze čekat, jak soud o zproštění funkce likvidátora rozhodne. Musí zjišťovat, zda uchazeč funkci likvidátora skutečně vykonává, aktivně si opatřovat podklady potřebné pro vydání rozhodnutí a provádět dokazování. Úřad práce uznal náš argument a instruoval svá

DĚTI A JEJICH RODIČE V NEMOCNICI

Zabývali jsme se přítomností rodiče na operačním sále při uvádění dítěte do anestezie a jeho probouzení. Právo hospitalizovaného dítěte

kontaktní pracoviště jak v obdobných případech postupovat.

Stěžovatele úřad práce zpětně zařadil do evidence a také mu zpětně přiznal podporu v nezaměstnanosti.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 116/2021/VOP](#)

Pomáháme

OMBUDSMAN DĚTEM

V roce 2021 jsme pomohli víc než osmdesáti dětem a teenagerům. S ohledem na ochranu soukromí našich dětských stěžovatelů uvádíme jejich příběhy pod jinými jmény.

Devatenáctiletá Tereza nás požádala o pomoc, protože se chtěla vymanit ze společného bydlení s rodiči a řešit finanční problémy. Napsala nám, že ji rodiče doma bijí a nutí ji brát si další a další půjčky. Tereze jsme pomohli vyhledat nejbližší intervenční centrum, které poskytuje pomoc obětem domácího násilí, a doporučili jí ho navštívit. Poradili jsme jí, aby se obrátila i na sociální odbor v místě bydliště (kurátor pro dospělé), a upozornili ji na možnost požádat úřad práce o poskytnutí dávky mimořádné okamžité pomoci na pokrytí kaucí na nájem bytu.

Čtrnáctileté Lucii se nelíbilo, že jí v dětském domově, kde žije, nechtějí dovolit podat přihlášku na střední školu, kterou si vybrala. Zapojili jsme se do komunikace s příslušným OSPOD a dětským domovem a pomohli vše domluvit k Lucčině spokojenosti.

Obrátila se na nás i sedmnáctiletá Adéla, maminka osmiměsíční holčičky. Nevycházela dobře se svojí matkou, ta přitom byla poručnicí dítěte. Dívce jsme radili a probírali jsme s ní, jaké jsou právní možnosti řešení její situace, ať už šlo o její rodičovskou odpovědnost, právo péče o dítě, určení otcovství, přiznání svéprávnosti soudem nebo její nabytí uzavřením manželství před dosažením osmnácti let věku.

Patnáctiletý Matěj si stěžoval, že obec umístila na sloup těsně před jeho oknem [hlásič obecního rozhlasu](#). On tak kromě varovných sdělení jako

jsou například pravidelné zkoušky sirén, musí poslouchat třeba i oznámení, kdy a kde se budou prodávat jablka. Tato hlášení Matěje a jeho mladšího bratra obtěžovala a rušila je i při distanční výuce. Podle Matěje jeho rodiče už několikrát žádali starostku obce o přemístění rozhlasu. Ta je vždy odmítla. Matějovi jsme doporučili projednat situaci osobně na zasedání zastupitelstva obce, případně žádost o projednání a řešení problému poslat písemně. Pokud by ani to nepomohlo, musel by se obrátit na soud. V případě, že by hlášení rozhlasu bylo pravidelné a velmi časté (například každou hodinu) a zároveň by trvalo dlouho (min. několik minut), je možné podat stížnost na hluk z rozhlasu krajské hygienické stanici.

Zabývali jsme se také systémovými problémy. Například jsme upozornili Ministerstvo zdravotnictví na chybu v metodickém stanovisku, podle kterého měli za děti do 18 let podávat stížnosti ve zdravotnictví pouze jejich rodiče. I dětský pacient totiž může podle zákona o zdravotních službách [podat stížnost](#) na lékaře nebo nemocnici. Ministerstvo zdravotnictví nám dalo za pravdu a do metodického stanoviska ke stížnostem ve zdravotnictví doplnilo možnost, aby podle své rozumové a volní vyspělosti mohlo stížnost na lékaře nebo nemocnici podat i dítě.

Dětem jsme radili i na našem webu www.ochrance.deti.cz:

- ▶ Připravili jsme vícejazyčný [letáček](#) s vysvětlením, kdo je ombudsman, kdy může pomáhat, a jak se na něj může člověk obrátit.
- ▶ Srozumitelným způsobem jsme děti seznámili se [situací kolem očkování](#).
- ▶ Objasnili jsme, jaká práva mají [děti hospitalizované v psychiatrické nemocnici](#).
- ▶ Odpovídali jsme na nejčastější otázky týkající se [problémů během distanční výuky](#).
- ▶ V [podcastech](#) jsme poradili, na co si dát pozor při brigádách nebo jak lze pomoci rodinám dětí se zdravotním postižením. Hned v pěti dílech (č. 34 - 38) jsme postupně rozebrali problémy, se kterými se žáci a studenti mohou setkat při vzdělávání a to ve všech typech škol a specificky v případě dětí se zdravotním postižením.

Do světa sociálních sítí jsme také pustili první [osvětové video](#) pro děti. Průvodkyní pilotního dílu připravované minisérie je dvanáctiletá Anička. Své vrstevníky ve videoblogu seznámila s působností veřejného ochránce práv, shrnula způsoby, jak se mohou děti na ombudsmana obracet, a popsala, co se s podněty a stížnostmi

dál děje. V dalších videích budeme spolu s Aničkou naši práci dětem a dospívajícím představovat podrobněji.

DLUH NA ZDRAVOTNÍM POJIŠTĚNÍ V HMOTNÉ NOUZI

O pomoc nás žádal muž, kterému vznikl dluh na zdravotním pojištění. Napsal nám, že v době, kdy mu dluh vznikl, pobíral jen hmotnou nouzi. Měsíční pojistné nemohl hradit, částka mu stačila jen na nezbytné věci a hygienu.

Šetření ukázalo, že zdravotní pojišťovna nezohlednila, že stát je plátcem pojistného i za osoby pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi. Pojišťovna poté předložené podklady zohlednila a platby pojištění upravila.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7178/2020/VOP](#)

DOHODA NEBO ROZHODNUTÍ O STYKU?

Soud rozhodl o změně péče a svěřil třináctiletou dívku otci. Dívka si změnu péče přála delší dobu, protože její vztahy s matkou se velmi zhoršily. Matka se proti rozhodnutí soudu neodvolala a nežádala ani úpravu styku s dcerou. Poté si ale u OSPOD opakovaně stěžovala na péči otce o dceru.

OSPOD podcenil nefunkční komunikaci a napjaté vztahy mezi rodiči, přestože z předešlé práce s rodinou vyplynulo, že představy rodičů o styku matky s dcerou jsou odlišné a že matka není nakloněna uzavírání dohod či bezprostřednímu řešení styku a dalších záležitostí týkajících se dcery. Upozornili jsme proto OSPOD, že měl, coby kolizní opatrovník dívky, soudu navrhnout alespoň základní úpravu styku dcery s matkou, aby do budoucna předešel případným problémům při jeho realizaci.

Pravidlo přednosti dohody rodičů před soudní úpravou styku nebrání tomu, aby OSPOD jako kolizní opatrovník v řízení o péči navrhl úpravu styku, i když rodiče úpravu sami nežádají. Takový návrh je v zájmu dítěte, pokud se konflikt mezi rodiči projevuje konfrontační komunikací a neschopností dohody.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2379/2020/VOP](#)

NEDOSTATEČNÁ POMOC OSPOD MLADÉ MAMINCE

Stěžovatelka porodila v devatenácti letech. Sama přišla na OSPOD, že péči o dítě nezvládá. Dítě s jejím souhlasem svěřil soud do pěstounské péče na přechodnou dobu. Matka se zatím snažila sanovat své poměry. OSPOD jí neposkytoval žádnou relevantní pomoc. Navíc nepovažoval za dostatečné, že matka pracuje brigádně přes agenturu, žije se svou matkou na ubytovně, spolupracuje se sociálně-aktivizační službou, adiktologickým centrem a po převzetí dítěte do péče by mohla nastoupit na rodičovskou dovolenou. Vyžadoval, aby doložila, že má stabilní bydlení, práci na hlavní pracovní poměr a aby se podrobovala testům na návykové látky. Matka mohla dítě vidat pouze za asistence doprovázející organizace pěstounky. Po přechodu dítěte do obecné pěstounské péče matka svoje dítě neviděla déle než pět měsíců. „Zakázal“ jí to OSPOD s odůvodněním, že si dítě potřebuje zvyknout u pěstounky. Matka měla významně ztížené podmínky pro osobní kontakt s dítětem i kvůli tomu, že krajský úřad vybral pěstounku, která žije téměř 170 kilometrů od bydliště matky.

OSPOD i krajský úřad se dopustily řady pochybení. OSPOD matce neposkytl žádnou pomoc a podporu směřující ke stabilizaci jejích poměrů, zejména v oblasti zajištění bydlení a hmotného zajištění. Vyloučil ji z individuálního plánování ochrany dítěte a nutil ji podrobovat se testům na návykové látky na půdě OSPOD. Úřad dále nezákonně zakázal styk matky s dítětem, případně ho podmiňoval asistencí. Matku navíc nepoučil o možnosti soudní úpravy styku s dítětem. Nezasadil se ani o svěření dítěte do péče obecných pěstounů blíže bydlišti matky.

Krajský úřad pochybil, když při výběru obecné pěstounky nezohlednil aktuální bydliště matky a s vědomím značných pochybení v postupu OSPOD ho metodicky nevedl.

Oba šetřené úřady uznaly svá pochybení a přijaly rozsáhlá opatření k nápravě. OSPOD nás mimo jiné přizval na případovou konferenci, kde nastavil spolupráci všech zainteresovaných subjektů a podporu matky, aby se dítě mohlo vrátit do její péče.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6863/2020/VOP](#)

KONTAKTY DĚTÍ S MATKOU VE VÝKONU TRESTU

Matka ve výkonu trestu odnětí svobody žádala OSPOD i pěstouny o kontakt se svým dítětem více než rok, ale neúspěšně. Pěstouni kontakt odmítali kvůli tomu, že je dítě příliš malé a návštěva by pro ně byla stresující nebo si kladli různé specifické požadavky. Možnost návštěvy komplikovala i epidemiologická situace a neochota pěstounů v takové době s dítětem cestovat. OSPOD situaci vyhodnotil a matce napsal, že její kontakt s dítětem nepovažuje za přínosný a že je třeba dítě připravit. Žádná příprava ale neprobíhala a OSPOD ji ani neinicioval. Možnost návštěvy neřešil vůbec. OSPOD nepodpořil ani nepřímý kontakt v podobě telefonátů či videohovorů, protože dovodil, že dítě je příliš malé.

OSPOD jsme upozornili, že má povinnost působit na pěstouny, aby dbali na udržování a rozvíjení vztahu dítěte s rodiči, a má i povinnost zjišťovat možnosti osobního styku dítěte s matkou. Pro

telefonický kontakt s menším dítětem, které ještě není zcela dostatečně komunikačně vybavené, může stačit i to, že dítě poslouchá, co mu rodič po telefonu vypráví, a podle svých možností reaguje. Vhodnější u takto malého dítěte je však komunikace prostřednictvím videohovoru - aby dítě matku vidělo a spojilo si hlas s tváří.

OSPOD neprodleně kontaktoval sociální oddělení věznice s dotazem na možnost kontaktů. Oslovil i pěstouny a dohodl s nimi, že s dítětem navštíví psychologku, aby (pro začátek) doporučila vhodnou frekvenci a formu kontaktů. Následně nastavil interval kontaktů dítěte s matkou na jednou za 6 až 12 týdnů, a to formou videohovoru. První kontakt proběhl velmi dobře. OSPOD poté připustil, že nic nebrání ani osobní návštěvě ve věznici, a jakmile to epidemiologická situace dovolí, nastavený režim přehodnotí. Nevyloučil ani možnost častějších kontaktů.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5618/2020/VOP](#)

ŘEDITELKA DĚTSKÉHO DOMOVA BRÁNILA BÝVALÉ VYCHOVATELCE V KONTAKTU S DĚTMI

Obrátila se na nás bývalá vychovatelka dětského domova, která chtěla i po svém odchodu ze zařízení zůstat v kontaktu s dětmi, o které se dříve starala. Děti chtěla brávat na výlety či krátkodobé pobyty a navštěvovat je v dětském domově. To se však nelíbilo ředitelce dětského domova, která měla za to, že bývalá vychovatelka není dostatečně zralá. Návštěvy

neumožňovala a nepostoupila OSPOD žádosti o pobyty dětí mimo zařízení. Přitom souhlas OSPOD je pro pobyt dítěte mimo zařízení nezbytný. Ředitelka dokonce vrátila bývalé vychovatelce balík s mikulášskou nadílkou pro děti. Upozornili jsme ředitelku, že nepostupovala v souladu se zákonem. Po našem šetření přislíbila, že kontaktu bývalé vychovatelky s dětmi nebude více bránit.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7637/2020/VOP](#)

PŘIZNÁNÍ DÁVEK V NEZAMĚSTNANOSTI ŠVÉDSKÉMU UČITELI, KTERÝ SE Z ČR VRÁTIL DOMŮ

Obrátil se na nás švédský občan, který mezi lety 2019 a 2020 pracoval jako učitel na soukromé vysoké škole v Praze. Po návratu do Švédska požádal švédský úřad pro nezaměstnanost o přiznání dávek v nezaměstnanosti. Ten kontaktoval úřad práce v ČR a vyžádal si informace o hrubém výdělku, který stěžovatel dosáhl v posledním zaměstnání. Úřad práce v ČR mu výdělek potvrdil, stěžovatel ale s uvedenou částkou nesouhlasil, protože věděl, že si v České republice vydělal víc. Švédský úřad následně žádal celkem pětkrát český úřad práce o vysvětlení, zda potvrzená částka představuje celkový výdělek za období zaměstnání v České republice. Neobdržel však uspokojivou odpověď.

Šetřením jsme zjistili, že švédský úřad pro nezaměstnanost od úřadu práce požadoval potvrzení údaje označeného jako „gross earning during employment“, tedy hrubý výdělek v průběhu zaměstnání. Částka, kterou český úřad práce potvrdil, ale odpovídala průměrnému měsíčnímu výdělku - anglický ekvivalent je „average gross monthly income“. Ten se v České republice běžně používá pro pracovněprávní účely a pro výpočet podpory. Pro výpočet dávky nezaměstnanosti ve Švédsku je však určující částka odpovídající celkovému hrubému příjmu ze zaměstnání.

V reakci na naše šetření úřad práce stěžovateli potvrdil výdělek v podobě odpovídající švédským právním předpisům. Po několika měsících se tak muž dočkal přiznání dávky v nezaměstnanosti.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 915/2021/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 8. 11. 2021](#)

Mluvíme spolu

OCHRANA PRÁV DĚTÍ A RODINY

Zorganizovali jsme několik online seminářů pro zaměstnance orgánu sociálně právní ochrany dětí a krajských úřadů na téma náhradní rodinné péče. V rámci seminářů pro Agenturu pro sociální začleňování a Aperio - Společnost pro zdravé rodičovství jsme se zabývali problematikou ohroženého dítěte a vzájemné spolupráce rodiny, OSPOD, zdravotnických zařízení a nestátních organizací.

S členy České advokátní komory jsme diskutovali téma zastupování nezletilých dětí. Účastnili jsme se mezikrajského workshopu metodiků sociálně-právní ochrany a metodických setkání Magistrátu Hlavního města Prahy a Krajského úřadu Olomouckého kraje. Se zástupci OSPOD jsme probírali témata aktuálních problémů ústavní výchovy, výkonu kolizního opatrovnictví a sociální kurately pro děti a mládež.

Sešli jsme se i se zástupci organizací doprovázejících pěstouny a diskutovali s nimi otázky související s kontakty dítěte v pěstounské péči s rodiči a blízkými osobami. Pro studenty Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci jsme uspořádali již tradiční seminář zaměřený na agendu sociálně-právní ochrany dětí.

Podíleli jsme se také na řešení zásadních témat ochrany práv dětí v rámci Vládního výboru pro práva dětí.

V Listech sociální práce jsme publikovali článek Kontakty dětí a rodičů ve výkonu trestu odnětí svobody, v němž připomínáme, že i u rodin v této situaci mají děti a rodiče stejná práva na kontakt jako ostatní rodiče a děti. Veškeré zásahy, limity a podmínky musí být v souladu s právními předpisy a zájmem dítěte a autoritativně o nich může rozhodnout pouze soud.

V periodiku Právo a rodina pak vyšly články Obligatorní rezidenční služby pro děti s adiktologickým problémem a Jak se vlastně

nejlépe postavit k hospitalizaci dítěte bez souhlasu rodičů?

STÍŽNOSTI NA ZDRAVOTNÍ PÉČI V SOUVISLOSTECH

Pro zástupce neziskových organizací a další odborníky jsme uspořádali setkání k vyřizování stížností ve zdravotnictví a seznámili je s dosavadními právními názory ombudsmana na vybraná témata. Diskutovali jsme přítomnost zákonných zástupců a dalších osob u dětí při poskytování zdravotní péče. Poukázali jsme na trendy v souvislosti s poplatky za přítomnost osoby blízké u porodu, od kterých nemocnice postupně ustupují.

Aktivně jsme se zúčastnili konference Lidé, zdravotnictví a právo 2021, na které jsme prezentovali téma Problematické aspekty činnosti nezávislých odborníků při vyřizování stížností.

V Listech sociální práce jsme publikovali článek pojednávající o stížnostech na zdravotní péči v sociálních službách.

AUTONOMIE VŮLE PACIENTKY A PRÁVO NA NEDOTKNUTELNOST OSOBY

Reagovali jsme na doporučený postup České gynekologické a porodnické společnosti ČLS JEP zveřejněný v časopisu Gynekologie a porodnictví, ve kterém autoři textu připodobňují registrujícího gynekologa k rodiči a těhotnou ženu k nezletilé dceři, která zahájila povinnou školní docházku a nakonec může jet na školní výlet nebo školu v přírodě (porodnice). Ohradili jsme se proti tomuto pojetí a upozornili na to i ministra zdravotnictví.

SDÍLENÍ INFORMACÍ

Navázali jsme užší spolupráci s Generálním ředitelstvím Úřadu práce České republiky. Dohodli jsme se na pravidelném setkávání a sdílení našich poznatků a závěrů vyplývajících z již ukončených šetření.

Podarilo se nám navázat na loňský úspěch a uspořádat další odborné semináře na téma Vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání. A na stejné téma jsme publikovali článek v březnovém čísle časopisu Sociální služby.

3

Sociální zabezpečení

LIDÉ SI NEJČASTĚJI STĚŽOVALI NA

 invalidní důchody	394
 příspěvek na péči	135
 starobní důchody	103
 příspěvek na živobytí	63
 příspěvek na bydlení	63
 nemocenskou dávku	53
 průkazy ZTP/P	46
 mimořádnou okamžitou pomoc	42
 příspěvek na pomůcku	27
 ošetřovné	20

1 362

podnětů

20%

nárůst počtu podnětů
týkajících se důchodů
oproti předchozímu
roku

168

šetření skončilo
zjištěním pochybení,
z toho

100 %

případů, kdy se
podařilo chybu napravit

V roce 2021 jsme připomínkovali návrh důchodové reformy. Požadovali jsme, aby zákonodárci při její přípravě dostatečně pamatovali na ty, kteří dlouhodobě pečovali o osobu závislou na péči, a proto dosahovali po určité období nízkých nebo žádných výdělků.

Vydali jsme také 7 nových informačních letáků k důchodům pro nejširší veřejnost.

Napsali jsme celkem 9 odborných článků k problematice sociálního zabezpečení.

Připravili jsme infografiku k invalidním důchodům pro osoby s duševním onemocněním.

Měníme pravidla

K ČERPÁNÍ OŠETŘOVNÉHO NA DOSPĚLÉHO NEBO VNOUČE JIŽ NENÍ TŘEBA SPOLEČNÉ DOMÁCNOSTI

Při šetření podnětů týkajících se ošetřovného jsme se opakovaně setkávali s případy, kdy stěžovatelé poukazovali na přísnou podmínku společné domácnosti, která byla častým důvodem zamítnutí jejich žádostí o dávku. Jednalo se jednak o případy, kdy pracující potomek krátkodobě ošetřoval svého stárnoucího rodiče nebo pracující prarodič pečoval o vnuče. Pokud před zahájením ošetřování nežili ve společné domácnosti, nemohli při péči dostat ošetřovné ze systému nemocenského pojištění, ačkoliv do něj předtím přispívali.

Ochránce na tuto nespravedlnost opakovaně upozorňoval Ministerstvo práce a sociálních věcí. Poukazoval na to, že společenské vztahy se mění, a je běžné, že více generací spolu sice nesdílí společnou domácnost, ale při zajištění krátkodobé péče při nemoci či úrazu si pečující osoba vezme ošetřovaného k sobě domů anebo se do jeho domácnosti krátkodobě nastěhuje. Funkční a adresný systém pojištění by měl postihnout i tyto případy.

Ministerstvo práce a sociálních věcí se s těmito výhradami ztotožnilo a podpořilo poslanecký

návrh, který obsahoval tuto změnu a další dílčí úpravy ve prospěch pojištěnců. Návrh byl schválen a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 330/2021 Sb. S účinností od 1. 1. 2022 se od podmínky společné domácnosti upouští v případech, kdy pečující a ošetřovaná osoba budou v příbuzenském vztahu.

 [Tisková zpráva ze dne 4. 1. 2022](#)

ÚŘADY ODMÍTAJÍ POSKYTOVAT VYROVNÁVACÍ DOPLATEK K DÁVCE RODINÁM POBÍRAJÍCÍM RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK Z JINÉHO ČLENSKÉHO STÁTU EU

Při vyřizování podnětu rodičů, kteří pracovali v cizině a žádali o přiznání rodičovského příspěvku, jsme zjistili, že Úřad práce ČR a Ministerstvo práce a sociálních věcí odmítají poskytovat vyrovnávací doplatek rodičovského příspěvku rodinám s dětmi ve věku do 4 let, které bydlí v ČR, ale oba rodiče podléhají na základě výkonu zaměstnání přednostně právním předpisům státu zaměstnání, nikoliv státu bydliště. Jsme přesvědčeni, že tyto rodiny by měly vyrovnávací doplatek do celkové výše rodičovského příspěvku vypláceného v ČR dostat, protože sociální právo EU takovou pomoc migrujícím pracovníkům zaručuje.

Stěžovatelce v době podání podnětu ještě neuplynula lhůta k podání správní žaloby. Dospěli jsme k závěru, že je třeba změnit obecnou praxi správních úřadů. V rámci dlouhodobé spolupráce s nevládní organizací Pro bono aliance jsme jí zprostředkovali právní pomoc s podáním správní žaloby. Advokátovi stěžovatelky, který se případu ujal, jsme poskytli právní rozbor, z něhož při podání žaloby vycházel. V žalobě advokát stěžovatelky navrhl krajskému soudu, aby zaslal Soudnímu dvoru EU žádost o zodpovězení předběžné otázky, zda má být těmto rodinám vyrovnávací doplatek českého rodičovského příspěvku poskytován či nikoliv. Krajský soud předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU nepoložil a žalobu zamítl. Advokát stěžovatelky proto podal kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.

Pomáháme

PŘI POSKYTOVÁNÍ RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU DLOUHODOBÉMU PĚSTOUNOVI NELZE PŘIHLÍŽET K ČÁSTCE, KTEROU VYČERPAL BIOLOGICKÝ RODIČ DÍTĚTE

Obrátila se na nás dlouhodobá pěstounka se stížností na rozhodování o rodičovském příspěvku. Po svěření dvouletého dítěte do pěstounské péče čerpala rodičovský příspěvek pouze 2 měsíce. Dostala celkem 22.400 korun. Další měsíční splátky jí už úřad práce neposkytl. Argumentoval tím, že 197.600 korun z rodičovského příspěvku vyčerpal v minulosti otec dítěte a v součtu tak vyplacená částka dosáhla 220.000 korun, tedy maximální výše, kterou může rodič do 4 let dítěte vyčerpat.

Postup úřadu práce, kdy přihlédl k částce, kterou vyčerpal biologický otec dítěte, jsme považovali za nesprávný. Poukázali jsme na rozpor takového výkladu s ustanovením § 30 odst. 1 zákona o státní sociální podpoře i s právními závěry vyslovenými v rozsudcích Nejvyššího správního soudu a Krajského soudu v Hradci Králové.

Stěžovatelka a otec dítěte, který vyčerpal z rodičovského příspěvku částku 197.600 korun, nejsou společně posuzované osoby. Při změně rodiny dítěte nelze celkovou výši rodičovského příspěvku 220.000 korun považovat za částku,

kteřou sdílí obě pečující osoby z první i druhé rodiny. Úřad práce měl částky rodičovského příspěvku pěstounce počítat znovu z celé částky 220.000 Kč.

Úřad práce pochybení neuznal, proto jsme se obrátili se žádostí o zjednání nápravy na Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ministerstvouložilo úřadu práce, aby zahájil řízení o neprávem odepřené dávce. Úřad práce tak učinil a pěstounce doplatil dávku za celé období od odnětí dávky až do dovršení 4 let věku dítěte v celkové výši 183.200 korun.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6954/2020/VOP](#)

PŘEHODNOCENÍ ÚDAJE O VÝŠI V MÍSTĚ OBVYKLÉHO NÁJEMNÉHO VEDLO KE ZVÝŠENÍ DOPLATKU NA BYDLENÍ

Zabývali jsme se stížností muže, kterému úřad práce nevyplatil příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, ačkoli doložil veškeré potřebné podklady. Při šetření jeho podnětu jsme mimo jiné zjistili, že úřad práce nesprávně určil částku místně obvyklého nájemného, která tvoří pomyslný strop pro zohlednění výše nájemného pro doplatek na bydlení.

Výši místně obvyklého nájemného by měl úřad práce stanovit na základě porovnání výše nájemného v minimálně třech bytech, které jsou srovnatelné s bytem, jež užíval stěžovatel. V jeho případě však úřad práce nevycházel pouze z údajů o nájemných ve srovnatelných bytech. Navíc mezi porovnávané byty zařadil i byty obecní, ačkoli stěžovatel obýval byt s tržním nájemným a patrně neměl možnost si pronajmout obecní byt. Výše nájemného v obecních bytech byla přitom podstatně nižší než výše nájemného v bytech s tržním nájemným. Ke zkreslení výsledné částky místně obvyklého nájemného došlo také tím, že úřad práce neporovnával pouze byty obdobné velikosti. Do srovnání zařadil i byty podstatně větší, než jaký obýval stěžovatel (23 m²). Tyto byty byly ale v přepočtu na 1 m² výrazně levnější.

Úřad práce naše výhrady přijal a stanovil obvyklé nájemné na základě nových podkladů. Nová výše místně obvyklého nájemného vedla ke zvýšení doplatku na bydlení stěžovatele. Úřad práce mu poskytl doplatek dávky více než 21 tisíc korun.

Uvedený případ nebyl ojedinělý, rozhodli jsme se proto v rámci šetření z vlastní iniciativy prověřit postup všech úřadů práce při určování místně obvyklého nájemného. Aktuálně vyhodnocujeme shromážděná data.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6882/2019/VOP](#)

DATUM VZNIKU INVALIDITY MUSÍ BÝT PŘESVĚDČIVĚ ODŮVODNĚNO

Pomohli jsme muži, který požádal o prověření výše invalidního důchodu. Než o důchod kvůli svému onemocnění požádal, několik let po absolvování vysoké školy se marně snažil získat zaměstnání. Zjistili jsme, že ČSSZ rozhodla o jeho důchodu, i když posudek o invaliditě nebyl přesvědčivě odůvodněn. Stanovené datum vzniku plné invalidity žadatele odráželo datum vyšetření. Onemocnění stěžovatele je ale vrozené, léčí se s ním dlouhodobě a byl kvůli němu i opakovaně hospitalizován. Posudek přitom nehodnotil dopad jeho zdravotního stavu na schopnost vykonávat pracovní činnost v předchozím období.

ČSSZ uznala, že posudky o invaliditě nebyly přesvědčivé, a své pochybení napravila. Zajistila mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku. Nový, řádně odůvodněný posudek, stanovil dřívější datum vzniku invalidity. Na jeho základě ČSSZ rozhodla o přiznání částečného invalidního důchodu a poté plného invalidního důchodu v nově stanovené téměř dvakrát vyšší částce a také o poskytnutí doplatku. Důchod stěžovatele vzrostl z necelých 6.500 korun na víc než 12.000 korun měsíčně.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 51/2020/VOP](#)

PRO NÁROK NA INVALIDNÍ DŮCHOD SE HODNOTÍ I DOBA STUDIA PŘED OSMNÁCTÝM ROKEM VĚKU

V oblasti důchodového pojištění jsme se setkali s několika případy chybného hodnocení doby studia pro nárok na invalidní důchod. Jedním z nich byl případ muže, který se na nás obrátil poté, co ČSSZ opakovaně v letech 2016 a 2017 zamítla jeho žádost o přiznání invalidního důchodu. Podle ČSSZ totiž nesplnil podmínku potřebné

doby pojištění pro nárok na invalidní důchod. Žadatel ve věku mezi 26 až 28 lety musí před vznikem invalidity získat aspoň 4 roky pojištění.

Zjistili jsme, že ČSSZ muži nezapočítala do doby pojištění období studia na střední škole. Žadatel přitom studium v žádosti o přiznání invalidního důchodu uvedl a odehrálo se před prvním lednem 2010, tedy v době, kdy se doba studia ještě počítala jako doba důchodového pojištění. Následně ČSSZ započítala pouze dobu studia od jeho osmnácti let věku. To však stále ke splnění podmínky pro nárok na důchod nestačilo. Muž neuspěl ani u ministryně práce a sociálních věcí s žádostí o odstranění tvrdosti.

Upozornili jsme ČSSZ na chybný postup. Pro nárok na invalidní důchod se totiž hodnotí i doba studia na střední nebo vysoké škole v České republice před dosažením osmnácti let věku po dokončení povinné školní docházky. To platí i pro studium po roce 2009.

Po našem upozornění ČSSZ zhodnotila muži dobu jeho studia správně, invalidní důchod mu zpětně přiznala a doplatila téměř 250.000 korun.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 2056/2020/VOP](#)

ROZHODNUTÍ O POSKYTOVÁNÍ NEMOCENSKÉHO PO UPLYNUTÍ PODPŮRČÍ DOBY MUSÍ BÝT PRO POJIŠTĚNCE SROZUMITELNÉ

Přiměli jsme Českou správu sociálního zabezpečení k nápravě v případě muže, který byl v dočasné pracovní neschopnosti po uplynutí podpůrčí doby. Stěžoval si, že mu okresní správa sociálního zabezpečení a ČSSZ zamítly žádost o přiznání dávek nemocenského po uplynutí podpůrčí doby. Úřady rozhodnutí opřely o závěr posudkových lékařů, podle kterého „se nejedná o pojištěnce, u kterého lze očekávat, že v krátké době po uplynutí podpůrčí doby nabude pracovní schopnost“. Zároveň ale posudkoví lékaři uvedli, že předpokládají opětovné nabytí pracovní schopnosti nejpozději dnem uplynutí podpůrčí doby.

Upozornili jsme ČSSZ, že rozhodnutí o poskytování nemocenského je vnitřně rozporné. Ta po přezkumném řízení znovu rozhodla a přiznala muži dávku nemocenského po uplynutí podpůrčí doby s doplatkem necelých 48 tisíc korun.

V případech, kdy dočasná pracovní neschopnost trvá po uplynutí podpůrčí doby a zdravotní stav pojištěnce umožňuje nabytí pracovní schopnosti v krátké době, je třeba žádosti o výplatu dávek nemocenského vyhovět až do dne, kdy úřad o žádosti rozhoduje.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 5846/2020/VOP](#)

VČASNÉ NEDODÁNÍ POSUDKU POSUDKOVÉHO LÉKAŘE O STUPNI ZÁVISLOSTI MÁ ÚŘAD PRÁCE ŘEŠIT

Obrátila se na nás seniorka, která nesouhlasila s vyřízením své žádosti na odstranění nečinnosti úřadu práce. V lednu 2021 požádala o zvýšení příspěvku na péči. Koncem ledna úřad práce požádal okresní správu sociálního zabezpečení o posouzení stupně závislosti stěžovatelky. V květnu na základě žádosti stěžovatelky dodání posudku urgoval. Nevedlo to však k vyřízení žádosti, proto se stěžovatelka v červenci obrátila na Ministerstvo práce a sociálních věcí a požádala o odstranění nečinnosti úřadu práce. Ministerstvo jí odpovědělo, že úřad práce není nečinný, protože po dobu posuzování jejího zdravotního stavu řízení přerušil a neběží mu tak lhůty pro vydání rozhodnutí. Zároveň uvedlo,

že úřad práce není nadřízeným orgánem OSSZ, a doporučil jí, aby se s žádostí o odstranění nečinnosti obrátila na ČSSZ.

Se závěrem ministerstva jsme nesouhlasili. Okresní správa sociálního zabezpečení musí posudek vypracovat do 45 dnů. Brání-li jí v tom závažné důvody, musí je neprodleně sdělit úřadu práce. Přerušení řízení po dobu posuzování zdravotního stavu nezbavuje úřad práce odpovědnosti za řádné vedení řízení ani povinnosti vyřídit věc bez zbytečných průtahů. Posudkové řízení je i přes přerušení správního řízení třeba vnímat jako jeho součást, protože posudek je nezbytným a zásadním podkladem pro vydání rozhodnutí o příspěvku na péči. Pokud tedy OSSZ nevydá posudek v zákonné lhůtě ani v této lhůtě nevyrozumí úřad práce o závažných důvodech, které jí v tom brání, měl by úřad práce podniknout nezbytné kroky, aby byl posudek vydán co nejdříve. V dané věci ale takto úřad práce nepostupoval. Ministerstvu jsme také vytkli, že o nečinnosti okresní správy sociálního zabezpečení neinformovalo přímo ČSSZ.

Ministerstvo se ztotožnilo s našimi závěry. Postoupilo ČSSZ žádost stěžovatelky o odstranění nečinnosti a uložilo úřadu práce, aby bezodkladně činil kroky k zajištění vypracování posudku OSSZ. O správném postupu informovalo také ostatní zaměstnance úřadu práce a MPSV, kteří se danou problematikou zabývají.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4514/2021/VOP](#)

ÚŘADY DOSTATEČNĚ NEVYHODNOTILY ODKÁZANOST STĚŽOVATELE NA STACIONÁRNÍ KYSLÍKOVÝ PŘÍSTROJ PŘI ROZHODOVÁNÍ O PŘÍSPĚVKU NA PÉČI A PRŮKAZU OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Stěžovatel žádal o prošetření postupu Úřadu práce ČR a Ministerstva práce a sociálních věcí v řízení o příspěvku na péči a v řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením. Upozorňoval, že má diagnostikované závažné plicní onemocnění – idiopatickou plicní fibrózu a zdravotní pojišťovna mu kvůli ní schválila dlouhodobou domácí oxygenoterapii. Podle lékařské zprávy mu dušnost provokovala každá fyzická zátěž. Zvládl ujit jen velmi krátkou vzdálenost a na kyslíkový stacionární přístroj byl připojený až dvacet hodin denně. Přesto mu úřad práce zamítl žádost o příspěvek na péči a průkaz osoby se zdravotním postižením získal pouze se symbolem TP. Ministerstvo jeho rozhodnutí potvrdilo.

V řízení o příspěvku na péči posudkový lékař OSSZ uznal, že stěžovatel nezvládá pouze jedinou základní životní potřebu – péči o domácnost. Posudková komise MPSV ČR (dále

jen „PK MPSV“) dospěla k závěru, že není schopen zvládat dvě základní životní potřeby – mobilitu a péči o domácnost. Neuznání každodenní potřeby pomoci u zbývajících osmi základních potřeb PK MPSV odůvodnila jen velice obecně, bez jakéhokoli zohlednění primárního onemocnění a bez zohlednění dlouhodobé domácí oxygenoterapie. Pouze uvedla, že funkce duševní, mentální a smyslové jsou zachovány, což nebylo sporné. Posudek však postrádal hodnocení dechové funkce a informaci, jak PK MPSV vyhodnotila kritérium přijatelného standardu v souvislosti s téměř celodenní odkázaností na stacionární kyslíkový přístroj.

Zjistili jsme, že v řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením PK MPSV sice ocitovala lékařskou zprávu, více ale s informacemi uvedenými ve zprávě nepracovala. Nezjišťovala, jakou skutečnou vzdálenost byl stěžovatel schopen ujit bez kyslíkového přístroje. Přitom rozsah a dosah chůze, a to nejen v interiéru, jsou základní parametry, které musí posudkový orgán zjišťovat, aby mohl stanovit stupeň funkčního postižení pohyblivosti.

Na tyto chyby jsme upozornili ministryni práce a sociálních věcí, která obě rozhodnutí zrušila a věc vrátila odvolacímu orgánu k novému řízení. Stěžovatel bohužel během řízení zemřel.

[📄 Zpráva ochránce: sp. zn. 6328/2020/VOP](#)

Mluvíme spolu

PŘI PŘÍPRAVĚ DŮCHODOVÉ REFORMY NELZE OPOMENOUT POSTAVENÍ DLOUHODOBĚ PEČUJÍCÍCH O OSOBU ZÁVISLOU NA PÉČI S NÍZKÝMI VÝDĚLKY

Na počátku roku 2021 jsme připomínkovali návrh systémové změny zákona o důchodovém pojištění (důchodová reforma). Uvítali jsme hlavní záměr reformy spočívající v rozčlenění důchodu na jeho solidární složku poskytovanou v pevné částce a složku zásluhovou a zkrácení podmínky potřebné doby pojištění pro vznik nároku na starobní důchod na 25 let. O tento krok na základě svých poznatků ochránce usiluje dlouhodobě.

Zároveň jsme museli apelovat na zachování zvýhodněného výpočtu starobního důchodu pro osoby dlouhodobě pečující o osobu závislou na péči. Obecné vysvětlení ministerstva ohledně zlepšení situace pečujících s nízkými výdělky prostřednictvím solidárního pilíře jsme nepovažovali za dostačující.

Z návrhu nebylo zřejmé řešení situace lidí, kteří mimo dobu péče měli vyšší výdělky, ale svou situaci v době souběžné péče o osobu závislou na péči řešili omezením pracovní aktivity na částečný úvazek nebo dohody o

pracích konaných mimo pracovní poměr a mohli by být při výpočtu důchodu poškozeni rozmělněním výdělků. V tomto směru jsme ani neurčitý příslib ministerstva na budoucí zavedení fiktivních vyměřovacích základů nepovažovali za dostatečný.

V návrhu zákona zůstal tedy nevypořádaný rozpor, nicméně změna zákona o důchodovém pojištění nebyla v Poslanecké sněmovně vůbec projednána.

Možnými dopady důchodové reformy na situaci dlouhodobě pečujících lidí o osobu závislou se budeme zabývat i v budoucnu, neboť předpokládáme, že návrh důchodové reformy předloží i nově jmenovaná vláda.

[Připomínky veřejného ochránce práv](#)

PŘEDSTAVUJEME VEŘEJNOSTI VÝSTUPY OCHRÁNCE TÝKAJÍCÍ SE OSOB S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM

V říjnu jsme v rámci akce Dny duševního zdraví, pořádané organizací Práh jižní Morava, z. ú. seznámili účastníky besedy v Café Práh s poznatky ombudsmana z oblasti invalidních důchodů lidí s duševním onemocněním a z

návštěv psychiatrických nemocnic. Po uvedení tématu následovala podrobná diskuze.

Představili jsme nejčastěji řešené podněty týkající se řízení o přiznání a zvýšení invalidního důchodu a shrnuli podmínky jeho snížení či odnětí nebo stanovení výše invalidního důchodu. Zaměřili jsme se zejména na praktické aspekty při určení data vzniku nebo změny invalidity u lidí s duševním onemocněním. K tématu jsme připravili také infografiku, kterou jsme sdíleli prostřednictvím webu a sociálních sítí.

 [Lidé s duševním onemocněním a invalidní důchod](#)

dávek pomoci v hmotné nouzi a poskytování mimořádné okamžité pomoci se zaměřením na dávky na školní pomůcky a zájmovou činnost dětí. Praxi úřadů práce v této oblasti ochránce předtím podrobně monitoroval v rámci výzkumu [Poskytování mimořádné okamžité pomoci pro nezaopatřené děti](#). Celkem jsme takto proškoliili přibližně 90 lidí.

ŠKOLENÍ PRO SOCIÁLNÍ PRACOVNÍKY NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ A OBEČNÍCH ÚŘADŮ V OBLASTI HMOTNÉ NOUZE

Ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování jsme zorganizovali dvě online školení pro sociální pracovníky z nevládních organizací a obecních úřadů. Věnovali jsme se tématu vyřizování

4

Veřejný pořádek

POMOHLI JSME NEBO PORADILI

106
lidem s užíváním
pozemních komunikací

87
lidem s problémy s
katastrem nemovitostí a
pozemkovými orgány

82
lidem s policií

48
lidem s dopravními
přestupky

43
lidem s potížemi s
matričními úřady a
evidencí obyvatel

5
lidem s právem na
informace nebo s
ochranou osobních údajů

LIDÉ SI NEJČASTĚJI STĚŽOVALI NA

správu pozemních komunikací	122
👁️ přestupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití	122
👮 policii	93
🏠 katastr nemovitostí	90
přestupky v oblasti dopravy	86
👤 matriční údaje, evidenci obyvatel	49
dopravně-správní agendy	47
📄 právo na informace	44

2 183
podnětů, z toho

905
v působnosti

1 278
mimo působnost

59
šetření skončilo
zjištěním pochybení,
z toho:

2
případy, kdy se
nepodařilo dosáhnout
nápravy

4
online semináře „Právo
na informace a ochrana
osobních údajů“

65
proškolených osob

V druhém pandemickém roce nás zajímalo nás, jak protiepidemická opatření ovlivnila plynulost správních řízení. Prověřovali jsme průtahy v přestupkových řízeních a vedli úřady k tomu, aby meritorně rozhodly o vině a trestu za přestupek ještě před zánikem odpovědnosti.

Zjišťovali jsme také, zda si policie, hygienické stanice a správa sociálního zabezpečení předávaly osobní údaje lidí s nařízenou karanténou v souladu s právem.

Kritizovali jsme omezení týkající se účasti rodinných příslušníků na svatbách. Svatbu nelze klást naroveň návštěvě restaurace nebo kina. Jedná se o významný milník nejen v životech snoubenců, ale i jejich blízkých, zejména pak rodičů. Při plánování svatby hraje roli nejen citová složka, ale mnohdy také čas (plánované nebo již probíhající těhotenství, zdravotní stav nebo věk snoubenců a jejich rodičů či prarodičů) a stát by měl k těmto potřebám přihlížet.

[📄 Zpráva ochránce: sp. zn. 1873/2021/VOP](#)

Prověřili jsme policejní zásah v Teplicích. Zjistili jsme, že policisté mohli záchrannou službu volat dříve. Nesledovali zdravotní stav pana T. po dobu zákroku, a proto nezpozorovali jeho kolaps. Upozornili jsme na nedostatky v metodice výcviku policistů a vyzvali policejního prezidenta k její úpravě.

Měníme pravidla

DŮVĚŘUJ, ALE PROVĚŘUJ

Přesvědčili jsme Ministerstvo vnitra, aby změnilo stávající praxi a prověřovalo, zda obce na své elektronické úřední desce včas zveřejňují dokumenty, u nichž to vyžaduje zákon. Zjistili jsme, že ministerstvo standardně námitky neprověřovalo, pokud obec tvrdila, že dokument zveřejnila. Dle ministerstva bylo vyjádření obce „nadáno presumpcí správnosti“.

Na náš popud ministerstvo postup změnilo. Budou-li panovat pochybnosti o zveřejnění dokumentu v určitém časovém období a proti sobě tak budou stát tvrzení podatele a tvrzení obce, bude ministerstvo nově při prověřování podnětu vycházet nejen z dokladů od obce o zveřejnění dokumentu na analogové a elektronické úřední desce, ale i z dalších dokladů a skutečností prokazujících obsah elektronické úřední desky. Takovými podklady mohou být zejména metadata o zveřejnění dokumentu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5112/2020/VOP](#)

JAK SI STĚŽOVAT NA OBECNÍ POLICII

Na základě několika podnětů jsme se zabývali tím, zda jsou krajské úřady příslušné k přešetření stížností na obecní policii. Krajské úřady tuto pravomoc odmítaly.

Zjistili jsme, že metodika Ministerstva vnitra není dostatečně jednoznačná a srozumitelná. Lidé stěžující si na obecní policii dostávají od úřadů rozporné informace, kdo má jejich stížnost vyřizovat. To ve stěžovateli oprávněně vyvolávalo pocit nejistoty a nedůvěry.

Po projednání s ministrem vnitra ministerstvo [metodiku](#) doplnilo. Přehledně teď uvádí kdo, v jaké situaci a jakým způsobem si může stěžovat na obecní policii, kdo má nesouhlasné podání (stížnost) vyřizovat a kdo má za úkol způsob vyřízení stížnosti přešetřovat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 554/2020/VOP](#)

EMAIL NELZE IGNOROVAT A CO JE ÚSTNĚ, JAKO BY NEBYLO

Stěžovatelka rozporovala postup ředitelky odboru při vyřizování stížnosti na bossing vedoucí oddělení. Stížnost zaslala e-mailem. Ředitelka odboru jí sdělila, že se ke vznesenému obvinění nebude vyjadřovat a stížnost neprošetřila. Stěžovatelka také namítala, že při výkonu služby ředitelka odboru nezohlednila, že je stěžovatelka zdravotně způsobilá k práci, pokud nemá kontakt s klienty úřadu. Služební orgán tvrdil, že stěžovatelce nabídl opatření, která by jí výkon služby umožnila. Stěžovatelka oponovala, že ji s navrženými opatřeními nikdo neseznámil; i proto se rozhodla pro skončení služebního poměru. Služební orgán své tvrzení nedokázal prokázat, protože k seznámení mělo dojít ústně.

Konstatovali jsme, že ředitelka odboru měla s e-mailem naložit jako se stížností a řádně ji vyřídit. Služebnímu orgánu jsme vytkli, že nemá jak prokázat, že stěžovatelku s opatřeními seznámil. Služební orgán pochybení uznal a přijal navržená opatření k nápravě – proškolil představené zaměstnance ohledně vyřizování stížností a zajistil, že státní zaměstnanec bude písemně seznámen s navrženými opatřeními, která zohledňují jeho zdravotní způsobilost.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5512/2019/VOP](#)

CHYBA Z NEPOZORNOSTI SE NEVYPLÁCÍ

Změna způsobu placení dálničních poplatků u osobní dopravy přinesla nové komplikace. Při zadávání registrační značky vozidla se plátcí dopouštěli omylů. Kvůli překlepu v některém ze znaků lidé zadali do systému omylem registrační

značku jiného vozidla nebo registrační značku neexistujícího vozidla. Možnosti opravy však byly poměrně omezené.

Přesvědčili jsme Ministerstvo dopravy o potřebě změnit nastavení systému tak, aby umožnil opravu chybně zadaných údajů. Při zadání neexistující registrační značky vozidla systém umožní vrácení poplatku.

 [Tisková zpráva ze dne 12. 4. 2021](#)

ZNEUŽÍVÁNÍ PRÁVA NA INFORMACE

Prověřili jsme praxi krajských úřadů a ministerstev při odmítání informací z důvodu zneužívání práva na informace žadatelem. Dospěli jsme k závěru, že úřady mohou odmítnout žádost o informace s odůvodněním, že žadatel zneužívá právo. Mělo by se tak dít ale zcela výjimečně, pokud z okolností konkrétního případu zjistí, že žadatel sleduje jiný účel než poskytnutí informací (např. se snaží úřad „paralyzovat“, způsobit mu zbytečné náklady, znepříjemňovat úředníkům život). Samotné množství nebo četnost žádostí o zneužití práva na informace nesvědčí.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4579/2020/VOP](#)

NEDOSTATKY SPOTŘEBITELSKÉHO PORADENSTVÍ?

Opakovaně jsme zaznamenali stížnosti na postup oddělení poradensko-informačních služeb ústředního inspektorátu České obchodní inspekce (ČOI). Poskytování poradenství neprobíhalo přiléhavě k obsahu dotazů spotřebitelů. Nepomohly ani následné stížnosti.

Ústřední ředitel ČOI po upozornění na nedostatky v poradenské činnosti upravil [webové stránky ČOI](#), aby bylo spotřebitelům zřejmé, jakým způsobem se mohou na ČOI obracet.

Nově vytvořená pracovní skupina ČOI započala s revizemi interní směrnice k zajištění jednotného postupu pro zpracování a vyřizování přijatých podání. Protože ústřední ředitel ČOI na konci září 2021 rezignoval na svoji funkci a nového ministr průmyslu a obchodu do konce roku nejmenoval, úpravy směrnice prozatím nebyly dokončeny.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5997/2020/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7613/2020/VOP](#)

KDYŽ SE MIMOSOUDNÍ ŘEŠENÍ SPOTŘEBITELSKÝCH SPORŮ NEDAŘÍ

Na základě konkrétního podnětu jsme zjistili, že ČOI (oddělení ADR) nepostupovala správně, když nezprostředkovala spotřebiteli dohodu v jeho sporu. Nesprávně posoudila návrh spotřebitele jako zjevně bezdůvodný a porušila vlastní procesní [pravidla](#) a zákon o ochraně spotřebitele.

Svémi zjištěními jsme přispěli k revizi stávajících pravidel a omezení případného odmítání spotřebitelských návrhů pro možnou bezdůvodnost návrhu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 4570/2020/VOP](#)

ODSTRANĚNÍ NESOULADU MEZI ZÁKONY

Ve výroční zprávě za rok 2018 jsme upozornili na nesoulad mezi trestním řádem a zákonem o silničním provozu, pokud jde o vrácení řidičského oprávnění po uplynutí doby závazku zdržet se řízení motorových vozidel. Bylo totiž možné, aby doba závazku neřídit motorová vozidla byla kratší, než zkušební doba podmíněného trestu. Podmínkou pro vrácení řidičského oprávnění však bylo doložení toho, že dotýčný se ve zkušební době osvědčil. To ovšem nemohl doložit dříve, než po uplynutí celé zkušební doby. Dotýčný tak ve svém důsledku nemohl řídit motorová vozidla po delší dobu, než byl jeho závazek. Zmíněný nesoulad se podařilo odstranit s účinností od 1. července 2021 zákonem č. 220/2021 Sb.

Pomáháme

DOSTATEČNÉ INFORMACE PRO PODATELE PODNĚTU KE KONTROLE

Ministerstvo práce a sociálních věcí neposkytlo stěžovateli dostatečné informace o kontrole, kterou provedlo jako zřizovatel ve své velké příspěvkové organizaci poskytující sociální a zdravotní služby. Ministerstvo se setrvalo odvolávalo na mlčenlivost dle zákona o kontrole a stěžovateli poskytlo pouze maximálně zobecněné informace.

Upozornili jsme, že stěžovatel je v postavení podatele podnětů, na jejichž základě ministerstvo mimo jiné kontrolu v příspěvkové organizaci provedlo. Kontrolní orgán by se měl dostatečně vypořádat se všemi body podnětu ke kontrole a podatel vysvětlit všechny relevantní skutečnosti, jimiž se zabýval. Měl by ho také seznámit s kontrolními zjištěními a závěry, k nimž v průběhu kontroly dospěl. To znamená, že kontrolní orgán minimálně sdělí, zda shledal pochybení, na která podatel v podnětu upozornil, či nikoliv. Úřad by měl také stěžovateli oznámit, zda zjistil jiné porušení právních předpisů či povinností, a to včetně informace, jak a které právní povinnosti kontrolovaný porušil. Kontrolní orgán podatele vyrozumí i o uložených opatřeních k nápravě, byla-li uložena.

Ministryně přislíbila poskytnout stěžovateli podrobnou informaci o výsledku kontroly.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6149/2019/VOP](#)

EFEKTIVNÍ DOHLED NAD PROVOZOVÁNÍM DRAŽEB

Prověřili jsme postup inspektorátu ČOI. Zjišťovali jsme, jestli efektivně provádí dohled u společnosti provozující dražební portál. Šlo nám o ověření, zda společnost neklame spotřebitele při nabízení svých služeb a účtování poplatku za jejich využití. Inspektorát postupoval správně a dohled prováděl efektivně. Zjistil, že společnost porušuje více povinností, například řádně neinformuje spotřebitele o ceně nabízené služby, respektive o výši registračního poplatku, který musí uhradit, pokud její služby využije.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2953/2021/VOP](#)

KDYŽ JE ŽIVNOSTENSKÉ OPRÁVNĚNÍ ZRUŠENO NEZÁKONNĚ

Stěžovatel nesouhlasil s tím, že mu živnostenský úřad zrušil živnostenská oprávnění. Zjistili jsme, že živnostenský úřad zrušil živnostenská oprávnění, neboť byl přesvědčen, že se stěžovatel dopouští závažného porušení právních předpisů ve smyslu živnostenského zákona. Stěžovatel neuspěl ani u odvolacího orgánu (krajského úřadu). Ministerstvo průmyslu a obchodu na základě našeho podnětu napadená rozhodnutí zrušilo. Dospělo k závěru, že porušení, jichž se stěžovatel dopustil, nebylo možné hodnotit jako závažné porušení odůvodňující zrušení oprávnění.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5897/2021/VOP](#)

ZÁPIS ÚMRTÍ DO ZVLÁŠTNÍ MATRIKY

Na základě podnětu stěžovatelky, které náhle zemřel v Anglii osmatřicetiletý syn, jsme se zabývali postupem konzulárního oddělení Velvyslanectví České republiky v Londýně a zvláštní matriky, vedené Úřadem městské části Brno-střed, do níž se zapisují matriční události českých státních občanů, k nimž došlo v cizině. Zvláštní matrika provedla zápis úmrtí po roce a půl od úmrtí a až po té, kdy jsme se případem začali zabývat.

Konstatovali jsme, že zvláštní matrika pochybila hned třikrát, a to tím, že po obdržení informace z konzulárního oddělení o úmrtí nezaložila spis, neoznačila v informačním systému evidence

obyvatel údaj, že dotyčný žije, za nesprávný a o návštěvě stěžovatelky na zvláštní matrice nesešla protokol.

Případ vyvolává otázky, zda stávající úřední praxe a právní úprava dostatečně zaručují správnost údajů v informačním systému evidence obyvatel a v základním registru obyvatel. V případech, kdy v zahraničí zemře český státní občan hlášený k trvalému pobytu v České republice, je potřeba lépe upravit součinnost příslušného zastupitelského úřadu ve státě úmrtí, zvláštní matriky a úřadu obce s rozšířenou působností příslušného dle trvalého pobytu občana. Oslovíme proto Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo vnitra a Úřad městské části Brno-střed.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2872/2020/VOP](#)

KDYŽ PŘESTUPEK TRVÁ

Ve výroční zprávě za rok 2020 jsme upozornili na případ, kdy soused umístil do bezprostředního prostoru oken clony, které trvale brání výhledu z oken. Příslušný úřad se odmítl případem zabývat, protože od umístění clon uplynula doba delší než jeden rok. Argumentovali jsme, že v daném případě jde o trvající přestupek, a proto je stále možné o něm vést řízení.

Letos jsme s podporou Ministerstva vnitra coby metodického orgánu přiměli krajský úřad nařídít prvostupňovému orgánu, aby přestal být nečinný a zahájil řízení o přestupku.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5639/2019/VOP](#)

KDYŽ O VYHRAZENÉM PARKOVACÍM MÍSTĚ ROZHODUJE OBEC JAKO ÚŘAD I VLASTNÍK VOZOVKY

Zabývali jsme se případy, v nichž byl proces vydání rozhodnutí o zřízení vyhrazeného parkovacího místa pro osobu se zdravotním postižením velmi nepřehledný až matoucí, protože obce zde vystupují ve dvojím postavení. Povolení totiž vydává obec ve své úřední roli, ovšem v rámci řízení musí úřad zajistit stanovisko obce jako vlastníka pozemní komunikace. Proces je tak mnohdy nepřehledný nejen pro žadatele ale i pro samotné obce.

V prvním případě jsme zjistili, že žadatel dostal správné rozhodnutí, kterým mu obecní úřad parkovací místo povolil, a aby se tedy dozvěděl, kde vyhrazené místo je a jak dlouho povolení platí. Úřad měl nesprávně za to, že žadatelem je obec jako vlastník komunikace. Ve druhém případě úřad nevedl o podané žádosti žádné správné řízení, protože žádost navzdory jejímu obsahu a nadepsanému adresátu stále považoval za komunikaci žadatele s obcí jako vlastníkem cesty. Dosáhli jsme toho, že úřad uznal podání za žádost, kterou je zahájeno správné řízení, a vydal správné rozhodnutí.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7899/2020/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 313/2021/VOP](#)

Mluvíme spolu

S ČESKOU NÁRODNÍ BANKOU O ZLEPŠENÍ KOMUNIKACE S VEŘEJNOSTÍ

V dubnu jsme se setkali s guvernérem a dalšími představiteli ČNB. Řešili jsme, jak zlepšit a zefektivnit vyřizování jednotlivých podnětů lidí, kteří se na ČNB obrátí. Zajímala nás především srozumitelnost sdělení ČNB.

S ENERGETICKÝM REGULAČNÍM ÚŘADEM HLEDÁME ŘEŠENÍ PRO AKTUÁLNÍ SITUACI NA TRHU ENERGIÍ

Na podzim jsme řešili mnoho stížností, žádostí či dotazů souvisejících s aktuální situací na trhu s energiemi. Mezi nimi bylo i několik upozornění na možné nesprávné postupy regulátora trhu – Energetického regulačního úřadu (ERÚ). Proto se ochránce rozhodl z vlastní iniciativy postup ERÚ prověřit. Jak zjištěné skutečnosti, tak osobní jednání s představiteli ERÚ potvrdily potřebu změny energetického zákona. Je na místě náležitě upravit postavení a povinnosti dodavatelů poslední instance, na které bude dohlížet ERÚ, a zakotvit nové pojmy jako „energetická chudoba“ či „zranitelný zákazník“.

 [Tisková zpráva ze dne 25. 11. 2021](#)

VĚNUJEME SE I AKTUÁLNÍM PROBLÉMŮM LIDÍ OHROŽENÝCH CHUDOBOU A SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

V rámci členství ve Výboru pro práva lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením se pravidelně setkáváme se zástupci státních orgánů i nevládních organizací, abychom nejen vzájemně hovořili o problémech dotýkající se exekucí či oddlužení, ale především abychom přispěli k nalezení efektivního řešení. Ministerstvo práce a sociálních věcí jsme například požádali, aby připravilo návrh metodického pokynu s cílem omezit vedlejší negativní dopady novely zákona o pomoci v hmotné nouzi „3x a dost“ na osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením. Novela s účinností od 1. ledna 2022 umožňuje provádět srážky z dávek pomoci v hmotné nouzi na úhradu pokut za vybrané přestupky. Ochránce využil svého oprávnění a vstoupil do řízení u Ústavního soudu jako vedlejší účastník řízení, aby se k návrhu na zrušení příslušných částí zákona vyjádřil ([viz str. 28, kapitola Ochránce a Ústavní soud](#)).

KONZULTAČNÍ DEN K PŘESTUPKOVÉ PROBLEMATICE

Letos poprvé jsme měli možnost zúčastnit se konzultačních dnů Ministerstva vnitra k přestupkové problematice, a sice v obou termínech v červnu a listopadu 2021. Přítomné zástupce ministerstva i krajských úřadů jsme seznámili s vybranými problémy v přestupkové agendě a využili možnost aktivně se zapojit do vedené diskuse. Ministerstvu děkujeme za pozvání a těšíme se na další spolupráci.

S MINISTERSTVEM OBRANY VE VĚCI NÁHRAD ZA ZTRÁTU NA SLUŽEBNÍM PLATU PO SKONČENÍ NESCHOPNOSTI VÝKONU SLUŽBY

Z vlastní iniciativy jsme prověřovali stávající praxi při rozhodování a vyplácení náhrady za ztrátu na služebním platu po skončení neschopnosti výkonu služby. Se zástupci Ministerstva obrany jsme diskutovali odlišnost postupu ministerstva od bezpečnostních sborů. Přivítali jsme, že se ministerstvu daří uspokojit většinu žadatelů v souladu s jejich požadavky.

NEJEDNOTNÝ PŘÍSTUP K POSKYTOVÁNÍ REZIDENTNÍCH PARKOVACÍCH OPRÁVNĚNÍ

Věnovali jsme se nastavení pravidel pro vydávání rezidentních parkovacích oprávnění. Dotazníkovým šetřením jsme zjistili, že statutární města vydávají parkovací oprávnění v případě, že je žadatel vlastníkem vozidla, nebo pokud má vozidlo svěřeno do soukromého užívání zaměstnavatelem. Za problematické považujeme zjištění, že ve většině měst parkovací oprávnění nevydávají v situaci, kdy je vlastníkem vozidla fyzická osoba odlišná od žadatele o parkovací oprávnění, byť s užíváním vozidla žadatelem souhlasí a má s ním uzavřenou smlouvu. Smyslem úpravy není přinutit žadatele, kteří již vozidlo užívají, k pořízení vlastního vozidla pouze z důvodu, aby mohli v místě svého bydliště parkovat. Žádosti by měly být individuálně posuzovány. Dle výzkumu připouští možnost individuálního posouzení v současné době pouze čtyři města.

Dále jsme zjistili, že většina měst nevydává parkovací oprávnění cizincům bez trvalého pobytu. Vázat vydání parkovacího oprávnění na trvalý pobyt nepovažujeme za vhodné. Kritérium trvalého pobytu může být konkrétně v případě cizinců – občanů Evropské unie považováno za nepřímou diskriminaci ve vztahu ke státní příslušnosti, a být proto v rozporu s právem Evropské unie.

Se závěry výzkumu jsme seznámili statutární města a jsme připraveni s nimi o problematice diskutovat.

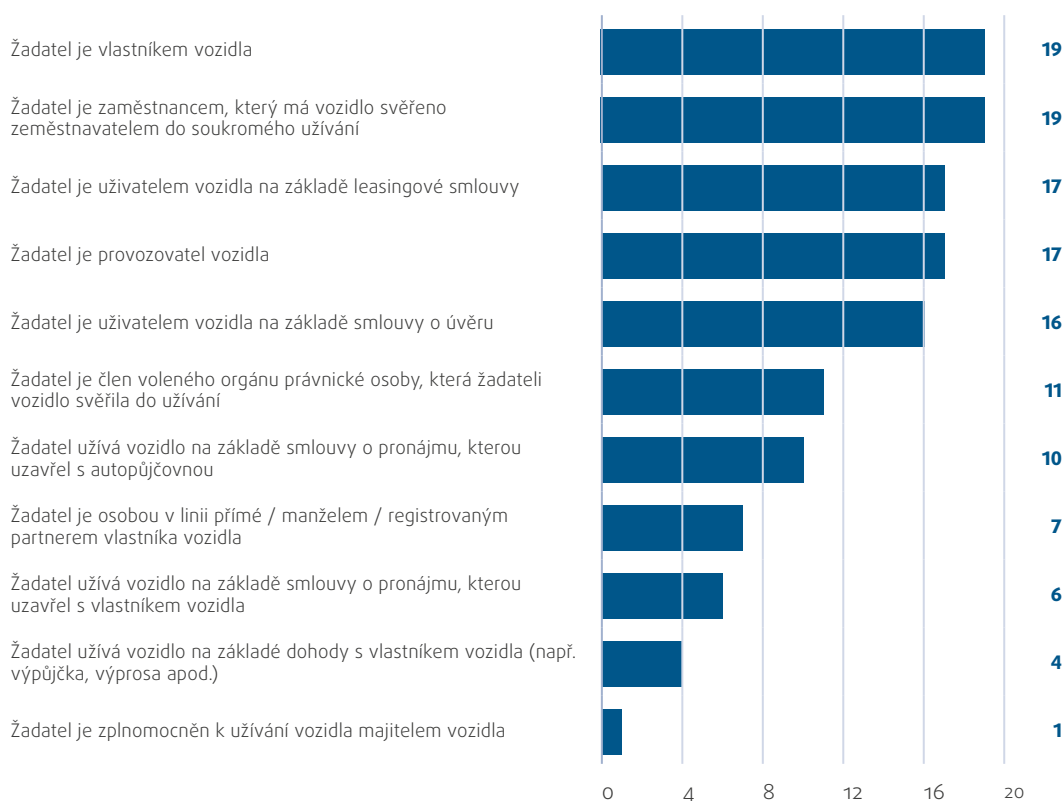
[Zpráva ochránce: sp. zn. 1761/2021/VOP](#)

ZIMNÍ ÚDRŽBA MÍSTNÍCH KOMUNIKACÍ

Obec podle stěžovatelky neprováděla, nebo prováděla nahodile a nedůsledně, zimní údržbu cesty, která v obci slouží jako smíšená pro vozidla i chodce (samostatný chodník chybí). Komunikovali jsme i s nadřízeným krajským úřadem jako silničním správním úřadem a zjistili, že prováděcí vyhláška k zákonu o pozemních komunikacích přesahuje zákonné zmocnění. Věnuje se totiž i zajišťování schůdnosti - a to navíc nahodile a nesystematicky. Zákon o pozemních komunikacích ale počítá s tím, že vyhláška upraví pouze pravidla pro zajišťování sjízdnosti. Dospěli jsme k závěru, že se obce při zajišťování schůdnosti prováděcí vyhláškou řídit nemusí. Neprovázanost - a tedy i zmatečnost - právní úpravy budeme dále řešit s Ministerstvem dopravy jako ústředním orgánem této oblasti státní správy a autorem prováděcí vyhlášky.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 875/2021/VOP](#)

Graf - Typy akceptovaných právních vztahů žadatele o parkovací oprávnění k vozidlu

5 Stavební řád

POMOHLI JSME NEBO PORADILI

 282

lidem s potížemi s územním či stavebním řízením
nebo s užíváním staveb

 159

lidem s problémy s odstraňováním staveb nebo
s dodatečným povolením staveb

 72

lidem obtěžovaným nadměrným hlukem

 70

lidem řešícím záležitosti vodovodů,
kanalizací nebo ochrany vod

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S

 řízením o odstranění stavby	101
 ochranou před hlukem	77
 stavebním povolením	68
 řízením o dodatečném povolení stavby	65
 ochranou vody, vodního díla	62
 umístěním stavby	40
 stavebním dozorem	37
 územním plánováním	37
 odpady, ovzduším, odpadními vodami	26

852

podnětů, z toho

90

případů skončilo
pochybením, z toho:

10

případů, u kterých
se nepodařilo chybu
odstranit

S Ministerstvem pro místní rozvoj a s dalšími úřady jsme jednali o fiktivních závazných stanoviscích podle stavebního zákona nebo o vybraných otázkách k přezkumnému řízení. Na tradičním kulatém stole v oblasti stavebního řádu jsme probírali institut opakovaného stavebního řízení. Abychom své poznatky co nejvíce šířili, věnovali jsme pozornost i výuce pro nastupující generace právníků a stavebních techniků. Zahájili jsme tři nová výzkumná šetření, v nichž se soustředíme na otázky povolování dětských skupin, dodržování požadavků bezbariérovosti či na možnost regulace pachových látek v ovzduší.

Aktualizujeme také náš web Domek - polopateř domek.ochrance.cz, který je jednoduchým interaktivním průvodcem stavbou rodinného domu a má pomáhat zejména stavebníkům.

Měníme pravidla

NEZBYTNOST NOVÉHO PAMÁTKOVÉHO ZÁKONA

Na konferenci v Senátu Parlamentu ČR jsme poukázali na potřebnost nového památkového zákona. Upozornili jsme i na nedostatky v platné právní úpravě jako jsou chybějící příspěvky vlastníkům nemovitostí v památkově chráněných územích, nedostatky v evidenci nemovitých kulturních památek nebo nezajištění účasti veřejnosti v postupech podle památkového zákona. Zmínili jsme také případ žaloby k ochraně veřejného zájmu projednávaný Krajským soudem v Ostravě. V řízení o stavbě Šantovka Tower v Olomouci brání ochránce historické panorama města.

OCHRANA PŘED HLUKEM JAKO AKTUÁLNÍ TÉMA I V DOBĚ PANDEMIE COVID-19

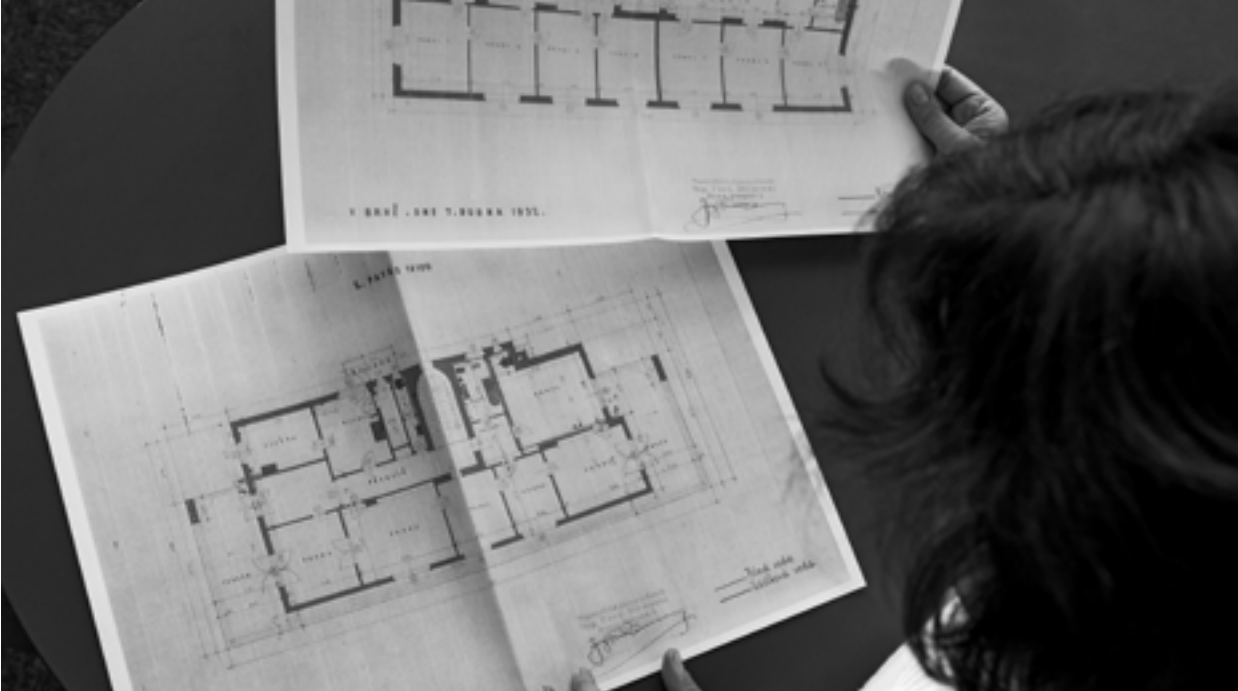
Nadále komunikujeme s Ministerstvem zdravotnictví o ochraně veřejného zdraví před hlukem. Upozorňujeme na nedostatečné využívání nápravných opatření ze strany orgánů ochrany veřejného zdraví, zejména pozastavování provozu nadlimitních zdrojů hluku. Opakovaně jsme řešili i případy stěžovatelů, kteří se na nás obrátili kvůli hluku z venkovních

sportovních a volnočasových hřišť, zejména skateparků, a hluku z vyzvánění věžních hodin a kostelních zvonů. Orgány ochrany veřejného zdraví je nepovažují za zdroj hluku, a proto stížnosti na ně neřeší. Zjistili jsme, že takový hluk za určitých okolností může značně snížit komfort bydlení a působí-li dlouhodobě nebo v noční době, může představovat i riziko ohrožení veřejného zdraví (např. z důvodu rušení spánku). Sešli jsme se se zástupci ministerstva a získali příslib, že se budou této problematice věnovat a metodicky usměrní krajské hygienické stanice, aby bylo jasné, jak řešit jednotlivé druhy hluku.

PŘI POVOLOVÁNÍ STUDNÍ JE TŘEBA DBÁT NA ŘÁDNÉ VYPOŘÁDÁNÍ NÁMITEK

Spolu s projevuujícími se dopady sucha dochází na řadě míst k úbytku podzemní vody ve studnách. Pokud se majitelé studní nemohou připojit na veřejný vodovod, hledají řešení buď v prohlubování studen stávajících, nebo v budování nových. Tato snaha o zajištění dostatku vody pro vlastní potřebu je pochopitelná, ale někdy se může negativně dotknout vlastníků okolních studní ztrátou vody. V každém jednotlivém případě proto musí vodoprávní úřady v řízení o povolení studny a odběru podzemní vody z ní pečlivě a řádným způsobem posuzovat zájmy jednotlivých osob.

Setkali jsme se s nesprávným postupem vodoprávních úřadů při vypořádání námitek sousedů proti možnému budoucímu odběru podzemní vody v objemu překračujícím povolené množství, který by mohl ovlivnit jejich studny. Vypořádání takových námitek má být řádně odůvodněné. Obrátili jsme se proto na Ministerstvo zemědělství, které nám přislíbilo připravit metodický pokyn s návodem, jak má vodoprávní úřad s takovými námitkami naložit.

Pomáháme

NEJEN LIDÉ, ALE I ZVÍŘATA SI ZASLOUŽÍ NÁLEŽITOU OCHRANU

V souvislosti s vysokými náklady na péči o zvířata nás požádalo o pomoc město Prachatice. Jeho městský úřad totiž odebral značné množství týraných zvířat - koně, psy, kočky i holuby - do předběžné náhradní péče. Náhradním chovatelům pak za péči o zvířata platil 300.000 korun měsíčně. Část peněz sice získalo město zpět z dotace Ministerstva zemědělství, dotace se ale týkala jen koní.

Ocenili jsme, že úřad rychle a účinně zamezil týrání zvířat. Víme totiž i o případech, kdy úřady týraná zvířata neodebraly, protože se obávaly následných výdajů. Prachatickému úřadu jsme doporučili, jak má postupovat, aby se zvířata stala majetkem státu, který by pak náklady na péči převzal. O spolupráci jsme požádali také Ministerstvo zemědělství. To sice nemohlo pomoci finančně, ale poradilo, jak by úřad mohl vynaložené peníze získat zpět. Náklady na náhradní péči totiž má povinnost zaplatit ten, kdo zvíře týral, a úřad je po dotyčném může vymáhat. Město se také může pokusit přesvědčit současné vlastníky, aby odebraná zvířata převedli novým chovatelům. Náklady na péči by pak hradili noví chovatelé.

Od února roku 2021 platí, že přesáhnou-li náklady obce na péči o zvířata odebraná jednomu chovateli 200.000 korun, poskytne peníze na předběžnou náhradní péči Ministerstvo zemědělství.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 3496/2021/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 20. 9. 2021](#)

 [Leták Ochrana zvířat](#)

 [Podcast, 20. díl: Ochrana zvířat 1](#)

 [Podcast, 21. díl: Ochrana zvířat 2](#)

MINISTERSTVO KULTURY TRVALO NA OCHRANNÉM PÁSMU KULTURNÍ PAMÁTKY BEZ OHLEDU NA REÁLNÝ STAV ÚZEMÍ

Zabývali jsme se postupem Ministerstva kultury při posouzení návrhu stěžovatelky na změnu ochranného pásma kolem kulturních památek areálu chrámu Navštívení Panny Marie na Sv. Kopečku a areálu bývalého premonstrátského kláštera Hradisko u Olomouce.

Zjistili jsme, že odpovědi a vyjádření ministerstva nejsou přiléhavé a nezohledňují skutečný stav území, který se odchýlil od stavu daného ochranným pásmem i platným územním plánem. Požádali jsme ministerstvo, aby kvůli řádnému prošetření věci svolalo na pozemku stěžovatelky místní šetření a na základě projednání věci se stěžovatelkou přímo na místě vydalo nové vyjádření, ve kterém zohlední skutečný stav území v dané lokalitě a námitky stěžovatelky.

Ministerstvo bohužel navržené opatření k nápravě nepřijalo, informovali jsme proto o případu veřejnost.

 [Zpráva, stanovisko a sankce ochránce: sp. zn. 3391/2020/VOP/MH](#)

 [Sankční tisková zpráva ze dne 14. 10. 2021](#)

OBTĚŽUJÍCÍ PRAŽÍRNA KÁVY VYMĚNILA FILTR

Řešili jsme problém bytového družstva, jehož členy obtěžoval zápach z pražírny kávy umístěné uprostřed sídliště. Stavební úřad povolil provoz pražírny bez vyrozumění vlastníků blízkých nemovitostí. Zjistili jsme, že vydaný souhlas

s provedením stavby už nelze přezkoumat, ale stavební úřad vydal výzvu k nápravě. V ní požadoval, aby vlastník pražírny šíření zápachu do okolí omezil. Vlastník sice úřadu předložil informace o instalaci filtračního zařízení, ale ukázalo se, že filtr instaloval již řadu měsíců před vydáním výzvy k nápravě. Výzvu k nápravě jsme proto vyhodnotili jako nesplněnou a od stavebního úřadu jsme požadovali, aby věc dále řešil. Stavebník instaloval nový filtr, který je účinnější než původní. To dokládá i fakt, že si lidé již na zápach nestěžují.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1842/2021/VOP](#)

STAVEBNÍ ÚŘAD NESMÍ NIKOHO PŘIPRAVIT O JEHO PROCESNÍ PRÁVA

Šetřili jsme čtyři nepovolené stavby rodinných domů. Stavební úřad ve všech případech zahájil řízení o odstranění stavby a stavebník následně požádal o jejich dodatečné povolení. Stavební úřad sice považoval stěžovatele za účastníky řízení o dodatečném povolení stavby, ale neoznámil jim, že taková řízení zahájil. Zdůvodňoval to tím, že žádosti o vydání dodatečných povolení nejsou kompletní. Stavebník si přitom v mezidobí několikrát požádal o prodloužení termínu pro doplnění svých žádostí a stavební úřad mu vždy vyhověl. Postup stavebního úřadu jsme kritizovali. Tím, že účastníky řízení nevyrozuměl o probíhajících řízeních, připravil je o možnost bránit se proti opakovanému přerušování řízení a nedodržel tak zásadu rovnosti účastníků při uplatňování procesních práv. Stavební úřad v reakci na naše závěry stěžovatele informoval o zahájení všech čtyř řízení o dodatečném povolení stavby a zaslal jim také veškerá dosud vydaná usnesení.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 420/2021/VOP](#)

ÚŘADY SE MUSÍ ZABÝVAT I STAVBAMI, JEJICHŽ VLASTNÍK JE NEZNÁMÝ

U některých nepovolených staveb je pro správní úřady problematické dohledat jejich vlastníka. Je však ve veřejném zájmu (např. z důvodu bezpečnosti) i takové stavby v řízení projednat, a v případě, že nedojde k jejich dodatečnému

povolení, nařídít jejich odstranění. Zabývali jsme se případem, kdy vodoprávní úřad odmítal zahájit řízení o odstranění nepovolené stavby spočívající v zatrubnění části vodního toku, protože vlastníka tohoto vodního díla považoval za neznámého. Na základě našeho šetření vodoprávní úřad řízení o odstranění nepovolené stavby zahájil.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 4662/2019/VOP](#)

DEPONIE UHLÍ BEZ POTŘEBNÝCH POVOLENÍ

Zabývali jsme se stížností na provozování velkoobchodního skladu paliv. Úřadům jsme vytkli, že areál je jako celek provozován bez toho, aby byl daný způsob užívání řádně projednán a povolen stavebním úřadem, a to v součinnosti s orgány státní správy, hájícími jednotlivé dotčené veřejné zájmy, a se stanovením vymahatelných podmínek pro užívání. Šetřené úřady chybu napravily. Stavební úřad přiměl provozovatele ke zpracování projektové dokumentace pro celý areál. Jeho záměr prodeje pevných paliv a stavebnin je předmětem projednání ve správním řízení o změně v užívání. Případu věnuje pozornost i krajský úřad, protože deponie uhlí může mít nepříznivý dopad na okolí.

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 2396/2019/VOP](#)

ZAMÝŠLENÉ MASIVNÍ KÁCENÍ ZELEŇ V OBCI

Prošetřili jsme postupy úřadu, který povolil rozsáhlé kácení dřevin. Jeho rozhodování jsme shledali nezákonným. Úřad odmítal vady rozhodnutí napravit. Hrozilo, že dojde k nevhodné skokové obnově dřevin místo, aby byly káceny a nahrazovány postupně, po etapách a dlouhodobě. Po našem šetření se úřad zavázal, že bude vycházet z aktuálně zpracovaných odborných posouzení, včetně nezávislého znaleckého posudku. Ty kupříkladu, oproti původnímu záměru na pokácení kompletního stromořadí čítajícího 95 dřevin, označily za nutné pokácet maximálně 2 až 8 ks dřevin z celé aleje. Úřad také přislíbil změnit původní rozhodnutí o kácení a odstranit jeho vady jako byla neurčitost výroku co do předmětu i do specifikace náhradní výsadby, chybějící zdůvodnění nebo absence přesného harmonogramu kácení. Úřad nás

informoval, že dalšími případnými zásahy do dřevin se bude zabývat v novém správním řízení.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2393/2021/VOP](#)

ZEMNÍ PRÁCE JAKOŽTO NEPOVOLENÉ TERÉNNÍ ÚPRAVY VEDOUcí K FAKTICKÉMU ZŘÍZENÍ JÍZDÁRNY

Řešili jsme stížnost na nesprávný postup a nečinnost stavebního úřadu v souvislosti s provedením zemních prací na části sousedního pozemku, kde soused provozoval jízďárnu.

Kromě toho, že zřízení jízďárny bylo v rozporu s územním plánem obce, stavební úřad zemní práce nevyhodnotil jako terénní úpravy, pro které bylo třeba vést územní řízení o změně využití území. Úřad se nevypořádal se změnou způsobu využití pozemku po dobu dočasného odnětí pozemku ze zemědělského půdního fondu, neřešil stavební nekázeň a při kontrolních prohlídkách nezjistil úplný skutkový stav.

Dosáhli jsme došetření skutkového stavu stavebním úřadem, zahájení řízení o odstranění nepovolených terénních úprav a nepovoleného užívání pozemku, nařízení zjednatí nápravy, spočívající mj. v okamžitém zastavení prací a úprav pozemku a provozování činnosti na něm, a zahájení řízení o přestupku.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5633/2019/VOP](#)

DĚTSKÁ SKUPINA V SOUSEDSTVÍ

Vlastníci sousedních nemovitostí namítali nesprávný postup stavebního a krajského úřadu, jež neprošetřily užívání rodinného domu a příslušející zahrady jako zařízení péče pro děti předškolního věku v dětské skupině. Namítali, že užívání rodinného domu jako dětské skupiny je v rozporu s územním plánem obce. Poukazovali také na negativní důsledky spojené s celoročním provozem dětské skupiny, jako jsou hluk a dopravní zátěž (např. nedostatek odstavných a parkovacích stání v lokalitě).

Zjistili jsme, že úřady řádně neposoudily všechny okolnosti provozu dětské skupiny v rodinném domě. Zákon o dětské skupině umožňuje, aby dětská skupina byla v místnostech, které splňují technické požadavky na stavby dle stavebních předpisů pro obytnou a pobytovou místnost. To však neznamená, že lze dětskou skupinu v uvedených prostorách provozovat, aniž by stavební úřad posoudil další skutečnosti, které mohou mít významný vliv na užívání dané stavby a její vliv na okolí. Nejen daný případ nás vedl k zahájení šetření formou výzkumu zaměřeného na postupy obecných stavebních úřadů při povolování dětských skupin.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 2450/2020/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 22. 9. 2021](#)

Mluvíme spolu

DISKUTOVALI JSME O STAVBÁCH BEZ POVOLENÍ

Každoročně pořádáme pro krajské úřady a Ministerstvo pro místní rozvoj kulatý stůl a mluvíme spolu o problémech stavebního práva. Tentokrát jsme se zaměřili na problematiku opakovaného stavebního řízení a odstraňování staveb bez povolení, které ale byly zkolaudovány a jejichž kolaudační rozhodnutí či souhlas již nelze zrušit. Věnovali jsme se také případům ombudsmana nebo správních soudů. Mezi ně patří i stavba „Obchodního centra Bauhaus“ v Brně – Ivanovicích. Ta získala povolení díky certifikátu autorizovaného inspektora. Vyšlo však najevo, že certifikát neměl právní účinky. Stavební úřad proto i na základě našeho doporučení zahájil řízení o odstranění nepovolené stavby.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4977/2018/VOP](#)

Více informací o průběhu kulatého stolu lze nalézt v Bulletinu stavebního práva č. 2/2021, příspěvek „Ombudsman diskutoval se zástupci odborné veřejnosti nad problematikou opakovaného stavebního řízení.“

FIKTIVNÍ ZÁVAZNÉ STANOVISKO - NOVINKA VE STAVEBNÍM PRÁVU

Od 1. 1. 2021 obsahuje stavební zákon novou formu závazného stanoviska „fiktivní souhlasné závazné stanovisko bez podmínek“. Fikce nastává poté, kdy dotčenému orgánu marně uplyne lhůta pro vydání závazného stanoviska. Tato lhůta je 30 dnů ode dne, kdy stavebník o vydání stanoviska požádá. Závazné stanovisko je zásadní, dotčený orgán v něm vyjadřuje, zda konkrétní záměr je v území přípustný z hlediska veřejného zájmu, jako je například zájem na ochraně přírody a krajiny, ochraně kulturního dědictví nebo ochraně ovzduší. Stavební úřady jsou proto vázány rozhodovat o konkrétní stavební činnosti v dohodě s dotčenými orgány.

Fiktivní závazná stanoviska jsme diskutovali s Ministerstvem pro místní rozvoj. Přes řadu stále nevyjasněných otázek jsme se shodli, že by si stavební úřady měly před povolením záměru vyžádat z důvodu ochrany veřejných zájmů od dotčeného orgánu informaci, zda stavebníkovi fiktivní závazné stanovisko vzniklo. Tyto a další závěry zúročíme při řešení konkrétních kauz.

ZÁMĚR TĚŽBY ŠTĚRKOPÍSKU V SOUSEDSTVÍ PRAMENIŠTĚ

5• Stavební řád

Dlouhodobě se zabýváme případem plánované těžby štěrkopísku mezi Uherským Ostrohem a Moravským Pískem. Více subjektů nás již dříve upozornilo, že záměr představuje hrozbu pro podzemní zdroj vody v lokalitě zásobující nejméně 130 000 obyvatel pitnou vodou. V minulosti jsme proto jednali se správcem prameniště, zástupci obcí či krajských hygienických stanic. Upozornili jsme na možné deficity povolovacích procesů. V nich se totiž střetávají dva právem chráněné zájmy: na využití nerostného bohatství a na ochraně vod.

Případ je specifický, protože těžit se mělo pouze na území Zlínského kraje, v k. ú. Uherský Ostroh, ale těsně při hranici s krajem Jihomoravským. Právě ten by přitom mohla těžba nepříznivě ovlivnit a případně ohrozit i strategický vodní zdroj. Zdůraznili jsme, že u záměru tohoto typu je třeba brát v potaz postoje institucí z obou stran krajské hranice. Rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru, jehož přezkum jsme navrhovali, zrušil krajský soud a věc proto znovu projednává Český báňský úřad. Případ i nadále sledujeme.

 Stanovisko ochránce: [sp. zn. 6779/2018/VOP](#)

VSTUP VEŘEJNOSTI DO MYSLIVECKÝCH OBOR

Ukončili jsme výzkumné šetření ohledně přístupu veřejnosti do mysliveckých obor. Zjistili jsme například, jaké procento obor je v České republice přístupných návštěvníkům alespoň v určitých úsecích či po určitou denní či noční dobu, nebo u kolika obor vydaly úřady v letech 2010–2020 opatření obecné povahy omezující či zamezující vstup do oborů. Seznámili jsme se s problémy uživatelů obor, kteří své obory veřejnosti zpřístupňují. Výsledky výzkumu jsou podkladem pro naše další postupy při řešení tématu přístupnosti mysliveckých oborů.

 Zpráva ochránce: [sp. zn. 3779/2020/VOP](#)

Justice, migrace, finance

POMOHLI JSME NEBO PORADILI

235

lidem v souvislosti
s řešením problémů
s daněmi a místními
poplatky

253

cizincům ke spravedlivému
řízení

100

lidem s průtahy v
soudních řízeních nebo
s nevhodným chováním
soudních osob

NEJČASTĚJI LIDÉ HLEDALI POMOC S

daněmi a správou daní	169
nevhodným chováním soudních osob	67
místními poplatky a řízením o nich	62
průtahy v soudním řízení	58
udělením krátkodobého víza	45
povolením k dlouhodobému pobytu	36

1 116

podnětů, z toho

845

v působnosti

271

mimo působnost

110

případů skončilo
shledáním pochybení,
z toho

1

případ, kdy se
nepodařilo pochybení
odstranit

V roce 2021 jsme se museli vypořádat s nápořem podnětů, které se týkaly kompenzačního bonusu a různých covidových dotací. Zabývali jsme se také pandemickými opatřeními, ať už šlo o podmínky vstupu na území ČR a testování nebo rozdělení mezinárodních rodin v důsledku zákazu vstupu ze zemí s extrémním rizikem nákazy onemocněním covid-19.

Natočili jsme video, jak je to s migrací v Česku. Téma migrace dlouhodobě rezonuje médií i veřejnou debatou. Nezřídka se však pojmy spojené s migrací používají nepřesně nebo se dokonce zaměňují. Víte například, jaké jsou nejčastější důvody migrace nebo jaký je rozdíl mezi migrantem a uprchlíkem? Tušili jste, že nelegálně pobývajícím cizincům tvoří asi 1 % z celkového počtu cizinců v ČR? Podívejte se na naše [video](#) a [přílohu](#) k němu.

Měníme pravidla

DOKUMENT OD SOUDU DORUČOVANÝ DO VĚZNICE SE DOSTANE DO SPRÁVNÝCH RUKOU

Stěžovatel, který se nacházel ve vězení, si chtěl udělat jasno, v jakých soudních řízeních figuruje. Požádal si o lustraci všech řízení, ve kterých byl k určitému datu na daném soudě účastníkem. U Okresního soudu v Sokolově, na rozdíl od jiných soudů, se žádostí neuspěl. Soud poskytnutí soupisu podmiňoval úředně ověřeným podpisem stěžovatele na žádosti, aby se údaje o jeho řízeních nedostaly do nepovolaných rukou. To však bylo pro stěžovatele ve vězení problematické, navíc jiné soudy mu soupis soudních řízení poskytly rovnou.

Dospěli jsme k závěru, že identifikaci adresáta ve výkonu trestu odnětí svobody a ochranu jeho osobních údajů dostatečně zaručí procedura při doručování soudní písemnosti vězeňskou službou, a že požadavek na opětovné zaslání žádosti s ověřeným podpisem je nadbytečný. Předseda Krajského soudu v Plzni nám přislíbil, že se postará o sjednocení praxe okresních soudů v jeho působnosti.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 786/2021/VOP](#)

KOMPENZAČNÍ BONUS I PRO LIDI V ÚPADKU

Řada stěžovatelů nás žádala o pomoc ve věci nastavení podmínek pro výplatu kompenzačního bonusu pro období podzim 2020. Kompenzační bonus totiž nemohla získat osoba, která byla od 5. října 2020 v úpadku, i když dál podnikala či vykonávala jinou kompenzovanou výdělečnou činnost a dopadala na ni vládní omezení činnosti. Takovou podmínku jsme považovali za nespravedlivou. Obrátili jsme se na Ministerstvo financí. To nám dalo za pravdu a po dohodě s Evropskou komisí předložilo návrh zákona, který uvedenou podmínku vypustil. Novelu zákona Parlament schválil a dotčení podnikatelé tak mohli žádat o kompenzační bonus zpětně za všechna podzimní bonusová období.

 [Tisková zpráva ze dne 13. 1. 2021](#)

RODINNÍ PŘÍSLUŠNÍCI V ZEMÍCH S EXTRÉMNÍM RIZIKEM NÁKAZY

Řešili jsme případy stěžovatelů, jejichž rodinní příslušníci se nacházeli v zemích s extrémním rizikem nákazy covid-19. Od června do srpna Ministerstvo zdravotnictví ochranným opatřením zakazovalo vstup těchto osob, pokud neměly v České republice nějaký typ pobytového oprávnění.

V dopise ministrovi zdravotnictví jsme poukázali na to, že nejbližší rodinní příslušníci občanů EU, kteří využili práva volného pohybu, mají právo na vstup na území a také právo na obdržení vstupního víza. To platí i pro cizince, který je rodinným příslušníkem občana ČR. V případě ostatních rodinných příslušníků (např. partnerů v trvalém vztahu) má členský stát usnadňovat jejich vstup a pobyt. Úplný zákaz vstupu ze zemí s extrémním rizikem výskytu onemocnění jsme považovali za nepřiměřené opatření. Dále jsme upozornili, že tyto lidé by měli mít možnost podávat žádosti o krátkodobé vízum. Ministerstvo zdravotnictví našemu návrhu v novém opatření vyhovělo a také umožnilo žádat o krátkodobé vízum v zemích s extrémním rizikem nákazy.

[!\[\]\(d66ff64371a51729ac8c1cdaa685ba6f_img.jpg\) Zpráva ochránce: sp. zn. 4518/2021/VOP](#)

[!\[\]\(e3f8612927870f2e0f9f5989e6dd3064_img.jpg\) Tisková zpráva ze dne 3. 8. 2021](#)

JE NĚKOLIK ZPŮSOBŮ, JAK MŮŽE ŽADATEL O SLOUČENÍ RODINY DOLOŽIT PŘÍJMY ZASTUPITELSKÉMU ÚŘADU

Zabývali jsme se případem ukrajinských manželů, kteří chtěli společně žít v České republice. Ukrajinka se chtěla přestěhovat za svým manželem, který v České republice studuje a podniká. K žádosti však nedoložila doklad o příjmech ve správné formě. Zastupitelský úřad ji proto vyzval, aby doklad doplnila ve formě požadované zákonem. Neinformoval ji však o tom, že má i další možnosti, jak prokázat prostředky k pobytu. Ministerstvo zahraničních věcí v reakci na naši zprávu o šetření upravilo metodický pokyn, podle kterého zastupitelské úřady vyzývají k doložení prostředků k pobytu. Podle nového metodického pokynu budou zastupitelské úřady vůči žadatelům o sloučení rodiny vstřícnější. Budou výslovně upozorňovat na to, že žadatelé mají více možností, jak doložit příjmy.

[!\[\]\(faf942dc3e59ce8eb64b4ac481eca7e0_img.jpg\) Zpráva ochránce: sp. zn. 3558/2020/VOP](#)

Pomáháme

PRŮTAHY V SOUDNÍM ŘÍZENÍ – DLOUHODOBĚJŠÍ A OPAKOVANÁ NEPŘÍTOMNOST SOUDCE

Zabývali jsme se řadou podnětů namítajících průtahy v soudním řízení. V jednom z nich se na nás stěžovatel obrátil v okamžiku, kdy již od podání žaloby (duben 2017) uběhly téměř tři roky, přesto u soudu neproběhlo jediné jednání. Žalobou se přitom stěžovatel domáhal vyplacení části mzdy za práci, kterou si přivydělával ke svému invalidnímu důchodu.

Případ jsme prošetřili a zjistili jsme, že k průtahům v řízení docházelo zejména kvůli opakující se nepřítomnosti rozhodující soudkyně ze zdravotních důvodů. Rozvrh práce daného soudu neobsahoval potřebná pravidla, která by vedení soudu umožnila pružněji reagovat na obdobné situace. Na základě našeho šetření přijala předsedkyně soudu několik organizačních opatření. Pozastavila nápad rozhodující soudkyni a přerozdělila část jejích případů do nového soudního oddělení. Předsedkyně soudu také přislíbila projednání změny rozvrhu práce se soudcovskou radou. O přijetí opatření k nápravě jsme požádali i odbor odškodňování Ministerstva spravedlnosti. Současně jsme stěžovateli doporučili, aby ministerstvu zaslal žádost o odškodnění nemajetkové újmy za nepřiměřenou

délku soudního řízení. Ministerstvo stěžovateli následně odškodnění přiznalo.

[Stanovisko ochránce: sp. zn. 6948/2019/VOP](#)

[Podcast, 19. díl: Státní správa soudů aneb ombudsman a soudy](#)

KOLIZE SPRÁVNÍHO DOHLEDU A SOUDNÍHO ŘÍZENÍ PŘI POSUZOVÁNÍ ZNALECKÉHO POSUDKU

Šetřili jsme nečinnost orgánů dohledu nad znalci (předsedy krajského soudu a Ministerstva spravedlnosti). Na ty se obrátila stěžovatelka kvůli posudkům znalce, na jejichž základě jí soudy opakovaně ukládaly povinnost uhradit vysoké částky náhrady škod na lesních porostech.

Stěžovatelka vznesla celou řadu námitek, zejména že znalec nezpracoval posudky řádně, že překračuje znalecký obor a odvětví nebo, že je podjatý. Předseda krajského soudu však zdůraznil, že napadané posudky jsou stále předmětem dokazování u soudu, že stěžovatelka nepředložila žádný oponentní či revizní znalecký posudek, který by postupy a metody znalce významně zpochybnil a který by uspěl v soudním řízení. Posudky daného znalce soudy dlouhodobě akceptují a obstály i proti jiným znaleckým posudkům. Ministerstvo závěry předsedy krajského soudu potvrdilo.

Se závěry obou orgánů jsme se ztotožnili. Připomněli jsme, že povinnost úplného a zevrubného přezkoumání znaleckých závěrů dopadá hlavně na soudy. Orgány dohledu bdí nad dodržováním znaleckých předpisů, nemají ale nahrazovat roli zpracovatelů revizních znaleckých posudků. Za nepřesvědčivé jsme však považovali vyřízení námítky překročení znaleckého oboru a odvětví. Zdůraznili jsme, že je to sama státní správa znalecké činnosti, která stanoví jednotlivé obory a odvětví, jmenuje znalce a ověřuje jejich kvalifikaci. Ministerstvo v návaznosti na naše závěry oslovilo poradní sbor a následně zahájilo správní řízení se znalcem.

V průběhu roku jsme řešili i řadu dalších podnětů na nečinnost. Souvisely s přijetím nového zákona o znalcích, kdy dohled nad znalci provádí od 1. ledna 2021 výlučně Ministerstvo spravedlnosti. Ministerstvo se potýká s řadou nedodělků, které mu předali předsedové krajských soudů, jakož i s nedostatečným personálním obsazením.

[Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 3715/2019/VOP](#)

MOŽNOST VYDÁNÍ NOVÉHO ROZHODNUTÍ O POSKYTNUTÍ PENĚŽITÉ POMOCI OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ

Ministerstvo spravedlnosti zamítlo žádost stěžovatele o poskytnutí peněžité pomoci coby oběti trestného činu. Když jsme se s případem seznámili, vypadal nejprve beznadějně. Zákon o obětech trestných činů totiž vylučuje přezkumné řízení a stěžovatel nepodal správní žalobu.

Nakonec se nám podařilo přesvědčit Ministerstvo spravedlnosti, že v případě, že žádosti nebylo vyhověno, ač jí podle práva vyhověno být mělo, je na místě použít institut nového řízení a nového rozhodnutí podle správního řádu. S ním zákon o obětech trestných činů počítá a lze jej podle judikatury použít i v případech, kdy důvodem nevyhovění žádosti byl nezákonný postup úřadu při vyřízení původní žádosti. Ministerstvo naše závěry akceptovalo a slíbilo, že budou-li naplněny podmínky pro vydání nového rozhodnutí, bude tak postupovat nejenom v této věci, ale i dalších případech.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 3896/2020/VOP](#)

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 3896/2020/VOP](#)

VYMÁHÁNÍ NEZÁKONNĚ STANOVENÉ DANĚ

Stěžovatel prodal v roce 2013 bytovou jednotku, čímž pozbyl vlastnické právo ke všem nemovitým věcem v územním obvodu správce daně. Prodej bytové jednotky stěžovatel neoznámil správci daně. Domníval se, že postačuje, aby nový vlastník bytové jednotky v roce 2014 podal daňové přiznání a uhradil daň. Správce daně však stěžovateli vyměřil daň za roky 2014 až 2016. V roce 2019 stěžovatel obdržel vyrozumění o výši nedoplatku na dani. Proti vyrozumění stěžovatel podal námitku, kterou správce daně zamítl a následně stěžovateli vyměřil úroky z prodlení a podnikl kroky k vymození daně. Stěžovatel se proto obrátil na nás a rovněž na správní soud.

Dospěli jsme k závěru, že správce daně pochybil, když vymáhal daň, u které bylo na první pohled zřejmé, že byla stanovena nezákonně. Stěžovatel totiž v letech 2014 až 2016 nemohl vůbec být poplatníkem daně, když danou nemovitost nevlastnil. Vymáhání daně tak podle nás bylo zjevně nespravedlivé. Naše šetření vedlo k tomu, že správce daně zrušil v přezkumném řízení exekuční příkaz a rozhodnutí o námitce, o čemž vyrozuměl správní soud. Současně finanční úřad vrátil stěžovateli vzniklý přeplatek včetně

vymozených exekučních nákladů a přiznal mu úrok z nesprávně stanovené daně. Správce daně se také rozhodl prověřit plynulost postupu příslušného územního pracoviště při vymáhání nedoplatků.

[Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 3363/2019/VOP](#)

[Tisková zpráva ze dne 25. 8. 2021](#)

MÍSTNÍ POPLATEK ZA KOMUNÁLNÍ ODPAD OSOBY OMEZENÉ NA SVOBODĚ

Obrátil se na nás stěžovatel, který se nacházel ve výkonu trestu na oddělení s pečovatelskou službou. V obci, kde měl formálně evidovaný trvalý pobyt, mu však vznikala poplatková povinnost. Jako vězeň přitom hradil náklady spojené s umístěním ve věznici. Kvůli nepříznivému zdravotnímu stavu nemohl stěžovatel pracovat a hradit místní poplatek z výdělku. Současně upozornil, že právní řád mu neumožňuje změnit trvalý pobyt na adresu věznice. Opakovaně proto žádal městský úřad o prominutí poplatku, ten mu však nevyhověl.

Dlouhodobě jsme upozorňovali, že osoby omezené na svobodě nemohou systém nakládání s komunálním odpadem v obci využívat. Ministerstvo životního prostředí proto vyhovělo naší připomínce a navrhlo zakotvit do zákona osvobození od poplatku pro lidi, kteří jsou na základě zákona omezeni na svobodě. Na případ stěžovatele nicméně změna zákona neměla vliv, protože nepůsobila zpětně. Krajský úřad se však, ztotožnil s naším hodnocením a nařídil správci poplatku přezkoumat zamítavé rozhodnutí o žádosti stěžovatele.

I díky naší iniciativě budou lidé omezení na svobodě přihlášení v obci k pobytu osvobozeni od poplatku za obecní systém odpadového hospodářství. Musí však svůj nárok obci včas ohlásit a doložit. Proto jsme připravili informační materiál pro Vězeňskou službu ČR a psychiatrické nemocnice a požádali jsme je o součinnost a pomoc osobám omezeným na svobodě s uplatněním osvobození. Také jsme vytvořili formulář, který mohou v případě zájmu využít.

[Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6008/2019/VOP](#)

[Připomínka ochránce: sp. zn. 20595/2019/S](#)

[Podcast 24. díl: Místní poplatky 1](#)

[Podcast 25. díl: Místní poplatky 2](#)

SPRÁVNÍ VYHOŠTĚNÍ ZA PORUŠENÍ OCHRANNÉHO OPATŘENÍ

Obrátil se na nás stěžovatel, který dostal správní vyhoštění na dobu jednoho roku kvůli tomu, že na území České republiky vstoupil v rozporu s ochranným opatřením. Stěžovatel namítal, že se na něj coby rodinného příslušníka občana EU vztahovala výjimka ze zákazu vstupu na území. Na základě našeho šetření Ministerstvo vnitra případ stěžovatele znovu posoudilo a uznalo, že se na něj skutečně výjimka ze zákazu vstupu na území vztahovala. Ministerstvo vnitra ve zkráceném přezkumném řízení rozhodnutí cizinecké policie zrušilo a vrátilo věc k novému projednání. Policie poté rozhodla o zrušení rozhodnutí o správním vyhoštění a řízení zastavila.

[Zpráva ochránce: sp. zn. 7097/2020/VOP](#)

[Podcast 17. díl: „Kdo nám pomůže?“](#)

V POCHYBNOSTECH VE PROSPĚCH MANŽELŮ

Ministerstvo vnitra zamítlo žádost o povolení k pobytu manželovi české občanky. Považovalo jejich sňatek za účelově uzavřený. Upozornili jsme na to, že si ministerstvo neobstaralo potřebné podklady, aby mohlo učinit závěr o účelovosti sňatku. V reakci na zprávu o šetření ministerstvo přislíbilo, že u nově podané žádosti bude přistupovat k posouzení věci pečlivě a přihlédne k aktuálním okolnostem případu. Ministerstvo nově podané žádosti vyhovělo a manžel Češky povolení k pobytu dostal.

[Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 3944/2020/VOP](#)

Mluvíme spolu

PODAŘÍ SE ZAJISTIT PLYNULÉ VYŘIZOVÁNÍ ŽÁDOSTÍ O ODŠKODNĚNÍ?

Při vyřizování podnětů v agendě odškodňování za nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup jsme znovu zaznamenali opakované překračování zákonné lhůty odborem odškodňování Ministerstva spravedlnosti. Zabývali jsme se proto příčinami průtahů a zjišťovali jsme možnosti nápravy. Hlavním problémem byl zejména nedostatek lidí. Proto jsme ministryni spravedlnosti žádali, aby prověřila vytíženost odboru a zvážila jeho personální posílení. To se povedlo jen částečně.

Omezený rozpočet ministerstva neumožňuje výraznější navýšení počtu tabulkových míst. Ředitel odboru odškodňování nám ale představil další opatření k zefektivnění výkonu odboru jako je například pomoc stážistů nebo napojení na informační systém soudů kvůli dálkovému nahlížení do spisů. Předložené statistické údaje o vyřizování žádostí ukazují, že přijatá opatření se začínají v činnosti odboru příznivě projevovat. V budoucnu chceme dále podporovat personální stabilizaci odboru, aby průtahy při vyřizování žádostí o odškodnění nenastávaly.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5006/2019/VOP](#)

KULATÝ STŮL MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI KE ZNALECKÉMU POSUZOVÁNÍ NEMAJETKOVÉ ÚJMY NA ZDRAVÍ

Ukončili jsme šetření ve věci Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Ochránce kritizoval okolnosti vzniku Metodiky a zejména problematické aspekty na ni navázaného znaleckého odvětví Stanovení nemateriální újmy na zdraví (nyní Hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví). Za nejzávažnější problém znaleckého odvětví

považujeme to, že bylo vytvořeno bez hlubší diskuse s lékaři a aniž by bylo jasné, co bude a může být náplní znalecké činnosti a k čemu se mohou znalci (lékaři) ve znaleckých posudcích vyjadřovat.

Ministerstvo spravedlnosti zásadní výhrady uznalo. V rámci dohledové činnosti nebude vyžadovat a vymáhat aplikaci Metodiky, neboť Metodiku nelze považovat za všeobecně uznávaný a univerzální standard odborné péče. Nebude vyžadovat ani absolvování kurzu zaměřeného na aplikaci Metodiky jako podmínku pro působení znalce v daném oboru.

Ministerstvo také uspořádalo kulatý stůl, ke kterému pozvalo i zástupce lékařské obce. Získalo díky němu cenné informace o problematických stránkách znaleckého odvětví. Ministerstvo odpovídá za úpravu znaleckých oborů a odvětví, za nastavení podmínek pro vstup do těchto oborů a odvětví a ověřování kvalifikace uchazečů o zisk znaleckého oprávnění. Dohlíží také nad tím, že znalci při výkonu znalecké činnosti dodržují požadavky znaleckých předpisů a obecně uznávané postupy a standardy daného oboru a odvětví. Další postup ministerstva ve věci znaleckého posuzování nemajetkové újmy na zdraví budeme i nadále sledovat.

Nemajetkové újmy na zdraví se bude věnovat také stálá konference vytvořená Právnickou fakultou Univerzity Karlovy, která má za cíl v dlouhodobějším horizontu diskutovat jednotlivé aspekty stávající právní úpravy a její aplikace v praxi.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6709/2019/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 2. 7. 2021](#)

 [Tisková zpráva ze dne 23. 9. 2021](#)

VZDĚLÁVÁME ÚŘEDNÍKY OBCÍ

Navázali jsme na tradici seminářů pro obecní úřady o správě místních poplatků. Pokračovali jsme v online formě seminářů. Kromě již zaběhlého semináře věnovaného zákonu o místních poplatcích, jsme uspořádali i samostatné semináře týkající se poslední změny zákona, zejména nových poplatků za komunální odpad, a dále změn daňového řádu. Tématice daňového řádu jsme pak věnovali i samostatné školení zaměřené zejména na jeho obecnou část. Výklad jsme doplnili o praktické příklady používání vybraných institutů daňového řádu při správě místních poplatků. Všechny semináře měly mezi účastníky dobrý ohlas. Ze zpětné vazby účastníků pak vyplynul ještě požadavek na samostatný seminář k daňové exekuci. Ten

bychom rádi zařadili do nabídky školení v dalším roce.

SPOLUPRACUJEME S MINISTERSTVEM ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

V létě jsme do Brna pozvali zástupce vízového odboru Ministerstva zahraničních věcí. Chtěli jsme s nimi osobně prodiskutovat nastavení systému přístupu k podání žádostí o některé druhy víz a povolení k pobytu na přetížených zastupitelských úřadech a také některé otázky ohledně posuzování účelových manželství. Bavili jsme se například o tom, jakými dokumenty může cizinec prokázat, že je rodinným příslušníkem občana EU. Dostali jsme se také k jednotlivým případům, které aktuálně řešíme. Ve většině věcí jsme se shodli na dalším postupu, některé otázky zůstaly otevřené.

AKTUÁLNÍ OTÁZKY UPRCHLICKÉHO A CIZINECKÉHO PRÁVA

V říjnu jsme uspořádali tradiční vědecký seminář, kterého se zúčastnili především zástupci příslušných úřadů, nevládních organizací, soudnictví, akademici a advokáti. V rámci semináře zazněly příspěvky mimo jiné na téma omezení přeshraničního pohybu, utajované informace, zaměstnávání cizinců a výhrady veřejného pořádku.

 [Příspěvky z minulého semináře najdete v Ročence 2019.](#)

KDO JSOU TO ZRANITELNÉ OSOBY MEZI CIZINCI, JAK JE POZNAT A JAK S NIMI ZACHÁZET?

To bylo hlavní téma dvoudenního online semináře v listopadu, který jsme společně s českou kanceláří Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky uspořádali pro cizineckou policii. Podobné setkání organizujeme každé dva roky,

6. Justice, migrazione, finanza

[illegible]

7

Dohled nad omezováním osobní svobody

32

navštívených zařízení

5sledovaných vyhoštění
cizinců

476přijatých podnětů
klientů sociálních
služeb, pacientů a
vězňenských osob

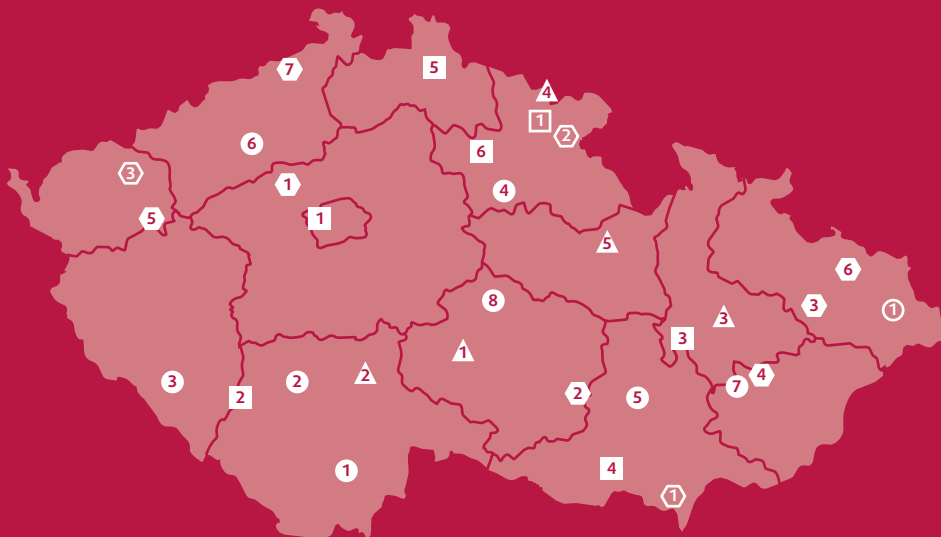
Sledovali jsme, zda kvůli protiepidemickým opatřením nedochází k nadměrným zásahům do práv lidí omezených na osobní svobodě, ať už jde o klienty zařízení sociálních služeb, pacienty, děti nebo vězněné osoby. Jako nepřiměřený a nezákonný jsme vyhodnotili například zákaz vycházení pro klienty domovů pro seniory a domovů pro osoby se zvláštním režimem, který na jaře 2021 platil i po skončení nouzového stavu.

Upozornili jsme na rizika spojená s provozem neregistrovaných zařízení sociálních služeb. Chybí u nich možnost kontroly kvality poskytovaných služeb, tedy především toho, jestli se o klienty stará kvalifikovaný personál, zda žijí ve vyhovujících hygienických podmínkách a jestli se jim dostává skutečně takové péče, jakou potřebují.

Na podzim jsme si připomněli 10 let sledování vyhoštění a předávání cizinců a 15 let působení jako Národního preventivního mechanismu. Návštěvami míst kde se nacházejí, nebo mohou nacházet lidé omezení na svobodě posilujeme jejich ochranu před špatným zacházením.

ZAŘÍZENÍ NAVŠTÍVENÁ V ROCE 2021

- **zařízení sociálních služeb:** 1 Domov Čenkov, 2 Domov pro osoby se zdravotním postižením Osek, 3 Centrum sociálních služeb Prostějov, 4 Emin zámek Hrušovany nad Jevišovkou, 5 Domov Maxov (Lučany nad Nisou), 6 Domov sociálních služeb Chotělice
- **zařízení poskytující sociální služby bez oprávnění:** 1 Dům Sluníčko Mladé Buky
- **dětská zařízení:** 1 Dětský domov se školou Slaný, 2 Dětský domov Hrotovice, 3 Výchovný ústav Nový Jičín, 4 Dětský domov se školou v Bystřici pod Hostýnem, 5 Výchovný ústav Pšov, 6 Výchovný ústav Ostrava – Hrabůvka, pracoviště Polanka nad Odrou, 7 Výchovný ústav a dětský domov se školou v Děčíně – Boleticích
- **psychiatrické nemocnice a psychiatrická oddělení nemocnic:** 1 České Budějovice, 2 Písek, 3 Klatovy, 4 Hradec Králové, 5 Brno, 6 Louny, 7 Kroměříž, 8 Havlíčkův Brod
- **věznice:** 1 Břeclav, 2 Odolov, 3 Ostrov
- **cizinecká zařízení:** 1 zařízení pro zajištění cizinců Vyšší Lhoty
- ▲ **policejní cely:** 1 Pelhřimov, 2 Tábor, 3 Olomouc, 4 Trutnov, 5 Ústí nad Orlicí

Měníme pravidla

15 LET ČINNOSTI NA POLI PREVENCE ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ A 10 LET SLEDOVÁNÍ VYHOŠTĚNÍ

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní úkoly národního preventivního mechanismu (NPM) podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (OPCAT). V roce 2021 jsme si tak připomněli 15. výročí provádění systematických návštěv míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet lidé omezení na osobní svobodě, a posilování jejich ochrany před špatným zacházením. Zároveň už 10 let sledujeme průběh vyhoštění a předání cizinců podle takzvané návratové směrnice Evropského parlamentu (2008/115/ES).

Za 15 let jsme navštívili víc než 500 zařízení různého typu (dětská zařízení, vězeňská zařízení, zařízení sociálních služeb, zařízení lůžkové psychiatrie a ostatní zdravotnická zařízení, policejní cely apod.). A sledovali jsme téměř 160 vyhoštění a předání cizinců. Za dobu našeho působení jsme například dosáhli zákazu používání klecových lůžek či zavedení přípravy cizinců na vyhoštění, která pozitivně přispívá k jeho bezproblémovému průběhu. I díky našemu působení mají nyní odsouzení možnost sprchovat se 2x týdně. A zasadili jsme se o to, aby děti v dětských zařízeních mohly nosit vlastní oblečení a mít uzamykatelné skříňky. Existuje nicméně řada oblastí, kde stále usilujeme o systémové změny. Jedná se např. o stanovení jasných pravidel pro výkon ochranného léčení v psychiatrických nemocnicích či revizi systému péče o ohrožené děti.

 [Tisková zpráva ze dne 5. 10. 2021](#)

Pomáháme

ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB A PODNĚTY Z OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Ukončili jsme sérii návštěv domovů se zvláštním režimem poskytujících péči osobám se sníženou soběstačností z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách. Navážeme uspořádáním kulatého stolu s řediteli navštívených zařízení a vydáním souhrnné zprávy, kde zobecníme naše zjištění a doporučení.

Zahájili jsme sérii návštěv domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem poskytujících péči lidem se syndromem demence. Při návštěvách se zaměřujeme zejména na přizpůsobení poskytování péče klientům s demencí, zajištění ošetrovatelské péče, prevenci malnutrice, volný pohyb a zajištění bezpečnosti, kontakt s vnějším světem, zajištění soukromí a respektování důstojnosti a autonomie vůle klientů.

DISTANČNÍ MONITORING

Vzhledem k přetrvávající nepříznivé epidemiologické situaci na počátku roku 2021 jsme namísto osobních návštěv navázali na loňskou praxi sledování dění v zařízeních na dálku. Prostřednictvím videokonferencí s řediteli jsme se zajímali o aktuální problémy zařízení. Vedení zařízení shledávala jako problematický zákaz opuštění areálu zařízení, který pro klienty domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem platil po poměrně dlouhou dobu. Přitom v některých oslovených zařízeních klienti běžně docházeli do práce.

Ředitelé se dále potýkali se zajištěním dostatečné lékařské a ošetrovatelské péče, lékaři byli přetížení a do zařízení odmítali dojíždět. Problematické bylo i zajištění kontaktu s blízkými v případě klientů s demencí, u kterých nebylo možné využít prostředky dálkové komunikace. Velký zlom přineslo očkování proti onemocnění covid-19, které ve velké míře umožnilo návrat k běžnému životu.

ZAŘÍZENÍ POSKYTUJÍCÍ PÉČI BEZ OPRÁVNĚNÍ

Věnovali jsme se problematice tzv. neregistrovaných zařízení. Jde o zařízení, která poskytují služby a péči bez potřebného oprávnění. Nabízejí péči zpravidla lidem seniorského věku a vyvolávají dojem, že se jedná o registrovanou sociální službu domov pro seniory nebo o domov se zvláštním režimem pro lidi s demencí.

Poskytování péče v těchto zařízeních je přitom nutno vždy vyhodnotit jako rizikové, protože nemusejí splňovat potřebné podmínky, nejsou vázány požadavky na kvalitu péče (standards kvality). Nemusí ani respektovat žádné další zákonné požadavky jako je například maximální výše měsíční úhrady klienta za pobyt v zařízení. Navíc nepodléhají kontrole ze strany Inspekce poskytování sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí.

Kromě toho, že jsme navštívili jedno takové zařízení, vydali jsme také sankční tiskovou zprávu a upozornili veřejnost, že Spolek pro Seniorský Mír Práche poskytuje bez oprávnění sociální a zdravotní služby seniorům se sníženou soběstačností. Spolek dlouhodobě odmítá naplnit doporučení ochránce – legalizovat svoji činnost, registrovat poskytované služby a garantovat tak kvalitu poskytovaných služeb a umožnit její kontrolu. Zároveň jsme sankčně v této věci vyrozuměli vládu.

 [Tisková zpráva ze dne 29. 6. 2021](#)

91 PODNĚTŮ Z OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Velká část podnětů se týkala opatření spojených s prevencí šíření onemocnění covid-19. Stěžovatelé poukazovali na to, že oni, nebo

jejich blízcí nemohou vycházet z areálu domova, či nemohou navštívit své blízké v zařízení. Nemáme působnost zabývat se individuálními stížnostmi na poskytovatele sociálních služeb, ale snažili jsme se vždy alespoň vysvětlit situaci a poradit, na koho se lidé mohou obrátit. Kvůli nezákonnému mimořádnému opatření, které se týkalo omezování vycházení klientů v pobytových zařízeních sociálních služeb, jsme se obrátili na Ministerstvo zdravotnictví (viz kapitola 09, [str. 100](#)).

ZAŘÍZENÍ POSKYTUJÍCÍ PSYCHIATRICKOU PÉČI A PODNĚTY PACIENTŮ

Navštěvovali jsme psychiatrické nemocnice pro dospělé, ale také psychiatrická oddělení běžných nemocnic. Následnou návštěvu jsme realizovali v jedné dětské psychiatrické nemocnici.

„COVID NÁVŠTĚVY“ PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

Setkali jsme se s tím, že nemocnice pacienty z epidemických důvodů uzamykaly na pokojích bez jasného právního podkladu. Zákon o ochraně veřejného zdraví a pandemický zákon tento postup sice umožňují, je však potřeba, aby takové rozhodnutí bylo přezkoumatelné. Nemocnice k uzamykání pacientů z epidemických důvodů přistupovaly intuitivně. Opakovaně jsme o tom informovali Ministerstvo zdravotnictví a bezúspěšně žádali metodické vedení pro poskytovatele.

Setkali jsme se také s tím, že jedna z nemocnic zakázala návštěvy pacientů v širším rozsahu, než plynulo z usnesení vlády účinného v době

naší kontroly. Nezpochybňovali jsme možnost omezit návštěvy i v širším rozsahu, ale máme za to, že takové rozhodnutí musí učinit orgán ochrany veřejného zdraví a nikoliv nemocnice samostatně.

NÁVŠTĚVY ZAŘÍZENÍ POSKYTUJÍCÍCH LŮŽKOVOU PSYCHIATRICKOU PÉČI

Při následné návštěvě dětské psychiatrické nemocnice a jednoho psychiatrického oddělení nemocnice pro dospělé jsme konstatovali špatné zacházení. Špatné zacházení souviselo s mnohadenním použitím omezovacího prostředku v podobě umístění do místnosti určené k bezpečnému pohybu a nedostatečným vedením zdravotnické dokumentace o průběhu omezení. Ze zdravotnické dokumentace nebylo zřejmé, jak pacient po celou dobu omezení bezprostředně ohrožoval sebe nebo své okolí. V některých případech trvalo omezení i přes zdokumentovaný klid pacienta. Zprávy z návštěv těchto zařízení nejsou veřejné, neboť stále probíhá komunikace se zařízeními. Následná návštěva se uskutečnila v rámci projektu LP-PDP3-001 financovaného z Norských fondů 2014-2021.

64 PODNĚTŮ PACIENTŮ

Ve svých stížnostech pacienti nejčastěji upozorňovali na podmínky pobytu a léčbu v psychiatrických nemocnicích. Zabývat se však můžeme pouze stížnostmi pacientů, kteří vykonávají ústavní ochranné léčení.

LÉČBA PACIENTA V OCHRANNÉM LÉČENÍ BEZ JEHO SOUHLASU

Právní úprava nedovoluje pacientovi poskytovat bez jeho svobodného a informovaného souhlasu léčbu, která není péčí neodkladnou. Ve vztahu k pacientům vykonávajícím ochranné léčení v ústavní formě nelze předmětná ustanovení zákona o specifických zdravotních službách považovat za zmocnění pro léčbu pacienta bez souhlasu, protože zákon postrádá záruky požadované čl. 7 Úmluvy o lidských právech a biomedicině. Uvedenými zárukami se rozumí právní úprava dohledu, kontroly a možnosti odvolání. Léčba pacienta v ochranném léčení bez jeho souhlasu tedy představuje zásah veřejné moci do integrity člověka, a pokud neexistuje jasný právní podklad, měl by stát být v zásazích do integrity člověka zdrženlivý a právní normy vykládat restriktivně.

 Stanovisko ochránce: sp. zn. 6378/2020/VOP

LÉČBA SOMATICKÉHO ONEMOCNĚNÍ V PRŮBĚHU VÝKONU OCHRANNÉHO LÉČENÍ

Stát je zodpovědný za ochranu zdraví osob omezených na osobní svobodě a musí jim poskytnout odpovídající zdravotní péči. Vůči pacientům v ochranném léčení je tento závazek přičitatelný nemocnici, na kterou stát přenesl oprávnění k zadržování osob proti jejich vůli. Za naplnění takového závazku není možné považovat skutečnost, že pacient bude denně v kontaktu s lékařem, pokud se nebude se jednat o specialistu odpovídajícího potřebám jeho zdravotnímu stavu.

Shledali jsme pochybení nemocnice v tom, že vyšetření zdravotního stavu v souvislosti s tvrzenou atakou roztroušené sklerózy stěžovateli neposkytl zdravotnický pracovník, který k tomu byl odborně způsobilý. Zdravotník bez odpovídající specializace totiž nemůže s ohledem na rozmanitost příznaků ataky a složitost jejího rozpoznání spolehlivě určit, zda se o ataku jedná, či nikoliv.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5901/2020/VOP

DĚTSKÁ ZAŘÍZENÍ

Zahájili jsme sérii návštěv zařízení pro děti s uloženou ochrannou výchovou. Navštívili jsme dětské domovy se školou a výchovné ústavy, kde z celkové kapacity vykonávalo ochrannou výchovu pouze několik dětí, ale i zařízení, která se na výkon ochranné výchovy přímo zaměřují. Navštívili jsme také dvě oddělení určené pro děti s extrémními poruchami chování (tzv. EPCHO). Série bude pokračovat i v roce 2022.

Kromě toho jsme navštěvovali zařízení pro výkon ústavní výchovy a realizovali jsme také jednu následnou návštěvu. Ta se uskutečnila v rámci projektu LP-PDP3-001 financovaného z Norských fondů 2014-2021.

Opakovaně jsme se setkávali se systémovými problémy, které jsou důsledkem chybějící koncepce ústavní a ochranné výchovy. Právní úprava je dnes již značně zastaralá, nereflektuje aktuální potřeby dětí, nezohledňuje specifika péče o děti se speciálními potřebami a v některých případech zařízením ani neumožňuje poskytovat dětem péči adekvátní jejich obtížím, kvůli kterým jim soudy institucionální výchovu nařídily.

Zjistili jsme, že ačkoli by péče o ohrožené děti měla být multidisciplinární, zařízení mají velice

omezené možnosti, jak do ní zapojit například adiktology, dětské sestry a další odborníky, kteří jsou pro práci s dítětem a jeho návrat do rodiny klíčoví. Opakovaně jsme například narazili na to, že ani zařízení poskytující výchovně léčebnou péči nemohou oficiálně vytvořit pracovní pozici pro zdravotnický personál, ačkoli v nich pobývají děti, které potřebují léčbu. Personál, který fakticky vykonává zdravotní služby, je tak zaměstnán na pedagogických pozicích, což působí značné obtíže.

VĚZEŇSKÁ ZAŘÍZENÍ A PODNĚTY VĚZNĚNÝCH OSOB

Při návštěvách tří věznic jsme krom běžných otázek zacházení s odsouzenými zaměřili na dopad opatření souvisejících s prevencí onemocnění covid-19 a na podmínky pro výkon trestu odnětí svobody u osob se zdravotním postižením.

JEDNÁNÍ O ZÁSADNÍCH TÉMATECH

Jednali jsme s náměstkem ministryně spravedlnosti a se zástupci Vězeňské služby České republiky zejména ve věci řádného zaznamenávání známek špatného zacházení vězeňskými lékaři a také ve věci legislativního doporučení ochránce z loňského roku, které se týkalo soukromí při poskytování zdravotních služeb vězněným osobám. Na základě společného jednání zástupci Vězeňské služby České republiky přislíbili upravit do konce roku interní předpis, který by zpřesňoval úkoly vězeňských zdravotníků související se zaznamenáváním známek špatného zacházení. Také jsme společně specifikovali nároky na potřebu zajištění soukromí a bezpečnosti při poskytování zdravotních služeb vězněným osobám.

315 PODNĚTŮ VĚZNĚNÝCH OSOB

Nejčastěji jsme se zabývali stížnostmi vězněných osob na poskytovanou zdravotní péči ve věznicích a stížnostmi, že nemohou být vězněni v zařízeních blízko svých rodin. Přijímali jsme ale také stížnosti související s opatřeními proti šíření onemocnění covid-19, která zasahovala do života odsouzených, obviněných a chovanců zabezpečovací detence, zejména pak v oblasti kontaktu s jejich blízkými.

NEVHODNÉ PODMÍNKY PRO PARAPLEGIKA VE VĚZNICI

Řešili jsme případ stěžovatele ve výkonu trestu odnětí svobody ve Vazební věznici Litoměřice, který měl diagnostikovanou paraplegii, a měl inkontinenci. Stěžoval si na nezajištění důstojného výkonu trestu odnětí svobody, zejména s ohledem na zdravotní a rehabilitační péči.

Konstatovali jsme pochybení věznice spočívající v nezajištění rehabilitační péče, neposkytnutí adekvátních kompenzačních pomůcek, nedostatečném oddělení sanitárního zařízení od zbytku cely nebo nevhodném programu zacházení. Věznice muži nezajistila ani přiměřené podmínky umožňující důstojný výkon trestu, jako je například bezbariérovost, dostatečný prostor nebo možnost pohybovat se bez dopomoci jiného odsouzeného. A chybělo i zajištění řádné pomoci s běžnými denními úkony. Stěžovatel byl poté přemístěn do Věznice Ostrov. Věznice stěžovateli nabídla různorodé aktivity i možnost užívat televizor. Generální ředitelství vězeňské služby nám slíbilo, že bude řešit zajištění péče asistentů z řad odsouzených, na což apelujeme od roku 2018.

V reakci na naše šetření ředitel vazební věznice přislíbil, že v případě nutnosti rehabilitace vězněné osoby naváže věznice spolupráci s civilním rehabilitačním zařízením. Věznice také začala spolupracovat s místním neziskovým zájmovým sdružením Hospic sv. Štěpána, které může zapůjčit kompenzační pomůcky. Sdružení věznici darovalo dva invalidní vozíky. Věznice současně zahájila s Městskou nemocnicí Litoměřice jednání o pořízení polohovací postele. Prostory pro vycházky přislíbil ředitel nově projektovat bezbariérově.

 Stanovisko ochránce: [sp. zn. 2996/2020/VOP/JM](#)

PRACOVNÍ ÚRAZ VE VĚZNICI

Stěžovatel se na nás obrátil kvůli neodškodnění pracovního úrazu (poranění ruky), ke kterému došlo v pracovní době v rámci pracovního zařazení ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Předtím si neúspěšně stěžoval u oddělení prevence a stížností ve věznici.

Zaměstnavatel je povinen nahradit zaměstnanci škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda nebo nemajetková újma vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Plněním pracovních úkolů je též činnost konaná pro zaměstnavatele z vlastní iniciativy, pokud k ní

zaměstnanec nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo ji nevykonává proti výslovnému zákazu zaměstnavatele. Věznice namítala, že stěžovatel neměl výslovný pokyn vedoucího zaměstnance k úkonu, při kterém došlo k úrazu. Podle nás ovšem šlo o plnění pracovních úkolů. Z vyřízení stížností nevyplývalo, že by vedoucí zaměstnanec výslovně zakázal stěžovateli provádět pracovní úkol, který svým charakterem spadl do pracovní činnosti stěžovatele. Věznice pochybila při vyřízení stížnosti stěžovatele, neboť ji nevyhodnotila jako důvodnou v situaci, kdy jednotlivá zjištění prokazovala, že stěžovatel utrpěl pracovní úraz.

Věznice Pardubice v reakci na naše šetření znovu projednala stížnost stěžovatele v náhradové komisi. Ta ji shledala částečně důvodnou. Dospěla k závěru, že úraz, který stěžovatel utrpěl, lze považovat za pracovní úraz, a proto doporučila v rámci smírného řešení přiznat stěžovateli plnění ve výši 80 % jeho nároku.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2966/2021/VOP/JM](#)

PŘEDPIS LÉČEBNÉHO KONOPÍ VE VĚZNICI

Stěžovatel se ze zdravotních důvodů domáhal předpisu léčebného konopí v průběhu výkonu trestu. Dotčená vazební věznice tomu bránila mj. s odůvodněním bezpečnostními hledisky – možností zneužití. V šetření jsme popsali rozdíl mezi konopím jako návykovou látkou a konopím jako lékem. S takovým dělením počítá i právní úprava, která stanoví, že odsouzeným není z důvodu zachování bezpečnosti, kázně a pořádku povoleno mít u sebe věci, mezi které patří i návykové látky včetně rostlin k jejich přípravě.

Nález návykové látky v objektu vězeňské služby a jejich zneužití je mimořádnou událostí. Za mimořádnou událost se ale nepovažuje podávání, užívání nebo držení návykových látek, pokud je naordinuje lékař. Ostatně řada rostlinných a chemických preparátů, jež jsou jako drogy zakázány, je pro léčbu v současnosti využívána běžně – např. léčivé přípravky používané k substituční léčbě závislosti na opiátech, Tramal, Codein a další.

Vazební věznice nakonec uznala naši argumentaci, že vězněné osobě lze přiznat a podávat léčebné konopí, pokud je k tomu indikace z medicínského hlediska. V tomto smyslu byli poučeni lékaři vazební věznice.

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 1871/2020/VOP](#)

POLICEJNÍ CELY

Navštívili jsme vícehodinové cely při pěti policejních útvech. Součástí návštěv byla i prohlídka dvou krátkodobých cel. Zaměřili jsme se především na způsob provádění osobních prohlídek před umístěním člověka do cely, odebrání zdravotních pomůcek nebo kamerového snímání prostoru toalety a umyvadla. Ve většině případů byla naše doporučení přijata.

SLEDOVÁNÍ VYHOŠTĚNÍ A NÁVŠTĚVY ZAŘÍZENÍ PRO CIZINCE

Sledovali jsme 5 vyhoštění a navštívili jedno zařízení pro zajištění cizinců.

NEDOSTATEČNÁ SOUČINNOST POLICIE

Na základě poznatků ze dvou návratových operací a dlouhodobé neúspěšné komunikace s Ředitelstvím služby cizinecké policie jsme informovali policejního prezidenta o nedostatečné součinnosti policie při výkonu mandátu sledování vyhoštění. Konkrétně se jedná o nemožnost zaměstnanců Kanceláře sledovat průběh vyhoštění přímo v eskortním voze. Oprávnění přítomnosti v eskortním voze přitom vyplývá z mandátu sledování vyhoštění. Na problém naší fyzické nepřítomnosti v eskortních vozech také upozornila Rada Evropské unie při tzv. schengenském hodnocení. Přítomnost monitorujících pracovníků ve všech prostorech včetně policejních vozů je zásadní i podle letošního vyjádření Úředníka pro otázky základních práv (Fundamental Rights Officer) agentury Frontex. V českém prostředí zůstává tento problém i přesto nedořešený, proto v dialogu s policií o naší přítomnosti v eskortních vozech budeme pokračovat i v následujícím roce.

Mluvíme spolu

Součástí prevence špatného zacházení je osvěta. Pomáháme i tím, že na seminářích, konferencích nebo při výuce na právnických fakultách přednášíme o dobrých standardech zacházení, našich zjištěních, doporučeních a výsledcích naší práce. Pravidelně publikujeme mimo jiné v měsíčníku Sociální služby. V článcích se snažíme reagovat na nejčastější dotazy pracovníků v sociálních službách stran podmínek poskytování sociálních služeb.

KULATÝ STŮL K PROBLEMATICE SYSTÉMU PÉČE O DĚTI SE ZÁVISLOSTÍ NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH V PROSTŘEDÍ INSTITUCIONÁLNÍ VÝCHOVY

Uspořádali jsme seminář věnovaný problematice systému péče o děti se závislostí na návykových látkách v prostředí institucionální výchovy. Setkání se zúčastnili zástupci Úřadu vlády ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a také zástupci z oblasti dětské a dorostové adiktologie. Prezentovali jsme poznatky ze systematických návštěv dětských ústavních zařízení, která se specializují na problematiku závislostí. Diskutovali jsme o

problémech současného systému, které pramení zejména z nekvalitní a nesrozumitelné právní úpravy. Kulatý stůl se uskutečnil v rámci projektu LP-PDP3-001 financovaného z Norských fondů 2014-2021

Naše poznatky jsme sdíleli i na dubnovém setkání ad hoc Pracovní skupiny pro problematiku péče o děti v ohrožení adiktologickým problémem, které organizoval Odbor protidrogové politiky Úřadu vlády ČR.

 [Tisková zpráva ze dne 12. 3. 2021](#)

KULATÝ STŮL K PROBLEMATICE DĚTSKÉ PSYCHIATRIE

Ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví jsme uspořádali seminář zaměřený na participaci dítěte na rozhodování v souvislosti s jeho hospitalizací na psychiatrii. Seminář vycházel z poznatků z návštěv v psychiatrických zařízeních od roku 2018, které mapovaly zacházení s dětskými pacienty. Návštěvy ukázaly nejednotnou praxi a nejistotu zdravotníků a poskytovatelů v zajištění účasti dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich dotýkají, jako je hospitalizace, léčba nebo stížnosti. Tento kulatý stůl se uskutečnil v rámci projektu LP-PDP3-001 financovaného z Norských fondů 2014-2021

V návaznosti na kulatý stůl jsme vydali doporučení Účast dítěte na rozhodování o záležitostech souvisejících s jeho hospitalizací na psychiatrii.

 [Doporučení](#)

 [Tisková zpráva ze dne 25. 3. 2021](#)

KULATÝ STŮL K POZNATKŮM Z NÁVŠTĚV VAZEBNÍCH VĚZNIC

Na kulatém stole k poznatkům ze systematických návštěv zařízení pro výkon vazby jsme se zástupci Vězeňské služby ČR a Nejvyššího státního zastupitelství diskutovali o možnostech kontaktu obviněných s vnějším světem, používání kamerových systémů ve vazebních věznicích, volnočasových aktivitách obviněných a možnostech jejich pracovního zařazení i řadě dalších témat. Na kulatý stůl navázala příprava souhrnné zprávy k výkonu vazby v České republice, kterou vydáme v roce 2022. Tento kulatý stůl se uskutečnil v rámci projektu LP-PDP3-001 financovaného z Norských fondů 2014-2021.

MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V OBLASTI SLEDOVÁNÍ VYHOŠTĚNÍ

Naše zaměstnankyně se jako školitelky podílely na mezinárodních školeních osob pověřených dohledem nad průběhem vyhoštění, a to pod záštitou Mezinárodního střediska pro rozvoj migračních politik (ICMPD) a nově i pod záštitou agentury Frontex.

Rovné zacházení a diskriminace

543

přijatých stížností s
námitkou diskriminace

16

uzavřených případů,
ve kterých jsme zjistili
diskriminaci, z toho

5×

šlo o diskriminaci
přímou

8×

šlo o diskriminaci
nepřímou

3×

šlo o pronásledování,
obtěžování, pokyn
nebo navádění k
diskriminaci

14

případů diskriminace
se nepodařilo potvrdit
ani vyvrátit

u 466

případů nešlo o
diskriminaci, kterou
by se ochránce mohl
zabývat, stěžovatelé
neměli pro svá tvrzení
důkazy, nebo jako
diskriminaci označovali
situaci, která zjevně
diskriminační
nebyla. Tyto případy
jsme proto ani
neprověřovali.
Stěžovatelům jsme ale
poradili, jak mohou
svou situaci nejlépe
řešit.

V roce 2021 jsme se i nadále zabývali tématy souvisejícími s epidemií covid-19, ať už šlo o testování žáků ve školách nebo přístup cizinců k očkování. Dostalo se ale i na další témata, která s epidemií nesouvisela – vydali jsme sborník stanovisek ochránce v oblasti školství, upozornili jsme na zastaralou právní úpravu k umělému přerušení těhotenství, shromáždili jsme zkušenosti občanů EU žijících v Česku zejména se zaměstnáním. Zajímalí jsme se také o jejich přístup ke knihovním službám.

Při komunikaci s úřady, soukromými subjekty, nevládními organizacemi, mezinárodními subjekty nebo veřejností jsme řešili 88 případů systematických otázek na poli rovného zacházení.

ZAOSTŘENO NA STÍŽNOSTI (Z PODNĚTŮ PŘIJATÝCH V ROCE 2021)

Ve kterých oblastech se lidé cítili diskriminováni

 zboží a služby	126
 práce a zaměstnání (vč. podnikání)	117
 vzdělání	75
 zdravotní péče	49
 další veřejná správa	41
 bydlení	37
 sociální oblast	23
 členství v komorách a odborech	1
 jiné	110

Proč se lidé cítili diskriminováni

 zdravotní postižení	93
 věk	46
 rasa, etnický původ	33
 státní příslušnost	29
 pohlaví	29
 národnost	13
 náboženství, víra, světonázor	10
 sexuální orientace	7
 jiný důvod	302

Někteří lidé si stěžují na diskriminaci ve více oblastech nebo z vícero důvodů. Součet proto nemusí souhlasit s celkovým počtem stížností.

Měníme pravidla

OPATŘENÍ BĚHEM EPIDEMIE COVID-19

I v průběhu roku 2021 se na ochránce obraceli lidé, kteří považovali některá opatření pro předcházení šíření epidemie onemocnění covid-19 za diskriminační.

Na jaře 2021 vydalo Ministerstvo zdravotnictví mimořádné opatření, jímž podmínilo osobní přítomnost žáků ve výuce negativním výsledkem preventivního antigenního testu. Některí žáci a jejich rodiče měli k nastavenému systému výhrady. Ministerstvo podle nich například dostatečně nezdůvodnilo frekvenci testování. Žáci se měli testovat dvakrát týdně, zatímco například pro vstup na pracoviště stačil zaměstnancům test jednou za týden.

Problém viděli stěžovatelé i v tom, že výuky se nemohli účastnit žáci, kteří by test nezvládli podstoupit kvůli mentálnímu postižení či poruše autistického spektra. Obrátili jsme se na Ministerstvo zdravotnictví a žádali nápravu. Následně se frekvence preventivního testování ve školách snížila. Začátkem školního roku 2021/2022 také odpadl problém týkající se testování dětí s postižením. I přes to, že se nemohly otestovat, výuky ve škole se účastnit mohly.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2382/2021/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 23. 4. 2021](#)

Někteří občané Evropské unie i třetích zemí dlouhodobě pobývajících v České republice si stěžovali, že se nemohli registrovat k očkování proti covid-19. Podmínkou registrace totiž byla účast na českém veřejném zdravotním pojištění. Řada stěžovatelů přitom trpěla chronickým onemocněním nebo by mohla mít očkování přístupné na základě věku. Stát nesmí s cizinci bez racionálního zdůvodnění zacházet méně příznivě. Proto jsme na jejich situaci upozornili

Ministerstvo zdravotnictví. V červnu 2021 dostala tato skupina cizích státních příslušníků možnost nechat se očkovat v každém kraji alespoň v jednom očkovacím centru.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2151/2021/VOP](#)

JAKÉ PODMÍNKY NABÍZEJÍ ČESKÉ KNIHOVNY OBČANŮM EVROPSKÉ UNIE?

Od roku 2018 zákon svěřuje ochránci působnost ve věcech práva na volný pohyb občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků. Jedním z našich úkolů je v této souvislosti sledovat každodenní realitu, s níž se migrující občané Evropské unie v Česku setkávají, identifikovat slabá místa a snažit se v tomto smyslu zlepšovat právní prostředí.

V reakci na obdržené podněty jsme se v roce 2021 rozhodli prozkoumat podmínky poskytování knihovních služeb občanům z členských států Evropské unie a porovnat je s podmínkami pro české občany. Ke knihovním službám by měli mít rovný přístup všichni unijní občané. Analyzovali jsme knihovní řády 22 nejvýznamnějších českých knihoven a zjistili jsme, že některé z nich stanovují problematické podmínky při registraci nebo při absenčním a vzdáleném půjčování knih a dokumentů.

Některé knihovny v případě prezenční registrace nových uživatelů z řad cizinců z členských států Evropské unie vyžadovaly doložení povolení k pobytu v České republice. To přitom unijní občané nepotřebují, tedy ho většinou nemají. Některé knihovny stanovovaly pro unijní občany jiný minimální věk pro registraci než pro české čtenáře. V případě vzdálené (online) registrace některé knihovny požadovaly, aby byl zájemce českým občanem, nebo chtěly doložit trvalý pobyt na území České republiky.

Pokud knihovny činí rozdíly mezi českými občany a občany Evropské unie pouze z důvodu občanství, mohou se dopouštět diskriminace. V návaznosti na naše zjištění jsme proto připravili několik doporučení k nastavení knihovních řádů tak, aby k diskriminaci nedocházelo. Doporučili jsme, aby knihovny:

- › poskytovaly občanům Evropské unie stejná práva a výhody jako českým občanům,
- › každé případné nerovné zacházení objektivně ospravedlnily,

- › nevyžadovaly od občanů Evropské unie povolení k pobytu ani potvrzení o přechodném pobytu; v případě potřeby mohou vyžadovat jiné prokázání usazenosti (pracovní smlouva, nájemní smlouva, potvrzení o studiu aj.),
- › při registraci nebo pro účely absenčního půjčování od cizinců nevyžadovaly, aby měli české občanství nebo trvalý pobyt na českém území.

Výzkumnou zprávu s doporučeními jsme rozeslali knihovnám. Aktuálně probíhají diskuze o možných úpravách knihovních řádů.

 [Výzkum ochránce: sp. zn. 7/2021/DIS](#)

 [Tisková zpráva ze dne 10. 6. 2021](#)

UMĚLÉ PŘERUŠENÍ TĚHOTENSTVÍ A CIZINKY

Zákon o umělém přerušení těhotenství nevhodně formuluje přípustnost provedení interrupce cizinkám, které se na území České republiky zdržují přechodně. To v důsledku vede k omezení přístupu cizinek ke zdravotní péči. Téma provádění interrupcí cizinkám rezonovalo ve veřejném prostoru především v souvislosti s aktuální situací v Polsku. V médiích se objevily informace, že některá česká zdravotnická zařízení tento zákrok občankám Evropské unie neprovádějí s odkazem na stanovisko České lékařské komory a článek v komorovém časopisu Tempus medicorum.

Rozhodli jsme se analyzovat související právní úpravu a dospěli jsme k závěru, že interrupci je možné legálně v Česku provést jak cizinkám, které jsou občankami Evropské unie, bez ohledu na to, jestli jsou zde usazené, tak občankám třetích států, mají-li v Česku pobytové oprávnění. Naše stanovisko jsme zaslali České lékařské komoře a doporučili jsme jí přehodnotit dosavadní právní názor. Dozvěděli jsme se, že podle České lékařské komory je problematická především samotná právní úprava a záměrem dřívějšího stanoviska komory bylo poskytnout jejím členům právně bezpečný výklad. Shodli jsme se na potřebě úpravu zpřesnit a publikovali jsme k této otázce v komorovém časopisu stanovisko.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 25/2021/DIS](#)

 [Článek „Ombudsman žádá úpravu zákona o interrupcích cizinek v Česku“ v časopise Tempus Medicorum České lékařské komory \(s. 35 a násl.\)](#)

DOPORUČENÍ KE ZŘIZOVÁNÍ VYHRAZENÝCH PARKOVIŠŤ PRO LIDI S POSTIŽENÍM

V roce 2020 jsme zveřejnili [výzkum](#) týkající se vyhrazeného parkování a jeho výstupy prezentovali zástupcům obcí na kulatém stole. Na základě výzkumu jsme v roce 2021 připravili doporučení určené především obcím a úřadům. Má za cíl sjednotit praxi v rozhodování o zřízení vyhrazeného parkování tak, aby lidé s postižením, kteří vyhrazené parkování potřebují, nebyli vystavováni diskriminačním postupům.

Obcím jsme především doporučili:

- › souhlas či nesouhlas se zřízením vyhrazeného parkoviště vždy písemně odůvodnit,
- › při aplikaci vlastních pravidel pro udělování souhlasu si ponechat prostor pro individuální posouzení,
- › nevyžadovat splnění kritérií, která nejsou pro posouzení situace žadatelů relevantní,
- › udělit souhlas v případě, pokud žadatel prokáže, že vzhledem ke svému stavu potřebuje v konkrétním místě parkovat,
- › neodůvodňovat nemožnost vyhrazení parkoviště pouze nedostatkem parkovacích míst,
- › souhlas udělit v případě, kdy je parkovacích míst dostatek, žadatel vzhledem k omezením, které vyplývají z jeho dlouhodobého postižení, potřebuje v místě parkovat a neexistují jiné překážky pro zřízení vyhrazeného parkovacího stání,
- › neomezovat možnost žádat o vyhrazené parkoviště jen na lidi s pohybovým postižením,
- › neomezovat možnost žádat o vyhrazené parkoviště pouze na lidi, kteří vlastní nebo sami řídí vozidlo,
- › nevylučovat z možnosti žádat o vyhrazené parkování lidi bez průkazu ZTP nebo ZTP/P, kteří jsou lidmi s postižením ve smyslu antidiskriminačního zákona.

Další doporučení mířila na úřady, jako jsou silniční správní úřady, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo dopravy. Naplňování uvedených doporučení budeme nadále sledovat.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 97/2018/DIS](#)

 [Tisková zpráva ze dne 18. 5. 2021](#)

ŘEDITELKY A ŘEDITELÉ MATEŘSKÝCH ŠKOL MAJÍ ŠANCI NA VYŠŠÍ PLATOVÉ OHODNOCENÍ

Obrátil se na nás spolek usilující o lepší postavení pedagogů ve společnosti. Vyjádřil nespokojenost s metodickým výkladem k odměňování pracovníků a zaměstnanců škol vydaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Ukázalo se, že část metodiky byla v rozporu s nařízením vlády o katalogu prací. Dopadala méně příznivě na odměňování ředitelů některých mateřských škol, kteří byli na jejím základě zařazováni do nižší platové třídy. Poté, co jsme ministerstvo seznámili s našimi závěry, spornou pasáž z metodiky vypustilo.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6000/2019/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 2. 9. 2021](#)

VÝZKUM A DOPORUČENÍ: OBČANÉ EVROPSKÉ UNIE V ČESKU

V roce 2021 jsme zkoumali zkušenosti migrujících pracovníků z Evropské unie a jejich rodinných příslušníků, kteří v současné době pobývají v Česku, v různých oblastech života u nás. Těžištěm výzkumu byla oblast práce a zaměstnání.

Shrnutí závěrů:

- › Téměř třetina občanů Evropské unie pracujících v Česku uvedla, že se cítí být v pracovním životě diskriminována z důvodu státní příslušnosti či národnosti. Nejčastěji šlo o oblast odměňování, přidělování práce či hledání práce.
- › Vysokoškolsky vzdělaní pracovníci se cítí být diskriminováni v podstatně menší míře.
- › Občané Evropské unie, kteří mluví plynule česky, pocítovali znevýhodnění méně často.
- › Téměř dvě třetiny občanů Evropské unie žijících v Česku se nijak nebránily proti jednání, které považovaly za diskriminační.

- › Občané Evropské unie ne vždy vykonávají v Česku práci, která odpovídá jejich vzdělání. Rozdíly jsou především v tom, odkud pocházejí.
- › Se zdravotnictvím mají občané Evropské unie v Česku převážně dobré zkušenosti.
- › Občané Evropské unie žijící v Česku hodnotí komunikaci s úřady spíše kladně. Neochotu, nevhodné chování a jazykovou nepřipravenost spatřují především v jednání odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra a cizinecké policie.
- › Kvalitu českého školství hodnotili respondenti převážně dobře, jen někteří rodiče poukázali na odlišný přístup k jejich dětem či neřešení šikany ve škole.

Na základě těchto závěrů jsme sestavili několik doporučení, která by pomohla nevyhovující situaci v některých oblastech zlepšit. Jsou určena především úřadům – ministerstvům a Státnímu úřadu inspekce práce – a dále také obcím a krajům.

 [Výzkum a doporučení ochránce: sp. zn. 72/2020/DIS](#)

PRVNÍ Z ŘADY MONITOROVACÍCH ZPRÁV O ROVNÉM ZACHÁZENÍ A NÁVAZNÉ AKTIVITY

V létě 2021 jsme vydali první z řady monitorovacích zpráv o rovném zacházení. Představili jsme tři oblasti, které budeme do roku 2023 systematicky sledovat. Jde o úroveň vzdělávání Romů, rovné odměňování žen a mužů a některé procesní otázky. V úvodní monitorovací zprávě popisujeme indikátory, které budeme v jednotlivých oblastech vyhodnocovat. Součástí monitorovacích aktivit bude kromě sledování a vyhodnocování stávající situace také diskuse s úřady a dalšími klíčovými aktéry o dosažení žádoucích změn.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 62/2020/DIS](#)

 [Tisková zpráva ze dne 30. 6. 2021](#)

Takovou diskusi jsme zahájili na podzim 2021, kdy jsme se v rámci kulatého stolu sešli k tématu vzdělávání romských dětí s organizacemi, které se vzděláváním Romů zabývají. Cílem bylo jim představit monitorovací činnost ochránce a seznámit se s jejich vizí žádoucích změn v oblasti, k nimž bychom svou činností mohli přispět.

Pomáháme

Pomáháme lidem, kteří se stali obětí diskriminace. Můžeme jim poradit, jak situaci řešit, kam se dál obrátit. Můžeme oslovit protistranu, zjistit, co se stalo, a situaci právně vyhodnotit. Na základě toho pak člověku doporučíme, zda je vhodné věc řešit mediací, soudní nebo jinou cestou.

V roce 2021 jsme například pomohli:

- › Ženě s postižením, které město odmítlo udělit souhlas se zřízením vyhrazeného parkování. Prověřili jsme postup města a doporučili jsme, aby město své stanovisko přehodnotilo. Zdůraznili jsme, že i v případě lidí s postižením, kteří sami neřídí a nemají průkaz ZTP/P, by město mělo vyhodnocovat, zda jejich problémy s pohybem odůvodňují zřízení vyhrazeného parkoviště. Rada města posouzení ochránce projednala, a vyhrazené stání nakonec odsouhlasila.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6462/2019/VOP](#)

- › Muži, jehož zaměstnavatel poskytoval motivační odměny všem zaměstnancům s výjimkou těch, kteří pobírají starobní důchod. Zaměstnavatele jsme vyzvali k nápravě, když ani po kontrole inspektorátu práce, který tuto podmínku označil za diskriminační, zaměstnavatel stěžovateli odměny nedoplatil. Po naší výzvě se zaměstnavatel rozhodl odměny zpětně vyplatit jak stěžovateli, tak ostatním pracujícím starobním důchodcům.

📄 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1897/2018/VOP](#)

📄 Rozhovor se stěžovatelem v publikaci [Rovné zacházení 2020](#) (s. 8 a násl.)

- › Státním zaměstnancům, jejichž služební místa úřady zrušily v době, kdy čerpaly mateřskou dovolenou anebo byly těhotné. Posuzovali jsme námitku diskriminace ve třech případech a dospěli jsme k závěru, že praxe, při které byla na základě systematizace rušena coby neobsazená také místa zaměstnanců čerpajících mateřskou a rodičovskou dovolenou, byla nepřímou diskriminací z důvodu rodičovství. Dvě ze tří stěžovatelek se od úřadů dočkaly omluvy a příslibu, že jim zaměstnavatel najde vhodné služební místo, na které se budou moci vrátit.

📄 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7036/2018/VOP](#)

📄 [Závěrečné stanovisko ochránce: sp. zn. 7036/2018/VOP](#)

📄 [Tisková zpráva ze dne 14. 9. 2021](#)

- › Lidem s postižením, kterým byl odepřen vstup do prodejny s asistenčním psem. Dospěli jsme k závěru, že se společnost dopustila nepřímé diskriminace v přístupu ke zboží a službám. Jednání pracovníků ochranky, kteří stěžovatele do prodejny nepustili, jsme vyhodnotili jako obtěžování. Zástupci společnosti nás následně oslovili s žádostí o kontakt na stěžovatele, aby se jim mohli omluvit.

📄 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5255/2019/VOP](#)

- › Akademickému pracovníkovi, se kterým chtěl zaměstnavatel ukončit spolupráci chvíli před odchodem do důchodu. Poukazoval na to, že kdyby se stěžovatelovy zdravotní problémy zhoršily, nemohl by pracovat pro katedru „s plným nasazením“. Stěžovateli jsme nastínili další možný postup a předběžné právní hodnocení. Díky tomu se muži povedlo vyjednat si prodloužení pracovní smlouvy až k datu odchodu do starobního důchodu.

- › Studentce, které garant předmětu nechtěl umožnit konání zkoušky na univerzitě distanční formou, i když se z důvodu svého postižení osobně zúčastnit nemohla. Napsali jsme stěžovatelce stručný e-mail s právním hodnocením a nástinem možného dalšího postupu. Stěžovatelka jej předala studijnímu oddělení a vedení fakulty, načež byly vypsány termíny online zkoušky.

- › Ženě, se kterou zaměstnavatel ukončil pracovní vztah ve zkušební době v průběhu jejího těhotenství. Stěžovatelka se na nás obrátila s podezřením na diskriminaci z důvodu pohlaví. Díky spolupráci s Pro bono aliancí jsme jí zprostředkovali bezplatné právní zastoupení. Stěžovatelka následně uspěla u Nejvyššího soudu, který jí dal za pravdu a věc vrátil k soudu prvního stupně. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že důvodem pro zrušení pracovního poměru ve zkušební době bylo skutečně těhotenství stěžovatelky, čímž se zaměstnavatel dopustil diskriminace.

📄 [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2410/2020-138](#)

SPOLUPRÁCE S INSPEKČNÍMI ORGÁNY

Pokračovali jsme v setkávání se zástupci inspekčních orgánů. S ústředním školním inspektorem jsme diskutovali zejména o distanční výuce během epidemie covid-19 a jejích dopadech na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

S guvernérem České národní banky jsme jednali o způsobu vyřizování stížností Českou národní bankou, přiléhavosti odpovědí a nahlížení do spisů.

Následovalo jednání s generálním inspektorem Státního úřadu inspekce práce o provádění kontrol.

Na sklonku roku jsme školili právníky a inspektory České obchodní inspekce.

SPOLUPRÁCE S MEZINÁRODNÍMI SUBJEKTY

I v době pandemie jsme se účastnili významných mezinárodních jednání a projektů.

Pokračovali jsme ve spolupráci s Evropskou sítí orgánů pro rovné zacházení (Equinet), která sdružuje tzv. národní equality bodies v Evropě. Dále jsme významným dílem přispěli ke zpracování [publikace](#) k přiměřeným opatřením ve vztahu k lidem se zdravotním postižením. A na webu Equinetu jsme publikovali [článek](#) týkající se přístupnosti volebních místností pro lidi se zdravotním postižením.

Pravidelně jsme se také účastnili schůzek pracovní skupiny Equinetu k volnému pohybu pracovníků v Evropské unii. V rámci této činnosti Equinet za přispění svých členů, připravil [publikaci](#) o zkušenostech národních orgánů pro rovné zacházení s agendou migrujících pracovníků a výzvách do budoucna. O budoucí spolupráci byla schůzka s orgány pro volný pohyb a zástupci národních center SOLVIT. Ke konci roku jsme se účastnili jednání poradní komise k volnému pohybu pracovníků v rámci EU, které pořádala Evropská komise.

V průběhu roku jsme se účastnili jednání k implementaci rozsudku D. H. (vzdělávání romských dětí), která inicioval vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva. Na jednání pracovní skupiny při slovenském ministerstvu školství jsme prezentovali naše výstupy ke vzdělávání romských dětí a sdíleli své zkušenosti.

Setkali jsme se také se zástupkyněmi amerického velvyslanectví v ČR. Hovořili jsme o právu na rovné zacházení za uplynulý rok.

VZDĚLÁVACÍ AKCE PRO ÚŘEDNÍKY A STUDENTY

I v letošním roce pokračovala spolupráce s Úřadem vlády, se kterým ochránce školí úředníky ohledně prevence a řešení sexuálního obtěžování na pracovišti. Seminářů se zúčastnili prošetřovatelé a další zájemci z řad ministerstev.

Zúčastnili jsme se také několika vzdělávacích akcí pro studenty vysokých škol na téma ochrany spotřebitele (Univerzita Pardubice), zákazu diskriminace (Masarykova univerzita) a práv trans lidí (Masarykova univerzita). Ve spolupráci s Pro bono aliancí jsme vystoupili na dvou akcích, kde jsme diskutovali o právu na rovné zacházení

a diskriminaci žen v pracovněprávních vztazích (Lidská práva na živo). Interaktivní formou jsme studentům přiblížili ochranu práva na rovné zacházení v době koronavirové krize (Škola lidských práv).

ŠKOLSTVÍ

Existuje řada dětí a žáků, kteří během pobytu ve škole potřebují buď přímo poskytnout odbornou zdravotní službu, nebo zajistit dohled při medikaci či při jiném úkonu. Může jít jak o děti se zdravotním postižením, tak o děti chronicky nemocné, které sice nemají úpravu výuky nebo výstupů vzdělávání, ale bez poskytnutí zdravotní podpory nemohou ve škole být po celou dobu vyučování.

V souvislosti s novelou zákona o zdravotních službách, podle níž je možné od 1. ledna 2022 poskytovat zdravotní služby i ve školách, jsme se setkali se zástupci resortu školství i zdravotnictví a také s ústředním školním inspektorem. Jednali jsme o podchycení všech podstatných otázek v připravované metodice k této novele. Přetrvávají totiž nejasnosti kupříkladu ohledně pravomocí školy – zda je zejména povinna skladovat léky předepsané lékařem konkrétnímu žákovi. V jednáních budeme nadále pokračovat.

Vydali jsme další [sborník](#) z edice Stanoviska ochránce, tentokrát z oblasti školství. První část sborníku se obecně věnuje nejčastějším otázkám spojeným s docházkou dětí do mateřské školy, žáků do základních škol a na střední školy. V druhé části uvádíme závěry šetření v nejvýznamnějších školských případech za celou dobu existence naší instituce.

Monitorování práv lidí s postižením

1

sborník představující
práva lidí s postižením
jakožto jedné z menšiny

2

výzkumy

2

podcasty

6

zasedání poradního
orgánu

6

doporučení

7

návštěv zaměřených
na podmínky klientů
žijící v domovech pro
osoby se zdravotním
postižením

77

podnětů z oblasti
veřejného
opatrovnictví a
podpůrných opatření

93

podnětů poukazujících na
systémové nedostatky
v oblasti práv lidí s
postižením

Rok 2021 byl čtvrtým rokem, kdy ochránce plnil roli monitorovacího orgánu pro Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Kromě běžných aktivit spojených se systematickým sledováním, jak Česká republika naplňuje závazky z této mezinárodní smlouvy, jsme se věnovali dopadům přetrvávající pandemie covid-19.

Poskytovatelům zdravotních a sociálních služeb jsme v Doporučení prakticky shrnuli problematiku očkování klientů a pacientů s podpůrným opatřením nebo sníženou schopností rozhodování.

V dalších Doporučeních jsme se věnovali například přístupnosti procesu sčítání lidu, domu a bytů nebo podpoře voličů v pobytových sociálních službách.

Měníme pravidla

DOPORUČENÍ „ÚČAST DÍTĚTE NA ROZHODOVÁNÍ O ZÁLEŽITOSTECH SOUVISEJÍCÍCH S JEHO HOSPITALIZACÍ NA PSYCHIATRII“

Systematické návštěvy v zařízeních poskytujících péči v oblasti dětské a dorostové psychiatrie ukázaly, že k účasti nezletilých pacientů na rozhodování o léčbě přistupují nemocnice nesourodě a někdy účast dítěte zanedbávají. Vydali jsme proto doporučení s cílem sjednotit praxi a posílit práva dítěte. Doporučení vzniklo ve spolupráci s odborníky z oboru i představiteli nemocnic a ve shodě s Ministerstvem zdravotnictví. Za zásadní považujeme informování dětských pacientů, a to přiměřeně věku. Doporučení vyšlo také ve [Věstníku Ministerstva zdravotnictví 10/2021](#).

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 36/2021/OZP](#)

DOPORUČENÍ KE SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ V ROCE 2021

V návaznosti na sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021 jsme formulovali doporučení ke zlepšení přístupnosti procesu sčítání pro lidi s postižením,

zejména lidi se sluchovým a psychosociálním postižením.

Upozornili jsme, že sčítání není dostatečně přístupné pro uživatele českého znakového jazyka. Poskytované informace také neodpovídaly formátu pro snadné čtení a mohly tak být nesrozumitelné pro lidi s mentálním postižením. Apelovali jsme, aby Český statistický úřad (ČSÚ) umožnil lidem se sluchovým a intelektovým postižením seznámit se s informacemi ohledně sčítání v komunikačním prostředí a formátu, který je pro ně srozumitelný. To je klíčovým krokem k naplnění přístupnosti celého sčítacího procesu podle čl. 9 a 21 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Současně jsme doporučili, aby ČSÚ bez zbytečného odkladu zprovoznil službu oboustranného přepisu na obou kontaktních linkách ke sčítání a vydal informační materiál ve verzi pro snadné čtení, který by vhodně distribuoval k cílové skupině. Rovněž jsme doporučili, aby ČSÚ poučil sčítací komisaře, že formulář mohou vyplnit také nezletilí starší 15 let nebo lidé omezení ve svéprávnosti, kteří jsou toho fakticky schopní.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 18/2021/OZP](#)

DOPORUČENÍ VE VĚCI OMEZOVÁNÍ VYCHÁZENÍ KLIENTŮ V POBYTOVÝCH ZAŘÍZENÍCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Poukázali jsme na nezákonnost mimořádného opatření, kterým Ministerstvo zdravotnictví klientům pobytových sociálních služeb stanovilo povinnost izolace a opakovaného testování na onemocnění covid-19 po každém opuštění zařízení, byť by se jednalo jen o krátkou procházku. Toto opatření nad míru zasáhlo do práv klientů těchto sociálních služeb, a proto jsme ministra zdravotnictví vyzvali, aby opatření zrušil. Naše kroky vedly k následnému zrušení opatření.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 15/2021/OZP](#)

DOPORUČENÍ K OČKOVÁNÍ KLIENTŮ S PODPŮRNÝM OPATŘENÍM A KLIENTŮ SE SNÍŽENOU SCHOPNOSTÍ ROZHODOVÁNÍ

Na základě podnětů od poskytovatelů sociálních a zdravotních služeb, veřejných opatrovníků či blízkých klientů jsme vydali Doporučení věnované právním aspektům očkování klientů s omezenou svéprávností, klientů s jiným podpůrným opatřením jako je nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti, ustanovení opatrovníka bez omezení svéprávnosti nebo klientů bez podpůrného opatření, kteří nejsou schopni s očkováním souhlas udělit. Doporučení jsme adresovali především poskytovatelům zdravotních a sociálních služeb a pojali ho jako praktické odpovědi na otázky, které mohou v návaznosti na očkování klientů těchto služeb vyvstat. K doporučení jsme vytvořili také informační leták.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 8/2021/OZP](#)

DOPORUČENÍ K PŘÍSTUPNOSTI POŘADU „UDÁLOSTI“ ČESKÉ TELEVIZE

Z pozice monitorovacího orgánu jsme nemohli přehlížet, že veřejnoprávní televize dostatečně nereflektuje potřeby lidí s postižením. Ti mají dle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením právo na přístupné informace. Proto jsme České televizi (ČT) doporučili, aby bez zbytečného odkladu začala ukládat hlavní zpravodajský pořad „Události“ do video archivu ČT ([iVysílání](#)) ve verzi, která obsahuje tlumočení do českého znakového jazyka. ČT nám vyhověla a od 1. března 2021 je tento pořad dostupný v archivu i s překladem do českého znakového jazyka.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 45/2020/OZP](#)

DOPORUČENÍ K PODPOŘE VOLIČE V POBYTOVÉ SOCIÁLNÍ SLUŽBĚ

Před volbami do Poslanecké sněmovny jsme vydali Doporučení k výkonu volebního práva klientů pobytových sociálních služeb. Doporučení provází poskytovatele sociálních služeb i opatrovníky krok po kroku volebním procesem počínaje dlouhodobou přípravou v předvolebním období až po samotný výkon volebního práva ve volební místnosti nebo do přenosné volební schránky v pobytovém zařízení sociálních služeb. Cílem Doporučení je umožnit co nejširšímu okruhu lidí s postižením výkon jejich volebního práva prostřednictvím odpovídající podpory. V návaznosti na Doporučení jsme po volbách na návštěvách domovů pro osoby se zdravotním postižením cíleně mapovali, jakým způsobem měli klienti těchto služeb možnost účastnit se voleb a s jakou podporou.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 32/2020/OZP](#)

DOPORUČENÍ K SITUACI LIDÍ S VARIACEMI POHLAVNÍCH ZNAKŮ A JEJICH RODIN

Byli jsme externím aplikačním garantem projektu Univerzity Palackého v Olomouci zaměřeného na sociální a právní postavení lidí s variacemi pohlavních znaků v České republice. Některé intersex lidi je totiž možné považovat za osoby s postižením ve světle definice obsažené v Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. Výzkum univerzity poukázal na problémy, se kterými se lidé s variacemi pohlavních znaků mohou potýkat. My jsme na něj navázali v našem doporučení.

Ministerstvu zdravotnictví jsme především doporučili vytvořit pracovní skupinu, jež vyhodnotí praxi lékařských zákroků u dětí s variacemi pohlavních znaků. Za zásadní považujeme informovanost lékařské i široké veřejnosti, podporu vzniku svépomocných rodičovských - patientských organizací nebo vyhodnocení rozsahu informací, které se o zdravotním stavu dítěte s variacemi pohlavních znaků sbíhají u registrujícího pediatra. Upozornili jsme i na význam dostupnosti dat o lékařských postupech v případě lidí s variacemi pohlavních znaků včetně případného budoucího sběru těchto dat. Některá další doporučení směřovala České lékařské komoře, případně i Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Vznikla také praktická internetová stránka, kde se lidé s variacemi pohlavních znaků, jejich blízcí, lékaři a dotčené instituce mohou seznámit s naším doporučením i jinými zajímavými informacemi a materiály.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 54/2021/OZP](#)

DOPORUČENÍ K PŘÍSTUPNOSTI TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ

Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP) nás upozornila na nepříznivý dopad vládního návrhu zákona o službách platform pro sdílení videonahrávek na lidi se sluchovým postižením. Návrh počítal, že zmizí tzv. kvóty na skryté titulky, které zajišťují přístupnost audiovizuálního obsahu lidem se sluchovým postižením. Místo toho měly mít televizní stanice nově právní povinnost připravit akční plány, kde by míru zajištění přístupnosti pořadů stanovily dle vlastního uvážení.

Vládní návrh vznikl bez konzultace s lidmi se sluchovým postižením. V doporučení

jsme apelovali na zapojení lidí se sluchovým postižením do diskuse o přepracování návrhu tak, aby na ně neměl negativní dopad. Jednání proběhlo v červenci 2021 na Ministerstvu kultury. Návrh zákona se ale nepodařilo projednat do konce funkčního období Poslanecké sněmovny. Další vývoj budeme pečlivě sledovat.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 3/2021/OZP](#)

DOPORUČENÍ K PŘÍSTUPNOSTI INFORMAČNÍ LINKY „1221“

Ministerstvo zdravotnictví zřídilo v září 2020 pro poskytování aktuálních informací o covid-19 linku 1221. Tuto službu ale nemohli využívat lidé se sluchovým postižením, kteří upřednostňují písemnou formu komunikace. Obousměrný simultánní přepis totiž ministerstvo zprovoznilo teprve od počátku března 2021. Ministerstvu jsme vytkli, že tuto službu nezavedlo ihned se spuštěním uvedené linky, ale až po šesti měsících od jejího fungování. V době podzimní a zimní vlny pandemie covid-19 tak linka 1221 nebyla pro určitou skupinu lidí se sluchovým postižením přístupná v jimi preferovaném komunikačním systému. Ministerstvu jsme doporučili, aby hledalo cesty, jak zvýšit přístupnost linky také uživatelům českého znakového jazyka. Ministerstvo doporučení ochránce vyhovělo a zpřístupnilo linku 1221 uživatelům českého znakového jazyka pomocí existujících nástrojů.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 50/2020/OZP](#)

NOVÝ ŠETŘÍCÍ NÁSTROJ PRO MONITOROVÁNÍ PRÁV KLIENTŮ DOMOVŮ PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

V rámci monitorování práv lidí s postižením mapujeme podmínky života v institucionalizovaných službách. Pro tyto účely jsme vytvořili nový šetřící nástroj inspirovaný sadou nástrojů Světové zdravotnické organizace (WHO) [Quality Rights Tool Kit](#). Ten představuje efektivní prostředek pro hodnocení kvality v kontextu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Cílem je komplexní hodnocení poskytovatelů služeb. Po vyhodnocení všech zjištění navrhujeme přiměřená opatření. Nástroj je možné využít u kterékoliv cílové skupiny od dětí, přes dospělé, seniory, lidi s různými typy zdravotního postižení, lidi se závislostmi apod. Vychází z metod procesuálního hodnocení kvality

a využívá tři základní prvky získávání informací o službě:

- › rozhovory s klienty služby, personálem, příbuznými a blízkými osobami,
- › přímé pozorování poskytování služby,
- › studium dokumentace spojené s poskytováním služby

Pro podmínky sociální služby domov pro osoby se zdravotním postižením jsme v pěti základních oblastech předem definovali sledovaný standard poskytované služby. Zjištění z návštěvy hodnotíme prostřednictvím škály, případně formulujeme doporučení určené především poskytovateli služby. Na základě zobecněných poznatků vydáme doporučení směřující k případným systémovým problémům.

V roce 2020 jsme také zahájili testování nového monitorovacího nástroje na dvou návštěvách domovů pro osoby se zdravotním postižením. Provedli jsme je pod mandátem ochránce jakožto národního preventivního mechanismu (viz kapitola 07, [str. 80](#)) a zaměřili jsme se při nich zároveň na prevenci špatného zacházení.

VÝZKUM: PŘÍSTUPNOST SOCIÁLNÍCH SLUŽEB AZYLOVÉ DOMY A NOCLEHÁRNY PRO LIDI S POSTIŽENÍM

Dokončili jsme výzkum týkající se přístupnosti sociálních služeb azylové domy a noclehárny pro lidi s postižením. Výsledky ukázaly na mnohé překážky ve využívání těchto služeb lidmi s postižením. Kvůli bariérovosti budov nejsou služby přístupné lidem s těžším tělesným postižením. Personál často není připravený komunikovat s lidmi se smyslovým postižením. Výsledky výzkumu také potvrdily, že v České republice stále chybí koncepční řešení sociálního bydlení. Lidé s postižením či zdravotními obtížemi, kteří jsou bez příjmů a sociálního zázemí, propadají systémem nastavené pomoci. V návaznosti na výzkum jsme v prosinci u kulatého stolu s odborníky diskutovali o negativním vymezení cílové skupiny u poskytované sociální služby, různých problémech při souběhu více sociálních služeb u jednoho klienta (např. využívání osobní asistence u klienta noclehárny) nebo úskalích spojených se získáním příspěvku na péči. Řešili jsme také možnosti a limity výkonu sociální práce v daném prostředí. V roce 2022 vydáme pro tuto oblast doporučení.

 [Výzkum ochránce: sp. zn. 75/2018/OZP](#)

VÝZKUM: ZAMĚŠTNÁVÁNÍ LIDÍ S POSTIŽENÍM VE VEŘEJNÉM SEKTORU POHLEDEM POTENCIÁLNÍCH ZAMĚŠTNANCŮ

Vydali jsme druhou výzkumnou zprávu o zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru. Zatímco první zpráva mapovala postoje a zkušenosti zaměstnavatelů, druhá se zaměřila na zkušenosti samotných lidí s postižením. Zpráva vznikla na základě skupinových rozhovorů s lidmi s postižením. Zjistili jsme, že průběh výběrových řízení je pro řadu lidí s postižením problematický a své zdravotní omezení v jeho průběhu raději tají. Lidé s postižením se při hledání práce spoléhají zejména na vlastní úsilí a kontakty. V pracovních inzerátech jim chybí bližší specifikace pracovního prostředí a konkrétní náplň pracovní činnosti. Pro poskytování přiměřených opatření zaměstnancům s postižením není ve veřejném sektoru zaveden jednotný přístup a záleží především na lidském faktoru. Přesto lidé s postižením vnímají veřejný sektor coby zaměstnavatele pozitivně. V roce 2022 navážeme na výzkumná zjištění a vydáme doporučení pro zaměstnavatele a instituce veřejného sektoru.

 [Výzkum ochránce: sp. zn. 23/2020/OZP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 8. 4. 2021](#)

 [Infografika](#)

ZAMĚŠTNÁVÁNÍ LIDÍ S POSTIŽENÍM VE VEŘEJNÉM SEKTORU

SHRNUTÍ VÝZKUMŮ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

pohled zaměstnavatelů

Téměř polovina budov je nepřístupná

- z hlediska fyzické mobility jsou budovy veřejného sektoru přístupnější z pohledu občanů - návštěvníků
- přístupnost pro zaměstnance s omezenou hybností či orientací je velice slabá
- zaměstnavatelé sídlící v bariérových budovách mají nižší počet zaměstnanců s postižením

Vážnější pracovní omezení a slabší pracovní výkon jsou velkou překážkou

- lidé se zrakovým, sluchovým či mentálním postižením se ve státním sektoru téměř nezaměstnávají
- zaměstnavatelé je sami aktivně nevyhledávají
- flexibilita úvazků, vznik nových pozic a možnosti řešit případnou nižší výkonnost zaměstnanců jsou omezeny závazným počtem pracovních míst

Přístup zaměstnavatelů k zaměstnávání lidí s postižením se výrazně liší

- většina zaměstnavatelů zaměstnává lidi s postižením v minimální míře a nijak tuto otázku neřeší
- další skupina zaměstnavatelů kombinuje přímé zaměstnávání lidí s postižením s odebráním výrobků a služeb, aby se vyhnula odvodu do státního rozpočtu
- u velmi malého množství zaměstnavatelů tvoří lidé s postižením více než 4 % procenta z celkového počtu zaměstnanců

Odvod do státního rozpočtu není pro veřejný sektor motivující

- odvod do státního rozpočtu jako náhrada za zaměstnávání lidí s postižením neplní sankční roli
- u některých organizací státní správy výše odvodu dosahuje řádu milionů korun
- jedná se pouze o převod mezi jednotlivými kapitolami státního rozpočtu, motivační efekt se tak zcela vytrácí

VÝZKUM: FUNGOVÁNÍ ODBORNÝCH PRACOVNÍCH SKUPIN PRO PRACOVNÍ REHABILITACI

Zjistili jsme, že fungování odborných pracovních skupin pro pracovní rehabilitaci lidí s postižením (dále také „OPS“) není na kontaktních pracovištích Úřadu práce České republiky dostatečně participativní. To znamená, že neumožňuje lidem s postižením v jednotlivých krocích účast na rozhodování či alespoň účast na jednáních. Lidé s postižením jsou pouze zřídka členy OPS a stejně tak se lidé s postižením jako žadatelé o pracovní rehabilitaci účastní zasedání OPS naprosto minimálně. S výsledky výzkumu jsme seznámili Generální ředitelství Úřadu práce. Navrhli jsme šest opatření k nápravě. Jejichž provedení budeme monitorovat.

 [Výzkum ochránce: sp. zn. 2919/2019/VOP](#)

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 2919/2019/VOP](#)

NÁVŠTĚVY DOMOVŮ PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

V roce 2021 jsme byli celkem na pěti monitorovacích návštěvách domovů pro osoby se zdravotním postižením. S ohledem na volby do Poslanecké sněmovny jsme monitoring zaměřili na naplňování článku 29 Úmluvy zaručujícího právo na účast na politickém životě. Zjišťovali jsme, zda otázka voleb patří k tématům, se kterými služby pracují, jak klienty v této oblasti podporují nebo v čem spočívá případná spolupráce s opatrovníky. Poznatky a hlavní nedostatky popíšeme v souhrnné zprávě.

Pomáháme

VYDÁNÍ OBČANSKÉHO PRŮKAZU PRO ČLOVĚKA S OMEZENOU SVÉPRÁVNOSTÍ

Žena, která je kvůli svému intelektovému postižení omezena ve svéprávnosti, chtěla mít občanský průkaz, aby se s ním mohla prokazovat v běžných životních situacích. Veřejný opatrovník ale kvůli zranitelnosti stěžovatelky s ohledem na její postižení odmítl žádost o vydání průkazu podat. Obával se možného zneužití občanského průkazu při uzavírání smluv. Svůj odmítavý postoj ovšem opatrovankyni nevysvětlil. Opatrovníka jsme upozornili, že k uzavření nevýhodné smlouvy může dojít i bez vydání občanského průkazu. Vysvětlili jsme, že je proto důležité, aby působil preventivně a snižoval míru potenciálního rizika hrozícího opatrovankyni tím,

že v souladu s jejím přáním a zájmy zvyšuje její samostatnost a soběstačnost (např. ve formě sociální rehabilitace). Po vydání zprávy o šetření opatrovník o vydání občanského průkazu pro opatrovankyni požádal.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 2869/2020/VOP](#)

Mluvíme spolu

PORADNÍ ORGÁN

Poradní orgán se sešel celkem šestkrát a věnoval se zejména tématům práce a zaměstnávání (článek 27 Úmluvy), průřezovému tématu děti s postižením (článek 7 Úmluvy) i aktuálnímu tématu voleb (článek 29 Úmluvy). Spolupracoval také při tvorbě indikátorů u vybraných článků Úmluvy. Poradní orgán se také opakovaně zabýval návrhem novely zákona o sociálních službách (sněmovní tisk č. 1143, senátní tisk č. 157). Dospěl k závěru, že navrhované změny právní úpravy jsou v rozporu s článkem 19 Úmluvy a mohly by mít negativní dopad na klienty sociálních služeb. O závěrech poradního orgánu následně ochránce vyrozuměl všechny aktéry legislativního procesu.

 [Tisková zpráva ze dne 10. 5. 2021](#)

Jednotlivými zasedáními se také prolínalo téma probíhající pandemie covid-19. Členové poradního orgánu upozornili například na obtíže, které mají někteří lidé s postižením při nošení roušek či respirátorů, na nepřístupnost testovacích potažmo očkovacích míst nebo dopad omezujících opatření na děti s postižením.

V roce 2022 se bude poradní orgán přednostně zabývat sociálními službami, funkcí posudkového systému a také vzděláváním dětí s postižením.

BULLETIN

V loňském roce jsme vydali [dvě nová čísla Bulletinu](#), kde informujeme o naší činnosti a aktualitách.

SPOLUPRÁCE SE ZAHRANIČNÍMI KOLEGY

Průběžně spolupracujeme s ostatními monitorovacími orgány napříč celou Evropou v rámci sítě European Network of National Human Rights institution (ENNHRI) a dalšími zahraničními subjekty na poli ochrany práv lidí s postižením. I přes přetrvávající pandemii se nám podařilo uskutečnit několik pracovních setkání.

Ve spolupráci s Agenturou EU pro základní práva (FRA) a zmocněnkyní vlády pro lidská práva jsme uspořádali mezinárodní seminář „Tvorba a používání indikátorů pro měření implementace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením“. Zástupci státní správy, lidí s postižením a akademické obce diskutovali, která data by měl stát o lidech s postižením sbírat, aby bylo možné vyhodnotit, zda se jejich právní postavení v České republice zlepšuje. Také jsme představili soubor ukazatelů (tzv. indikátorů) pro čtyři články Úmluvy, které se nejvíc prolínají do života lidí s postižením. Na základě výstupů z tohoto semináře plánujeme v roce 2022 vydat první z řady monitorovacích zpráv o situaci lidí s postižením.

 [Tisková zpráva ze dne 9. 9. 2021](#)

V rámci spolupráce s Výborem OSN pro práva lidí s postižením jsme se zapojili do přípravy Všeobecného komentáře k článku 27 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením věnovaného zaměstnávání lidí s postižením. Postoupili jsme Výboru naše poznatky z oblasti zaměstnávání lidí s postižením získané během výzkumů nebo při šetření individuálních stížností. Na základě podnětů monitorovacích orgánů by měl poté Výbor vydat Všeobecný komentář zaměřený na výklad práva lidí s postižením na práci a zaměstnání.

Reagovali jsme také na výzvu Evropské ombudsmanky a popsali situaci procesu deinstitucionalizace a transformace sociálních služeb v České republice. Prostřednictvím dopisu jsme upozornili zejména na fakt, že v České republice stále chybí strategie deinstitucionalizace sociálních služeb. Ta by měla obsahovat jasný cíl, termín naplnění i postupné kroky směřující k rušení ústavní péče o lidi s postižením a její nahrazení službami komunitního

typu. Za problematický jsme pak označili také fakt, že v právním řádu nemáme jednoznačně definované pojmy deinstitucionalizace, transformace a komunitní služba. To vede k nejrůznějším a nejednotným výkladům a působí potíže v praxi.

Aktivně jsme se zapojili do online vzdělávací akce pořádané Evropskou akademií práva v Trevíru. Na webináři určeném zejména pro advokáty, úředníky a pracovníky neziskových organizací ze všech zemí EU jsme shrnuli poznatky o ochraně práv lidí s postižením dle Úmluvy a příslušných směrnic EU. Zaměřili jsme se zejména na případy lidí s postižením, které v minulosti řešil Soudní dvůr Evropské unie.

Pravidelně se účastníme pracovní skupiny CRPD (ochrany práv lidí s postižením) při Evropské síti národních lidskoprávních institucí (ENNHRI), která funguje na bázi sdílení zkušeností s monitorováním práv lidí s postižením v jednotlivých evropských státech.

KONFERENCE, KULATÉ STOLY, ŠKOLENÍ

Zúčastnili jsme se semináře v Senátu Parlamentu ČR věnovaného problematice veřejného opatrovnictví. Upozornili jsme na absenci komplexního zákona upravujícího podpůrná opatření, na nedostatečné využívání alternativ k omezení svéprávnosti a také malou osvětu laické i odborné veřejnosti v této oblasti.

Spolu s organizací Rytmus a Společností pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice jsme uspořádali pracovní on-line setkání na téma podpory lidí s mentálním postižením v zaměstnání. Na setkání jsme prezentovali závěry našich výzkumů. Diskutovali jsme o metodě podporovaného zaměstnání, která přispívá k zaměstnávání lidí s mentálním postižením na běžném trhu práce. Hovořili jsme také o zkušenostech samotných zaměstnavatelů.

 [Záznam on-line setkání na Youtube](#)

 [Tisková zpráva ze dne 3. 3. 2021](#)

Diskutovali jsme s tajemníky obcí s rozšířenou působností o zaměstnávání lidí s postižením v územní samosprávě. Na pravidelné poradě s Ministerstvem vnitra jsme představili výsledky výzkumů a doporučili některé postupy, které by mohly vést ke zvýšení podílu lidí s postižením zaměstnaných na obecních a městských úřadech. O zaměstnávání lidí s postižením a jejich pracovní rehabilitaci jsme mluvili také pracovním setkáním na Generálním ředitelství Úřadu práce

ČR. Se zástupci Ministerstva vnitra – sekce pro státní službu, Ministerstva práce a sociálních věcí a sekretariátu Vládního výboru pro osoby se zdravotním postižením jsme se dohodli na dalším vzdělávání vedoucích služebních orgánů, které by vedlo ke zvýšení podílu lidí s postižením ve státní službě.

Na metodické poradě sociálních pracovníků kraje Vysočina jsme představili zjištění z našeho výzkumu o rozhodovací činnosti soudů v oblasti podpůrných opatření, z šetření individuálních podnětů v oblasti veřejného opatrovnictví i z připravovaného výzkumu o zkušenostech obcí s výkonem opatrovnictví stejně jako z dalších činností při ochraně zranitelných dospělých osob.

Spolu s Českou advokátní komorou jsme zorganizovali dvě setkání pro advokáty, kteří se věnují procesnímu opatrovnictví lidí s postižením. Na setkáních jsme diskutovali o našich zjištěních z návštěv zařízení, výzkumů a individuálních podnětů i o tom, jak zlepšit přístup zranitelných osob ke spravedlnosti. Poukázali jsme na to, že pacienti v nedobrovolné hospitalizaci či lidé, u kterých probíhá řízení o svéprávnosti, mají omezenou možnost, jak si právní pomoc sami zajistit a advokáti ustanovení soudem by měli být v kontaktu a v naplňování přání klientů aktivnější. Naopak, za často náročnou práci s těmito klienty by advokátům měla také náležet odpovídající odměna.

Zpráva z říjnového semináře v Advokátním deníku

Zúčastnili jsme se také konference Sociální psychiatrie s příspěvkem týkajícím se možností ochrany a podpory lidí s psychosociálním postižením v právním jednání. Vzhledem k probíhající Reformě péče o duševní zdraví je téma autonomie pacientů v rozhodování o léčbě a o hospitalizaci velice aktuální. Jen málokdo však ví, že kromě omezení svéprávnosti a ustanovení opatrovníka existují další mírnější opatření, kterými lze člověka s potížemi v rozhodování podpořit.

OSVĚTA

Ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy jsme vydali sborník s názvem Lidé s postižením jako „nová menšina“ – právní výzvy a souvislosti. S ostatními autory z odborné veřejnosti se v něm věnujeme aspektům života lidí s postižením, například právu na autonomii, přístup ke spravedlnosti, zaměstnávání či vzdělávání nebo finančním úlevám pro lidi s postižením.

Sborník Lidé s postižením jako „nová menšina“

9. Monitorování práv lidí s postižením

Zapojili jsme se do celoevropské kampaně Měsíc rozmanitosti 2021, která měla za cíl upozornit na důležitost rozmanitosti pracovních kolektivů. Prostřednictvím desetidílného seriálu na sociální síti Facebook, ve skupině „Práva lidí s postižením“ jsme zvyšovali povědomí veřejnosti o přiměřených opatřeních pro zaměstnance s postižením.

Tisková zpráva ze dne 11. 6. 2021

Rozhovor s členkou poradního orgánu Sylvou Šulákovou ze dne 8. 4. 2021

Připojili jsme se také k Evropskému dni nezávislého života a společně na setkání se sebeobhájci s psychosociálním postižením diskutovali o bariérách, které lidem s postižením brání vést samostatný život.

10

Kancelář veřejného ochránce práv

Rozpočet a jeho čerpání v roce 2021

SCHVÁLENÝ ROZPOČET NA ROK 2021

169 138 tisíc korun

Součástí schváleného rozpočtu byly výdaje související s financováním projektu z Operačního programu Zaměstnanost „Dětská skupina Motejlci III“ (1 260 tisíc Kč) a projektu spolufinancovaného z Norských fondů „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv“ (10 000 tisíc Kč).

V roce 2021 došlo rovněž k čerpání nároků z nespotřebovaných výdajů z předchozích let ve výši 4 750 tisíc Kč. Tyto finanční prostředky byly použity na rozpočtem nezajištěné výdaje, především:

- 2 836 tisíc Kč na platy zaměstnanců a ostatní osobní výdaje včetně výdajů na projekt spolufinancovaný z prostředků FM „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv“,
- 1 144 tisíc Kč na příslušenstvím k platům (povinné pojištění na veřejné zdravotní pojištění, základní příděl FKSP a náhrady mezd v době nemoci) a provozní výdaje,
- 654 tisíc Kč na financování příslušenství k platům a provozní výdaje v rámci projektu spolufinancovaného z prostředků FM „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv“.

Prostředky státního rozpočtu byly použity k zajištění standardní činnosti Kanceláře při vyřizování podnětů a při plnění dalších úkolů, které ochránci vyplývají ze zákona (zejména systematický dohled nad zařízeními, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě; pomoc obětem diskriminace a občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům žijícím v ČR; monitorování práv lidí s postižením; sledování vyhoštění cizinců). Dále jsme tyto prostředky využili na spolufinancování projektů z rozpočtu EU/FM.

VYČERPANÝ ROZPOČET ZA ROK 2021

162 139 tisíc korun

Ve srovnání se schváleným rozpočtem nebylo vyčerpáno 4,14 % výdajů (včetně výdajů na projekty spolufinancované z rozpočtu EU/FM). Důvodem bylo omezení některých činností v souvislosti se špatnou epidemiologickou situací - výskytem onemocnění covid-19 způsobeného koronavirem SARS-CoV-2.

Podrobné výsledky hospodaření Kanceláře jsou zveřejněny na webových stránkách

www.ochrance.cz/provoz/rozpocet-a-hospodareni

Personální situace v roce 2021

163,25 byl závazný limit počtu zaměstnanců Kanceláře pro rok 2021, z toho bylo 9,25 zaměstnanců určeno na realizaci projektu „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv“.

165,87 zaměstnanců

Skutečný průměrný přepočtený evidenční počet za rok 2021 (z toho 10,10 zaměstnanců se podílelo na realizaci projektu spolufinancovaného z prostředků FM). Limit počtu zaměstnanců byl překročen o 2,62. Překročení výdajů na platy těchto zaměstnanců včetně příslušenství (povinné pojistné na sociální a zdravotní pojištění a základní příděl FKSP) bylo kryto zapojením nároků z nespotřebovaných výdajů.

121,5 zaměstnanec se přímo zabývalo vyřizováním podnětů a výkonem dalších působností ochránce (z toho 99,5 na sekci právní, 17 na odboru administrativních a spisových služeb a 5 na sekretariátu ochránce a jeho zástupkyně).

Pokračovali jsme ve spolupráci s odborníky, kteří nejsou kmenovými zaměstnanci, ale mohou přispět ke komplexnímu posouzení některých případů. Zejména při provádění systematických návštěv v místech, kde se nacházejí lidé omezení na svobodě, v agendě rovného zacházení a při monitorování práv osob se zdravotním postižením jsme spolupracovali např. s psychiatry, všeobecnými a psychiatrickými sestrami, psychology, odborníky v sociálních službách, speciálními pedagogy, specialisty na drogovou problematiku mládeže, experty na přístupnost informací pro lidi s různými typy postižení aj.

Výroční zpráva o poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Kancelář veřejného ochránce práv, která je povinným subjektem podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, obdržela a vyřídila v roce 2021 celkem 107 žádostí o poskytnutí informace podle tohoto zákona. Tyto byly doručeny písemně, elektronickou poštou, nebo prostřednictvím datové schránky.

V 87 případech Kancelář informace poskytla, přičemž šlo především o dotazy na zobecněné výsledky šetření ochránce a jeho stanoviska v jednotlivých agendách (ochrana dětí, mládeže a rodiny; armáda, policie a vězeňství; stavby a regionální rozvoj; pomoc obětem diskriminace; žaloby ve veřejném zájmu; ochrana životního prostředí; státní správa soudnictví; správa na úseku zdravotnictví; ochrana osob omezených na svobodě), o písemnosti ze spisu stěžovatelů, o zaslání Sborníků stanovisek VOP Vězeňství, dále šlo o statistické informace z oblasti vyřizování podnětů VOP nebo o dotazy na fungování, organizaci a rozpočet KVOP či dotazy týkající se působnosti VOP.

Žadatelé podali 4 stížnosti podle § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím. Ve 27 případech Kancelář rozhodla o odmítnutí žádosti o informaci (či její části) a ve 2 případech podali žadatelé proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti odvolání.

Celkový počet podaných žádostí o poskytnutí informací 107

§ 18 odst. 1 písm. a)	Počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti (či její části)	27
§ 18 odst. 1 písm. b)	Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	2
§ 18 odst. 1 písm. c)	Opis podstatných částí každého rozsudku soudu	0
§ 18 odst. 1 písm. d)	Výčet poskytnutých výhradních licencí	0
§ 18 odst. 1 písm. e)	Počet stížností podaných podle § 16a zákona	4
§ 18 odst. 1 písm. f)	Další informace vztahující se k uplatňování zákona	0

Média a komunikace

Informace o naší práci pravidelně přinášela tištěná média, rozhlas i televize. Veřejnost i média si všímala našeho hodnocení dopadu protiepidemických opatření během pandemie covid-19 i dalších případů jako bylo šetření okolností havárie na řece Bečvě či policejního zákroku v Teplicích nebo pomoc lidem po odchodu některých dodavatelů energií z trhu. Stejně tak zaujaly diváky a čtenáře i příběhy lidí, kterým jsme úspěšně pomohli s jejich problémy.

Zmodernizovali jsme webové stránky www.ochrance.cz. Jsou teď pro stěžovatele více přístupné a lépe se v nich orientuje.

Na webu deti.ochrance.cz jsme oslovovali nejmladší generaci dětí a mladých lidí hledajících radu nebo pomoc.

Naši práci jsme dětem přiblížili i ve videoblogu dvanáctileté Aničky.

ROK 2021 ČÍSLECH

 102 tiskových zpráv

 4 tiskové konference

 224 aktualit na Facebooku

PODCASTY NA KÁVU S OMBUDSMANEM

V roce 2021 jsme natočili [46 podcastů](#), ve kterých lidem radíme, jak řešit různé životní situace. Věnovali jsme se například energošmejdlům, ochraně zvířat či zaměstnávání lidí s postižením. Nabídli jsme také několik miniseriálů. V nich jsme se zabývali například školstvím, nezaměstnaností nebo třeba praktickými radami pro prázdninové aktivity.

GALERIJNÍ TRAMVAJ

V březnu se lidé v Brně vozili "ombudsmanskou" tramvají a mohli si během jízdy přečíst, jak ochránce pomáhá. Dopravní podnik města Brna nabízí v Galerijní tramvaji každý měsíc prostor k prezentaci práce nebo výtvorů různých organizací nebo spolků.

SOCIÁLNÍ SÍŤ

› 7 092 lidem se naše stránka líbí

› 7 625 lidí stránku sleduje

› 2 707 sledujících

› 1 056 sledujících

› 214 odběratelů

Na sociálních sítích zajímaly čtenáře nejen příspěvky týkající se protiepidemických opatření, ale i témata z dalších agend jako například možný vznik funkce soudního sociálního pracovníka na soudech, poskytování zdravotních služeb během vyučování, rady pro řidiče při střetu se zvěří nebo zamítnutí novely zákona o sociálních službách.

Zaujalo i [video o migraci v Česku](#) nebo videorozhovor na téma „Co znamená práce pro lidi s Aspergerovým syndromem“.

POMÁHÁME

Online i do kasiček přímo v Kanceláři jsme v roce 2021 přispívali do tradiční Tříkrálové sbírky a v rámci akce Koláč pro hospic.

Po ničivém tornádu jsme vyrazili pomáhat s obnovou domů v Moravské Nové vsi. Několikrát jsme vezli do postižených obcí i materiální pomoc.

Už popáté jsme se zúčastnili běžeckého závodu Yellow Ribbon Run. Vizí sportovní akce s podtitulem „uteč předsudkům“ je společnost, která dává lidem s trestní minulostí a jejich rodinám druhou šanci na slušný život.

10. Kancelář veřejného ochránce práv

NAJDETE NÁS

- › Web: www.ochrance.cz
- › Speciální stránky: deti.ochrance.cz a domek.ochrance.cz
- › Facebook: [verejny.ochrance.prav](https://www.facebook.com/verejny.ochrance.prav)
- › Twitter: [@ochranceprav](https://twitter.com/ochranceprav)
- › Instagram: [verejny.ochrance.prav](https://www.instagram.com/verejny.ochrance.prav)
- › Youtube: [Ombudsman](https://www.youtube.com/Ombudsman)
- › LinkedIn: [Veřejný ochránce práv - ombudsman](https://www.linkedin.com/company/veřejný-ochránce-práv-ombudsman)
- › Na podcastových platformách např. Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts aj. anchor.fm/nakavusombudsmanem

Zahraniční vztahy

Mezinárodní aktivity Kanceláře veřejného ochránce práv se mohly v roce 2021 částečně vrátit do podoby před vypuknutím pandemie. Osobní setkání se nicméně stále doplňovala s těmi ve virtuálním prostoru. Přesvědčili jsme se, že přesun do online prostředí nesnížil efektivitu, kvalitu, ani intenzitu spolupráce.

MULTILATERÁLNÍ ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

V rámci kompetencí svěřených ochránci zákonem jsme nadále spolupracovali s mezinárodními organizacemi či jejich orgány, které mají za úkol monitorovat dodržování lidskoprávních závazků svých členských států.

EVROPSKÁ SÍŤ NÁRODNÍCH LIDSKOPRÁVNÍCH INSTITUCÍ (ENNHRI)

Pro Evropskou síť národních lidskoprávních institucí jsme připravili zprávu o vládě práva v ČR za rok 2020. Ta poslouží jako podklad pro souhrnnou zprávu ENNHRI o vládě práva v členských státech EU, z níž vychází Komise v rámci svého každoročního monitoringu. Kromě účasti na dvou valných shromážděních jsme byli aktivní i ve třech pracovních skupinách: pracovní skupině pro práva lidí s postižením, azylové a migrační pracovní skupině a právní pracovní skupině.

MEZINÁRODNÍ OMBUDSMANSKÝ INSTITUT (IOI)

Na mezinárodní online konferenci IOI zaměřené především na práva a problémy lidí patřících do zvláště zranitelných skupin jsme diskutovali například o problematice týkající se starších osob a lidí s postižením, o otázkách azylu a migrace či bezdomovectví. Konference byla spojena s valným shromážděním IOI, v jehož

rámci jsme se zabývali např. Principy ochrany a podpory ombudsmanských institucí („Benátské principy“) nebo aktivitami evropské sekce IOI za uplynulý rok i do budoucna. Novým předsedou evropského regionu se v závěru roku stal slovinský ombudsman Peter Svetina.

EVROPSKÁ UNIE A JEJÍ INSTITUTE

S Evropskou ombudsmankou Emily O'Reilly jsme spolupracovali především na tématech týkajících se práv lidí s postižením. Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) se s námi podílela na semináři „Tvorba a používání indikátorů pro měření implementace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením“. ([podrobněji viz str. 108](#))

Evropské komisi jsme poskytli konzultaci k různým otázkám vztahujícím se k vládě práva v ČR.

ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ (OBSE) A JEJÍ ÚŘAD PRO DEMOKRATICKÉ INSTITUCE A LIDSKÁ PRÁVA (ODIHR)

Během roku 2021 jsme se dvakrát setkali se zástupci OBSE – ODIHR. Poprvé jsme řešili téma ochrany obránců lidských práv v České republice. Podruhé nás navštívili v rámci monitorovací mise k volbám do Poslanecké sněmovny. V obou případech jsme sdíleli poznatky z naší činnosti a případná doporučení ke zlepšení.

Na žádost OBSE – ODIHR jsme také zpracovali zprávu o otázkách nezávislosti a hrozeb vůči instituci veřejného ochránce práv za dané monitorovací období.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ

Pro zvláštního zpravodaje OSN pro lidská práva migrantů jsme zpracovali zprávu o dopadu onemocnění covid-19 na lidská práva migrujících osob.

Podvýboru OSN pro prevenci mučení jsme předali naše poznatky k výkladu článku 4 Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení, který ČR zavazuje umožnit nezávislým kontrolorům návštěvy zařízení, v nichž jsou lidé z moci úřední zbaveni osobní svobody.

Před sedmým monitorovacím cyklem dodržování Úmluvy proti mučení v ČR, který se uskutečnil v roce 2022, jsme s Výborem OSN proti mučení také sdíleli naše zjištění z praxe.

SETKÁNÍ OMBUDSMANŮ STÁTŮ V4

V říjnu 2021 hostil maďarský ombudsman Ákos Kozma ve Visegrádu setkání představitelů ombudsmanských institucí států V4. Hlavním tématem byla role ombudsmanů v ochraně práv zranitelných skupin obyvatel během pandemie covid-19.

 [Tisková zpráva ze dne 22. 10. 2021](#)

BILATERÁLNÍ ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Jedním z nejvýznamnějších bilaterálních setkání byl několikadenní workshop s norskou národní lidskoprávní institucí (NIM), se kterou úzce spolupracujeme v rámci projektu LP-PDP3-001 financovaného z Norských fondů 2014-2021. Cílem projektu je posílení lidskoprávní

perspektivy v činnosti veřejného ochránce práv. Kolegové z NIM s námi na workshopu sdíleli praktické poznatky a zkušenosti z fungování národní lidskoprávní instituce.

Se zástupkyní britského velvyslance v Praze, paní Lucy Hughes, hovořil ochránce především o dopadech pandemických opatření na ochranu práv osob, problematice rovného zacházení a vybraných otázkách týkajících se ochrany životního prostředí.

Se zástupkyněmi amerického velvyslanectví v ČR jsme hovořili o právu na rovné zacházení a našich aktivitách v této oblasti za uplynulý rok.

OMBUDSMANSKÉ A LIDSKOPRÁVNÍ INSTITUTE EVROPSKÝCH STÁTŮ

S řadou evropských lidskoprávních a ombudsmanských institucí jsme navázali ad hoc spolupráci na konkrétních tématech, například:

- Lucemburské Poradní komisi pro lidská práva jsme popsali problematiku utajených porodů a asistované reprodukce.
- Finskou Národní instituci pro lidská práva zajímala nezměnitelná ustanovení Ústavy ČR.
- Chorvatská ombudsmanka se zabývala institucionálními otázkami vztahujícími se k fungování Kanceláře veřejného ochránce práv.
- Dánskému institutu pro lidská práva jsme poskytli informace o akčním plánu proti trestným činům z nenávisti.
- Evropský institut pro mediaci a veřejnou etiku se dotazoval na problematiku správní mediaci.

STUDIJNÍ NÁVŠTĚVY

S viceprezidentem Egyptské státní rady a soudcem Odvolacího soudu, panem Mohamedem A. M. Ismailem jsme diskutovali o fungování instituce veřejného ochránce práv v českém kontextu, její působnosti a některých zajímavých případech, kterým jsme se v roce 2021 věnovali. Pro skupinu amerických vysokoškolských studentů jsme připravili prezentaci na témata obecné působnosti veřejného ochránce práv a vzdělávání romských dětí.

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV ZA ROK 2021

Redakční rada

JUDr. Stanislav Křeček
Mgr. Monika Šimůnková

Editoři

Mgr. Markéta Bočková
Mgr. Jana Gregorová
Mgr. et Mgr. Miroslav Přidal

Foto

archiv KVOP

Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2022

Grafický návrh, sazba, produkce:

PUXdesign, s.r.o.

Náklad

600 výtisků

1. vydání

ISBN 978-80-7631-061-2

ombudsman

veřejný ochránce práv

